İkircikli Biricik İLHAMİ ALGÖR

İkircikli Biricik

İlhami Algör

iletişim

ILHAMI ALGÖR

İkircikli Biricik

İLHAMİ ALGÖR 1955'te İstanbul Suriçi'nde doğdu. Yazarın diğer kitapları: *Çanakkale Yalı Hanı ve Han Sakinleri* (Everest Yayınları, 2007), *Karabakal Ötüyor* (Everest Yayınları, 2008), *Ma Sekerdo Kardaş?* (Doğan Kitap, 2010), *Kalfa ile Kralıça* (İletişim Yayınları, 2013), *Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku* (İletişim Yayınları, 2015), *Albayım Beni Nezahat ile Evlendir* (İletişim Yayınları, 2015).

İletişim Yayınları 2176 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 355
ISBN-13: 978-975-05-1785-3
© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş
1. BASKI 2015, İstanbul
2. BASKI 2015, İstanbul

YAYINA HAZIRLAYANLAR Ümran Küçükislamoğlu - Emre Bayın
KAPAK ve KAPAK RESMİ Seda Mit
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Celal Galip
BASKI ve CİLT Sena Ofset SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İLHAMİ ALGÖR

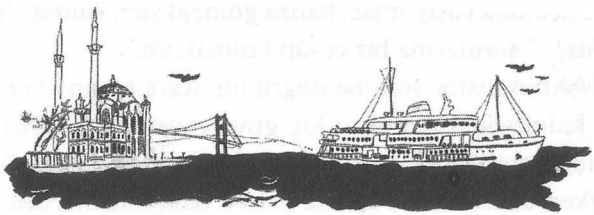
İkircikli Biricik

Desenler: Seda Mit

iletişim

çamaşırları kurutan rüzgârdır, güneş değil

Bir

Çocuktum

Ailemin başında dertler vardı. Yaşadığımız çevrede bazı insanlar "kuyruklu" olduğumuzu düşünüyorlardı. Fısıltıları kulağımıza geliyordu. Bir kahraman olmak, ailemi fısıltıların verdiği tedirginliklerden korumak istedim. Hayalperest bir çocuk olduğumu düşündüler. Büyüdüm. Kahraman olamadım. Beceremediğimi fark ettiğimde canım sıkıldı. Başım ağrıdı. Doktora gittim. "Sizde reel ile ideal çatışması var," dedi doktor. Göz teması kurmadan işini yapan ufak tefek sessiz bir kadındı. Bana baş ağrısına karşı nefes alma teknikleri öğretti.

O günlerde bir kitap okudum. Kitapta, "Yok senin vasfettiğin dilber bu şehr içre Nedim / Bir peri sûret görünmüş, bir hayâl olmuş sana" dizesini okudum. Gülesim geldi. Güldüm. Kitap elimden düştü. Vapurdaydım. Beylerbeyi'nde, son padişah devrinden kalmış bir eve çeviri dosyası teslim etmiş olarak dönüyordum. Çeviri, çocukluğunda buralardan sürülmüş, artık rahmetli bir Rum'un hatıralarına, hafızası'na dair idi. Çeviriden maksadım, "ne olmuş da buralar-

dan sürülmüş, giderken yanında hangi hatıraları götürmüş, götürdükleri şimdi orada ne haldelermiş, eğer buradan giden hâlâ orada yaşıyor ise, hafıza gümrüksüz, sınırsız bir şey miymiş?.." sorularına bir cevap bulmak idi.

Mevsim Ağustos sonuna doğru idi. Kara üzüm yemeye az vakit kalmış idi. Vapurun kıç güvertesinde oturuyordum. Yakınımda bir kadın oturuyordu. Denize bakıyordu. Denize bakarken acaba kendi içinde nelere bakıyordu? Nasıl oldu ise kitap kadına yakın düştü. Eğildi aldı, bana verdi. Verirken "Bir insanı elindeki kitabı düşürecek kadar güldüren ne olabilir? Veya sizde var mı biraz?" aralığından yüzüme baktı. Anladım bakışını.

Dedim ki, "Ey tanımadığı biri için zahmete giren cesur kadın, beni güldüren ve o esnada kitabın elimden düşmesine sebep olan cümleyi size takdim etsem, 'Ne var ki bunda?' diyebilirsiniz. Fakat o cümle, reel ile ideal çatışmasıyla başı ağrımış biri olarak bende bir yere denk geldi ve 'Bir hayal olmuş sana' tespiti ile kendini aştı. "

Derken vapur yanaştı. Herkes yoluna gitti. Ben de keyfini kederine dürüm etmiş olarak sokağıma döndüm. Dönerken alışveriş ettim. Beyaz peynir, siyah zeytin, kara ekmek, 20'lik rakı aldım. Konu bu mu? Bilmiyorum. Ne desem yalan olur.

Akşam alacasında

Gökyüzüne baktım. Renklerin oynaşmasına. Gündoğumu karanlığa gömülürken, günbatımı "yangın olur biz yangına gideriz" neşesinde idi. Üflesen dağılacak kadar nazenin, incecik, tül parçası bulutlar; yangın ışıkları ile gökyüzüne nakşedilmiş idiler. "Akşamı süzme deniz! / Renginden gözüm yandı" şeklinde salınır idiler. Nitekim bir esinti ile şekil şemailleri değişti. Adeta "failatün mefaülün" yazdılar. Gökyüzü yazıyı usul usul emdi, ışık koyulaşırken "fail ile mevta" şekline dönüştüler.

Belki de böyle olmadı. Belki de bana öyle geldi. Belki de 20'liğin cin'i zihnimi çarptı. Olabilir. Bir yağ kandilinden dilek cin'i çıkabiliyor ise, anasonlu bir şişeden kendi çapında yetenekleri olan bir cin neden çıkmasın? Çıksa gelse, adam gibi otursa, iki laf etsek. Bir kadeh bir şey ikram etsem.

"Nedir bu içtiğimiz sıvı?"

"Kötülüklerin anası. İnsan'ı yoldan çıkarır. Yol kenarında cinler yaşar. Yoldan çıkana musallat olurlar."

"Yol nedir?"

"Uzun ince bi şe... gece gündüz gidilen."
"Allah kolaylık versin. Ben müsaadenizle."
"Amin, cümlemize. Yine beklerim."

İki dakikada karardı akşam. Gece karası oldu damlar, kubbeler. Kargalar döndüler mi ağaçlarına? İnlettiler mi ortalığı muhteşem sesleri ile? Vurup kafayı yatsam mı? Bu saatte yatılır mı? Gece gelse tefekkür'e dalsam. Ziyaretime hayaletler gelse. Otursak sessiz sedasız. Suskunluğu delmek için "Günler kısalıyor," desem. Çok zekice bulsalar muhabbetimi. Beni zekâmla baş başa bırakıp gitseler. Giderken "hıyar turşusu nasıl kurulur" tarifi bıraksalar... Geceleri evinde yalnız bir adam ve ziyaretine gelen cinler periler. Konu bu mu?

Olsa fena olmazdı.

Yaz bitti

Son yazlıkçılar, yanık tenleriyle döndüler.

Yaz boyunca şehir dışına kıpırdayamamış olanlar, "kürkçü dükkânına dönen tilki" hikâyesinden dem vurdular. Adalet denilen şeyin, gidip gidip de geri dönen bir tabiatı olduğunu düşündü bazıları. Geri geldi sandılar.

Yapraklar sarardı. Sarmaşıklar kızarmaya yüz tuttu. Günbatımı alacaları başka coğrafyalara gittiler.

Her gün bir yaprağı koparılan takvimler; turna, kırlangıç göçü, Meryem Ana fırtınası gibi notlar düştüler sayfalarına.

Uzun kollu giysilere geçti insanlar. Daha dün sabahlara kadar açık pencereler kapandı. Kahkahalar, küfürler duvarların ardında kaldı. Sokaklar sessizleşti. Oyunbaz çocuk seslerinin yerini, boylarından büyük çantaları sırtlamış bücür yaratıkların okul telaşı aldı.

Rüzgârlar gökyüzünü süpürdüler. Eğer bakarsan, uzak ufukları görebileceğin cam gibi berrak gökyüzü günleri başladı. Vapur pencerelerinden denize, denizin rengi üzerinden

kendi içlerine bakan yolcular, bir şeyler hatırladılar. Vapur iskeleye yanaştı, unuttular.

Güz'e kalmış düğünlerin sahipleri ve davetliler, garsonların ezbere servisleri arasında göbek atıp halaya durdular. Murad idi, erildi. O iş de öylece tamam oldu.

O esnada otobüs terminallerinde, mahalle aralarında toy oğlanları askere uğurladılar. Ölmeye veya öldürmeye ayakları gitmeyen delikanlıları arkalarından iteledilerler.

Gidenlerin bazıları kan kırmızı bayraklara sarılı tabutlarda döndü. Televizyonlar, tabut başında acı ile yıkık insanlar getirdiler ekranlarına. Erkekler, kahvehanelerde haberleri izlediler. Birinci dereceden maaşlı devlet memurları "gak guk" dediler kameralara. Onlar dudaklarını oynatıp bazı kelimeler sarf edince, ölüm "şerefli bir vazife", hatta "kutsal" bir şey oldu. Böylece kabulü kolay oldu.

"Bu kan çürütür," dedi, haberleri izleyen avurtları hafif çökük, kır saçlı bir adam. Sesi cılız çıktı. Verdim çay parasını çıktım.

Neden bir kahvehanede haber izliyorum? Evde televizyon mu yok? Bu kahvenin çayı mı güzel? Çayı önce nemlendirip sonra mı demliyorlar? Yalnızlıktan mı kaçıyorum? Yalnızlıktan kaçılabilir mi? Kahve sakinlerinin sohbetleri hoşuma mı gidiyor? Biri ile buluşacaktım da gelmedi mi? Neyin nesi, kimin fesiyim? Evli, 3 çocuklu muyum? Küçük bir şehrin kerhanesinde bekçilik yaparken 7 numarada çalışan kızla mı kaçtım? Peşimize düştüler de birini mi vurdum? Küçük kızımı mı özlüyorum? Konu bu mu?

Sanmam. Değil.

Ben

Adım lazım değil. Çok gerekli ise "beyhude işlerin pir'i" diyelim. Geceleri ruh çağırır, sabahları geç kalkarım. Kalkar tuvalete giderim. Kedi civarda ise, "Günaydın üç bacak," derim. Görünürde yok ise seslenirim:

"N'aber zilli"

Aşağılamak anlamında kullanmıyorum. Ağzım bozuk değildir. Kelimenin tınısını, sesini seviyorum. Kapı açılırken dükkân sahibini uyaran minik sesli çıngırakları çağrıştırıyor. Esasen, mahalle ilkokullarında, "kaçın, hava taarruzu var" kıvamında okul zilleri ile büyüdüm. Bu bakımdan kapısı çıngıraklı dükkân çağrışımı nereden geliyor, bilmiyorum. Yine de kendi kendime hem çağrışıp hem de çağrışımı yadırgamak beni rahatsız etmez. Çelişmelere direnmem. Bir hayır var mıdır diye bakarım. Allah, Hızır ve Odin, beni mutlak fikir sahibi olmaktan korusun.

Üç bacak'ın arka sol bacağı yok. Tütün rengi, yavru fok bakışlı bir dişi. Ad vermedim. Ad vermeyi sevmem. Sesi-

min tonundan anlar ne dediğimi. Sık konuşuruz. Özellikle geceleri. O dinler daha ziyade. Ya da dinliyormuş gibi yapar.

Gece çalışırım. Kafam gece çalışır. Gece hayaller, hayaletler gelir. Mesela dün gece iskele çökmesi ile ölen bir tersane işçisi geldi. Nasıl öldüğünü anlattı. Tanık olarak sac levha altında ezilen kaynakçı bir arkadaşını çağırdı. Vinç çarpması ile ezik bir elektrik ustası kendiliğinden geldi. Giderlerken, "Önlenebilir Seri İş Kazaları Önlenmedikçe Cinayettir" başlıklı bir rapor ve "Kim ulan bu gemilerin sahipleri?" sorusunu bıraktılar. Geride kalan soruyu "henüz cevapsız sorular çanağı"na attım.

Onlar gitti, biri köy muhtarı diğeri köylüsü, Cumartesi Anneleri'nin iki kayıp evladı geldi. Birkaç kişi traktör ile köye dönüyormuş. Jitemciler, korucular, köy karakol askerleri yollarını kesip kimlik sormuşlar. Neticede kimliği soran devlet. Amir'i, genel müdür'ü, bakan'ı, makam otosu, harcırah'ı, emekliliği, yeşil pasaportu, bayrağı, marşı, merasim kıtası olan, insana kimlik veren bir şey. Verdiği kimliği görmek istiyor. Herkes çıkarıp kimliğini göstermiş. Diğerlerini salıp muhtar ile bir köylüsünü tutmuşlar. Tutuş o tutuş. O ikisini bir daha gören olmamış. Kayıp yakınlarına bir fısıltı gitmiş: "Mağaraları arayın." Aramış taramışlar. Girişi taş ile örülüp kapatılmış bir mağaraya ulaşmışlar. Yıkıp girmişler. Girmişler ki, muhtarın kafasına sıkmışlar, köylüsü ise işkence ile lime lime.

Gittiler.

Geriye gecenin kendisi kaldı.

Geceyi severim. Gece de beni sever. Ya da gecenin beni sevdiğine inanmak hoşuma gidiyor. İnsan sarıldığı, sarındığı bir şeyin kendisini itmesinden hoşlanmaz.

"Gece çalışırım"dan maksadım, bir şeyler yazar çizer karalarım. "Ne mesela?" diye soran olursa, "İnsanlığı temsilen

uzaya gönderilecek şeyler listesi" hazırlıyorum diyebilirim. "O da nedir?" diyene örnek verebilirim: "Çamaşır mandalı" mesela. Ahşap mandal ile plastik mandal mukayesesi mesela. Plastik mandal'ın göz alıcı renkleri, şekilleri var. Fazladan hareketliler. "Bakın! Çamaşırı nasıl tutuyorum" edasındalar. Ahşap mandal ise sadedir. Gözümüze sokmadan işini yapar. Çamaşırlarını asarak kurutan bir gezegende bu küçük fark'ın, insanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesinde yeri var bence. Latife olarak kabul edin. Tespit adamı edalı, emin hallerden hazzetmem.

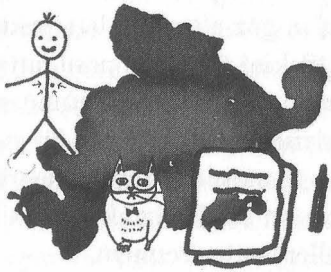
Listeyi hazırlayan kişi olarak kendime bir tanıtım sayfası ayırdım. Yaşadığım şehrin enlem boylam bilgilerini verdim: 28 derece Doğu, 41 derece Kuzey. Küsurları da var. Uzaylının biri koordinatları merak edip dünya denilen gezegene baksa, görüp gördüğü yatay düşey iki çizginin kesiştiği bir nokta olacak. O noktanın İstanbul Boğazı'nda, "Kız Kulesi" derler bir kayalığı işaret ettiğini, mesela Harem Ağası, Kara Hadım Hattat Beşir Ağa'nın, Kız Kulesi'nde neden, nasıl boğdurulduğunu bilmeyecek.

"Harem" derler çük'ü olan giremez yerden, "bu karıların hepsi benim, burası da benim evim, evimden dünyayı yönetirim" zihniyetinden haberdar olmayacak. İnsanoğlunun bu gibi evler kurup, o ev'e "Saray" adını verip teşrif edip on bin tane el adamını devşirip talim terbiyeden geçirip hizmetliler, görevliler, astlar üstler ile nasıl bir memurin teşkilatı kurduğunu bilmeyecek.

O teşkilat yapısının, daha önce bu şehrin teraslarından ufka bakmış, erguvan rengini sever başka bir kralın saray teşkilatına benzerliğinden haberi olmayacak. Bunlardan bihaber kalınca, Beşir Ağa'nın hangi insani zekâ ürünü bir teknik ile taşaklarının burulduğunu ve taşak buran medeniyetlerin cihanşümul derinliğini kavrayamayacak.

Kendini uzaylıları bilgilendirmeye vakfetmiş bu malu-

matfuruş şahsiyetin bir simgesi olsun istedim. Bir çöp adam çizdim:

Göğsüne minik kırmızı bir nokta koydum. Kırmızı noktayı iki cümle ile izah ettim. Şöyle bir şey oldu:

"Esnek bir kas. Kan pompalar. Duygu merkezi olduğuna inanılır. Genç canlılarda hormonlar ile alakalı olarak daha hızlı çarpar. Yıllar sonra hormonlar sakinleşir. O esnada bazı insan canlılar, iki insan arasında hormon sebepli alışveriş dışında, başka türlü bir alışveriş olabileceğini idrak ederler. Bazıları ise sonsuz ergenlik ateşine tutulur. Geç ergen ateşi, insanoğlunun 'pastırma yazı' dediği şeye benzer. 'Pastırma yazı', güz yazdan sıyrılıp kışa geçerken dönüp son kez geri bakış gibi, masadan kalkarken son bir kadeh atar gibi bir şeydir. Böylece insan zamanı bir parçaya daha bölebilir. 'İnsanlığın zamanı parçalara bölme terbiyesi'ne dair, bkz. *Dünyalılar İle Geçen Yıllarım*, Mr. Spack, ... yayınevi, sf ...."

Üstüme bir gevezelik geldi, biraz daha yakına girdim. "İnsanlığın kalp denilen şey ile ilişkisine bir örnek" şeklinde bir başlık ekledim. Başlığın altına, sevilmediği için terk edip giden bir kadının ardından, ruhunda kıymık ile hıyar gibi tek başına kalan bir adamın hallerine dair iki satır not aldım. Elimi tutamadım, belki ileride fotoroman şeklinde takdim ederim düşüncesiyle, kadın ve adamın ilk karşılaşmalarına dair bir şeyler karaladım.

Mesela

Karaköy-Kadıköy vapurunda kız güvertede karşılıklı sıralara oturttum. Adamın eline bir kitap verdim. Adam kitabı düşürdü. Kadın kitabı yerden aldı adama verdi. Elinde çay askısı ile çaycı geldi. Kadın ve adam'a ince belli bardaklarda çay verdi. Çayın tadı acımıştı, adam içmedi.

O esnada vapurun Salacak-Kız Kulesi açıklarından geçmesine karar verdim. Vapur denilen aracın, şehir denilen mekânda, birbirlerini tanımayan insanlar arasında yabancılık giderici, mesafe kaldırıcı bir medeniyet şeysi olduğuna hükmettim. Her ne kadar iç sesim, "medeniyet denilen hadisenin, selamlaşmaktan ziyade kafa göz yarma esaslı bir şey olduğu"na dair bir şeyler fısıldadı ise de hükmümde ısrar ettim.

Şehrin, birbirlerine selam vermekten korkan insanlar ile kabarıp taştığı bu yeni devirlerde, yolcuların bayram yeri salıncağında salınır gibi deniz üzerinde kayıp gezindiği şu kısa zaman diliminde, şehrin siluetinde birikmiş şeylerin sihri midir, deniz denilen kütlenin kerametinden veya güverte-

de dolanan yaz rüzgârından mıdır nedir, sebebi her ne ise, kalpleri büyüten o duyguyu hükmümde ısrarıma dayanak ettim.

Yetinmedim, göğsünde kalp denilen kırmızı nokta taşıyan kahramanlarımın yanına, güverte korkuluğundan Salacak-Kız Kulesi hattının fotoğrafını çekmeye çalışan bir yeniyetme ekledim.

Yeniyetmenin fotoğrafını çekmekte olduğu, asfalt'a gömülü bir tavuk kümesi gibi küskün yatan çatının, esasen vaktiyle "Salacak İskelesi" namı ile anılan bir vapur iskelesinin yolcu salonu çatısı olduğunu; Salacak semtinin fikri hür vicdanı hür insanlarının sohbet, kıraat mekânı olarak sivil bir geçmişi bulunduğunu, Kenedi'yi ha vurdular ha vuracaklar senelerinde, bu iskeleye yanaşan bir vapurun "Rusya'dan Sevgilerle" adlı filmin bir sahnesi için James Bond'u alarak Topkapı Sarayı, Ayasofya istikametine hareket ettiğini, fotoromanın esas oğlanının ağzından beyan ettim.

Adamımı, küçük işlere bakan, çağrışımlar ile akan, dağınık bir zihne sahip biri olarak telakki ettim. Ve bu telakkiden hareketle, dilini tutamayıp, Galata'da, limana bakan sırtlarda yükselen, "İtalyan Apartmanı" derler bir apartmanda, 1930'lu yıllarda James Bond adlı bir İngiliz ticari ataşesinin ikamet etmişliğine dair sarf ettiği cümleyi ekledim.

Kadını ilgisiz görünümlü kıldım. Fakat ilgisiz görünümü ardında zihnen bir film sahnesiyle; ince bıyıklı, pardösülü, fötr şapkalı Osmanlı şehir musikisine meftun ve derinden aşina bir karakterin, şehrin geri gelmeyecek zamanlarını medeniyet kaybı olarak anlatan, hicaz makamı bir tiradı ile meşgul ettim.

Kadının zihnindeki ince bıyıklı beyefendi, "nerede o güzel insanlar" tiradını bir vapur hikâyesi şeklinde takdim ediyor idi. Hikâyeye göre bir akşam Boğaz vapurunda üstad bir musikişinasın varlığı ve cömertliği ile hoş saatler yaşanmış-

tı. Herkes o kadar memnun ve mesud idi ki, kimse vapurdan inmedi. Üstadın ricası ve kaptanın insan hallerine yabancılaşmamış karakteri ile Hisar iskelesinde çımacıyı nevale almaya göndererek, gece boyunca musiki yolculuğunu sürdürdüler. Gün ışıdı, kaptan herkesi ineceği iskeleye bıraktı. İnce bıyıklı beyefendi hikâyesini nihayete erdirdi.

Zihni bu gibi sahneler ile meşgul kadın çantasını topladı. Az önce ipe sapa gelmez laflar eden adama, "Siz'e bakmıyorum ama başımı bu açı ile çevirirken sizi görmemem imkânsız" tekniği ile bir göz attı.

Bir göz atış an'ında adamın kocaman ayaklarını, uzun parmaklarını; uzun, cılız, fakat kemik ve kaslardan oluşan bacaklarını, düşmüş de yarası kurumuş gibi sivricene, çocuksu diz kapaklarını, kaidesi, göğüsleri sağlam, biraz da atletik bedenini, küçük suratını, kısık bakışlarını, saçlarına yer yer düşmüş, düştüğü yerde parıldayan aklarını gördü.

Adam ise aynı an içinde kadının, deniz tuzu ihtiva eden güverte rüzgârından tenini korumak amacıyla boynuna iliştirdiği eşarbı, eşarbın izin verdiği kadarı ile köprücük kemiklerini gördü. O esnada vapur iskeleye yanaştı.

Kadın ile adamın karşılaşmasını, aralarında tek kelime sarf edilmeksizin nihayete erdirdim. Her ikisini farklı yönlere sevk ettim. Fakat, "Bir kerecik karşılaşma nedir ki, tekrarı gerek," diye düşündüm. Karşılaşmalarının devamını diledim. Sonraki günlerde bu ikiliye Sağmalcılar Cezaevi, Tuzla Tersaneleri'ne işgücü sağlayan mahalleler, kendilerini muhafazakâr addeden insanların, nedense muhafazakâr olamamış insanlara değmeden bir arada yaşamak istediği, girişi güvenlik elemanları ile korunan yüksek duvarlı siteler gibi mekânlarda yeni karşılaşmalar hayal ettim.

Neticede kahramanlarıma bir tanışıklık, giderek insanoğlunun "ilişki" adını verdiği bir yakınlık ve sonra da ayrılık verdim.

Öyle denk geldi. Sinekten yağ çıkaran biri değilimdir.

Bu gibi karalamalar veya insanlığı temsilen uzaylılara gönderilecek şeyler listesi, listenin ekleri, para getirmeyen faaliyetler. Yine de bir faaliyet bence. Bulmaca çözmek gibi. Fakat ortada bulmaca yok. Yani soruyu da benim üretmem gerekiyor.

Sorun mu? Değil.

Bir gece

Evdeyim. Kedi kıvrılmış uyukluyor. Geçenlerde ona çizmeli kedi filmi izletmeyi denedim. İlgilenmedi.

Masa başındayım. Kâğıt kalem vadisinde. Bir şey yapacağımdan değil. Kâğıda bakarak ruh çağırıyorum. Kendi ruhumu. Ya da kendime bir ruh.

Boş kâğıda, kâğıdın lekelerine bakmayı severim. Lekeleri zihnimde görüntüye dönüştürürüm. Belli belirsiz görüntüler. Belirsizlikleri nedeniyle her an bir şeye, insan yüzüne, yüzdeki bir anlama dönüşebilirler. Veya bedenin bir duruşuna, edasına. Siz de yardımcı olursanız eğer.

"Belirsizlik vaadkâr bir aralıktır," diyor bir tanıdığım, "bazı insanlar o aralıkta yaşamayı sever. Böylece kendilerini oyalar, oluşlarını ertelerler. Kendini kandırmak da insani bir hal'dir."

"Nasıl yani?"

"İnsanın kendisi olduğunu sandığı kişi, bir ölçüde kurgu olabilir. Şartların dayattığı tercihlerin kurgusu."

Tanıdığımın adı lazım değil. Kocasının cenazesini uzak-

tan izlemek zorunda kalmış kuşağın bir kadını. Dirayet Hanım'ın torunu diyelim.

Dirayet Hanım'dan söz etmek isterim. Bin dokuz yüzlerin başlarında Bağdat'ta doğmuş, Halep'te yaş almış. Peder bey'i erken vefat etmiş. Ana kız dul ve yetim kalmış, dayı beyin yanına göçmüşler. Dayı bey candarma subayı. Osmanlı topraklarında at koşturuyor. Topraklar hızla küçülüyor, atlar artık daha kısa mesafe koşuyor.

Dayı bey İstanbul'a tayin oluyor. Dirayet Hanım'ı bozkır'da bir şehrin yatılı kız mektebine veriyorlar. Tatillerde İstanbul'a, dayı bey ve anasının yanına geliyor. Kartal, Yakacık civarları. Komşular Rum, Ermeni. Bayramlarda görüşüyorlar. İstanbul işgal ediliyor. Komşular ile görüşmez oluyorlar. Bazı günler Dirayet Hanım güzelce giydirilip İstanbul'a iniliyor. Dirayet Hanım cebine toplu iğne koyuyor. Tramvayda palikaryalara batırıyor. O kadar büyümüş. İğne batırma duygusu da büyümüş.

Dayı bey Anadolu'ya tayin aldırıyor. Kuvayi Milliye'ye katılıyor. Dirayet Hanım ve validesi yine dayı beyin yanına göçüyorlar. Herkes, her şey göçüyor. Osmanlı göçüyor. İnsanlar göçüyor. Yeni yönetim, palikaryaları karşı kıyıya gönderiyor. Palikaryalar, iki bin senedir buralılar ama şimdi gittikleri yerde birileri onlara "Türk tohumu" diyor. Kelimeler palikaryalara iğne olup batıyor.

Dirayet Hanım Konya muallim mektebinde tahsiline devam ediyor. Atatürk Konya'ya geliyor. Dirayet Hanım Atatürk'e hitaben bir konuşma yapıyor. Konuşmayı izleyen, İstanbul muallim mektebi talebesi genç bir adam, Dirayet Hanım'a âşık oluyor. Aşkını takip ile dayı beyin huzuruna çıkıyor:

"Yeğeninizin desti izdivacına talibim."

"İki evin tek kızıdır. Şımarık büyüttük. Gece tuvalete gitmeye üşenir, lazımlığa işer."

"Efendim kendilerine altın lazımlık yaptırırım."

Artık çiçeği burnunda muallim mektebi mezunu ve evliler. Dirayet Hanım şehre değil de bir köy mektebine tayin için ricacı oluyor. Ricası kabul oluyor. Yolu, at arabası ile 6 saat süren bir köye veriliyorlar. Dirayet Hanım metruk bir mekânı yalınayak temizliyor, okul ediyor. İnsan temizlendiği takdirde okul olabilecek bir mekânın nasıl metruk kaldığını merak ediyor. Fakat henüz konu bu değil. Dirayet Hanım, kadınlara okuma yazma seferberliği başlatıyor. Kadınlar için çalışmayı seven bir kadın.

Çocuklar doğuyor büyüyor. Dirayet Hanım öğretmen, damat bey okul müdürü. Damat bey bahçıvanın kızı ile ilgili. Çok ilgili. Çok fazla ilgili. Boşanıyorlar. Oğlanı Dirayet alıyor, kız babada kalıyor.

Dirayet Hanım Diyarbakır'a tayin aldırıyor. Metruk bir binayı daha okula çeviriyor. Diyarbakırlılar, Kürtçe derler, başka bir dil ile doğup büyüyor. Kürtlere Türkçe öğretiyor.

Kadınlara milletvekilliği yolu açılıyor. Bir at'a biniyor, seçim propagandası için yollara düşüyor. Yolda düşüyor. Kolu kırılıyor.

Bir gün vaktiyle beraber yaşadığı, çocuklarını büyüttüğü ev'e gelmesi gerekiyor. Ev'e giriyor ki bütün eşyalar, perdeler, örtüler, yaygılar her şey değişmiş. Bahçıvan'ın kızı, evin yeni hanımı. Tutamıyor Dirayet Hanım. Halıya sıçıyor.

"İnsanın kendisi olduğunu sandığı kişi, bir ölçüde kurgu olabilir," diyen tanıdığım, böyle bir kadının torunu. Belki daha sonra her ikisinden de söz ederim. Sanki şimdi yeri değil. Boş kâğıda bakıp leke görmeye dönesim var.

Kâğıtta

Veya kâğıdı bahane ederek zihninizde her ne görüyor iseniz, gördüğünüzü çizmek için yola çıkarsınız. Yol sapar, ortaya başka bir şey çıkar. Böylece yeni bir şey görür, onun peşine gidersiniz. Bakıp bakıp uydur diyelim. Kim tutar sizi?

Bazen kâğıtta leke görmem. Kâğıdı bile görmem. Dalar giderim. Kalem alır başını gider. Mesela az önce kâğıtta bir vapurun baş güvertesinde oturan bir kadın belirdi. Yakası bağrı geniş oyulmuş bir bluz, göğüs kafesi, omuzlar ve boyun olarak belirdi. Yüz çizilmemiş. Geniş bir sine, belirgin köprücük kemikleri. Kalem oraya fazla çalışmış nedense. Şahsen böyle bir şey çizmeyi düşünmemiştim.

"Seni ben çizmedim," dedim köprücük kemikleri belirgin kadın karalamasına, "kalem çizdi."

Rivayete göre, insanlığın kurda kuşa hürmet ettiği zamanlarda, avcılar bir ayı öldürdüklerinde; "Ayı kardeş, seni biz öldürmedik, kargalar öldürdü," derlermiş. O zamanın insanları, ruh denilen şey'in canlı ve incitildiğinde gelip boğazınıza çökebilir olduğuna inanırlarmış. Ayı'nın ruhu inti-

kam için peşlerine düşmesin, kargadan bilsin diye "biz yapmadık, o yaptı," derlermiş. "Buna kargalar bile güler" lafı oradan gelirmiş. Bir şey bildiğimden değil. Uyduruyorum.

Avcılar da uydurmuş. Uydurdukları şey, hayatlarının gerçeği olmuş. Bu da bir terbiye diyelim. Hayat terbiyesi. İnsanoğlunun, durumları işine geldiği gibi eğip bükmesi, insanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesine girer mi acaba? Bakmak lazım. Şimdi vakti değil.

Karaladıklarıma baktım.

Onları çizen kalem değil de ben olduğuma göre, dedikleri bu muydu? Bilinçaltım neden yüz çizmekten kaçınmıştı? Bilinçaltı, köprü altı gibi bir şey mi idi? Yukarıda gün ışığındakiler ile aşağıda gölgedekiler gibi mi? Birbirlerinin varlıklarından haberdar olan ama her biri, sanki diğeri yokmuş gibi...

Derler ki; "Eğer bir isim ağızdan çıkar ise, o isme sahip kişinin kulakları çınlar. Çiziktirmek de aynı kapıya çıkar. Eğer o kişi uzakta veya artık yaşamıyor ise hayaleti gelir. Gelirken yanında bir an getirir. Böylece aynı an içinde iki farklı an yaşarsın: İçinde bulunduğun an ve hatırladığın..."

Böyle sözlere pek itibar etmem. Fakat hakikaten bir an geri geldi. Adı lazım değil, çok gerekli ise "vapurda karşılaşılmış köprücük kemikleri belirgin kadın" diyelim, kanepede uzanmış uyukluyordu. Veya uykuya sığınarak benden, derin fikirler deryasında gezinirken çıkardığım hışırtılardan korunuyordu:

"Zamanın geçtikçe iyi şeyler getireceğine inanmıyorum. Zamanın iyi şeyler getirmek gibi bir derdi olduğuna inanmıyorum. İleride bir yerlerde iyiliğin bizi beklediğine inanmıyorum. Hayatın tekâmül, gelişim, inkişaf, ilerleme diye kendinden menkul bir mecburiyeti olduğuna inanmıyorum. ... Meğer ki dünya denilen gezegen esasen bir yürüme bandı imiş. Meğer ki her şey bizim kuruntumuz imiş. Yürüme

bandı üzerinde gelip geçen bir vakit'e "hayat" demek, ancak böyle bir kuruntu ile mümkün imiş."

Yattığı yerden kafasını kaldırdı, "Çamaşır makinesinin kapağını açmak gerek," dedi.

Öyle, şey gibi kaldım. "Şey"in ne olduğunu bilemedim. Yanı başımda Küçük Prens ve kuzusu belirdi. Bakıştık. Yan yanalığımıza mana veremedik. Gün gelir, zaman aşar da manasızlığımızdan kurtuluruz diye umduk. O umma an'ı içinde, zamanın getiren değil de götüren bir şey, bir kayık olmasını diledik. Kayığa binesimiz geldi. Öte yandan bana, bir kuzu ile kayığa binip gitmenin henüz vakti değil gibi geldi.

Bıraktım kâğıdı kalemi, kalktım masadan. Geri gelen an'ın, gelirken getirdiklerinden kaçmak istedim. Mutfağa gidip çay demledim. 42 numaralı Tirebolu çay'ı. Bazıları suyu kaynatıp çayı doğrudan haşlar. Ben çayı hafif ıslatır, nemlendirir süzerim. Çay tanelerinin buğulanmasını tercih ederim.

Kuzu peşimdeydi.

Çaresizlik hissi gibi bir şeydi. Kalbim sıkıştı. Adeta yandı. Kurtulmak istedim. Nasıl kurtulacağımı bilemedim. Buzdolabının kapağını açtım. "Bakkal peyniri" derler, bir kalıp beyaz peynir ile bakıştım. İyi geldi. Sakinleştim. Döndüm masaya, halimi uzaylılara rapor ettim:

"Geçmiş geri geldikçe beni mutsuz ediyor ise geçmemiş midir? Hâlâ burada benimle mi yaşamaktadır? Zaman yolculuğu dedikleri bu mudur? Yolcu, zaman'ın kendisi de, yolculuk mekânı ben miyim? O esnada kalbim neden yanıyor? Arz ederim."

Uyandığımda

Kalbimin yerinde kuru, kavruk bir boşluk vardı. Tedirgin oldum. Kalktım, yatağın kenarına oturdum. Çıplak ayaklarımı gördüm. Yabancıydılar. Yadırgadım. O an, kendim bildiğim kişiyi başka biri sandım. Sanmak ne kelime, inandım.

Yediğim haltları yazmakla görevli kayıt meleği, işbaşı yapmış çalışıyordu:

"Kırk küsur yaşına girdiği gecenin sabahı –akşamdan kalma bir halde– kalbi olmadığı hissiyle uyandı. Çıplak ayaklarını, ayak başparmak kemiği çıkıntısını gördü. Kendisi sandığı kişinin başka biri olduğu hissine kapıldı."

Sabahın bir vaktinde yatağın kenarına oturmuş, ayaklarıma bakar halimi mânidar buldum. Fakat manasına eremedim. Ererim umudu ile hal'in içinde kalmak, an'ı uzatmak istedim. An uzadı. Uzarken esnedi ve sarktı. Kayıp gidebilirdi. Tutmak istedim. İzah edilememiş hisleri barındıran o hal'i bir yol bulup hafızamda taşımak istedim.

"O his ile bir soruya vardı: 'Eğer kendisi sandığı kişi değil de başka biri ise, bunca sene kendisi bildiği kişi kimdir?'"

Soruyu herkesçe görülebilir bir yere, akşam alacasında Sultan Ahmet Camii'nin iki minaresi arasına; nar, portakal renkleri ile ışıl ışıl göz alıcı bir mahya olarak astım:

"Nedir, mesele nedir?"

Unutmak artık mümkün değildi.

Kayıt meleği çalışıyordu:

"... bir tasavvur dahi olsa, işine gücüne giden, cami avlusunda güvercinlere yem veren, namaz eda eden, var ise vaaz dinleyenler, çoluk çocuğuna plastik oyuncak almakta olan dar gelirli ana babalar bir an başlarını kaldırıp mahyayı gördüklerinde zihin karıştıran bir soru ile karşılaşacaklar ve..."

Tamamlayamadı cümleyi. Tereddüt çukuruna düştü: "İnsanın kendine dair kuşkuya düşmesi, düşüp bir soruya takılması, kutsiyeti kabul görmüş bir mekân, mecra üzerinden takıntısını aşikâr etmesi acaba yaratıcı nezdinde kusur mudur?"

Sorusuna cevap bulmak için mevzuata bakmaya, görüş almaya gitti.

Pencere perdesinde kuş kanadı gölgeleri uçuşuyordu.

"Gökyüzü karışıksa kuşların işi," dedim içimden.

"Kalk," dedim kendime dışımdan, her kim isem artık, "kalk ey insanlık, dünya senden vazife bekliyor."

Kalktım, banyoya gittim. Aynaya baktım. "Senden başka biri olmaz o'lum," dedim kendime. "Senden bi bok olmaz" anlamında.

Son cümle iyi geldi. "Kalbim nerede, bu ayaklar kime ait?" sorularını aştım. Kendim bildiğim kişiye yaklaştım. Affedersiniz, oturdum çişimi yaptım. Yine ayaklarımı gördüm. Bu kez yabancı gelmediler. Yadırgamadım. Az önce yadırgadığımı şimdi yadırgamıyor oluşumu yadırgadım. Uzatmadım. Sifonu çektim. Duş'a girdim.

Su

Omuzlarımdan göğsüme, karnıma iniyor, oradan düşerken yine bana çarparak dağılıyordu. İnsanın kendisi ve bütün olduğuna inanırım. Sel, boğulma, tabanı delik pabuç ile yağmurda kalma, beton zeminde tazyikli su ile eziyet halleri hariç.

Suyu orama burama denk getirerek keyif ederken elinde hamam tası ile Arşimet belirdi. Mekaniğin pir'i denilen şu Siraküzalı. Görüntü bulanıktı. Belki de ilk-orta eğitim ders kitaplarında yer alan temsilî bir resmin zamanla hafızada silikleşmiş bir kopyası idi.

Siraküza, Sicilya adasında idi. Halen de oradadır. Ada bağlantısı ile cıbıl Arşimet görüntüsünden Don Corleone malikânesine, Corleone'nin kızının düğününe geçtim.

Cömert sofralar ve davetliler arasında bahçenin bir köşesi orkestraya ayrılmıştı. Bayan Corleone, kısa kollu somon rengi yazlık elbisesi içinde, saz heyeti önünde cıvıl cıvıl bir gelin uğurlama türküsü söylüyordu:

"Ayın şavkı vurmuş denizin alnına / anacığım / gidiyorum kaynanamın evine"

Bir annenin kızını coşkulu, şen şakrak havalar vurarak şevk ile uğurlaması dikkatimi çekti. Kültür farklılığı veya "kız evde kalmıştı, nihayet verdik" şeysi mi bilemedim.

Gelin havası, deniz yoluyla Selimiye kışlası civarına, başka bir düğüne sarktı. Sultan Abdülmecid'in kız kardeşi Âdile Sultan ile Kaptan-ı Derya Mehmed Ali Paşa, Haydarpaşa Çayırı'nda evleniyordu. Öyle münasip görülmüştü.

İtalyan, sepetli bir baloncu, gösteri uçuşu yapıyordu. Sert bir rüzgâr, balonu önüne katıp götürdü. Adamı bulamadılar.

"Acaba baloncunun ailesinden birileri İtalya'dan gelip aramış mıdır?" diye düşündüm. "Veya aileden birileri İstanbul İtalyan Elçiliği'ne bir mektup yazıp ilgilerini rica etmiş midir?"

> "Ekselansları,
> Salvatore Matalucci, Torino/Ivrealı saygın bir ailenin ferdidir. Kendisi sepetli balon pilotudur. İstanbul'da haşmetmeaplarının hemşireleri düğününe bir gösteri uçuşu için katılmış fekat elim bir kaza sonucu kaybolmuştur. Konunun tahkiki için yüksek ilgilerinizi rica.....
>
> imza:....."

Elçilik memurları böyle bir mektubu takmış mıdır? "Kaybolan baloncu" hikâyesi Jül Vern'in kulağına gitmiş midir?

Veya rüzgâr baloncuyu Mudanya, Tirilye taraflarında bir mandıra civarına çakıp, o esnada kolunu bacağını kırıp, süt, peynir işi ile meşgul bir ailenin, iki gün önce kilisede mum yakarak cenabı haktan ve azizlerden münasip bir kısmet niyaz etmiş olan, biraz başına buyruk ortanca kızlarının ihtimamı ile iyileşirken yeni bir hayat kurma fikrine...

Yeni bir hayat kurmak... Nasıl oluyordu? Önce fikir mi geliyordu? Yoksa bir tesadüf sizi fikrin önüne mi getiriyordu? Yeni bir hayat için mutlaka, kuvvetli bir rüzgâr mı gereki-

yordu? Önceki hayatınız artık "eski" mi oluyordu? Eski olanın hükmü kalmıyor muydu? O vakte kadar boşuna mı yaşamış oluyordunuz?

Bilemedim. Şehir barajı doluluk oranlarını gösteren grafikleri ve su faturalarımı hatırladım. Musluğu kapatıp çıktım.

Su yeşili

Bir bornoz giydim. İki beden küçük, kolları dirsek hizasında, etekleri diz kapaklarımı örtmüyor. Zaten benim değil. Geçenlerde kâğıt kalem vadisinde gezinirken köprücük kemikleriyle beliren kadın. Vaktiyle beraber yaşardık.

Esasen yaşamayı dener idik. Mesela o, Paşabahçe cam salata kabı alırdı, ben koru yeşili salatalar yapardım. O, pencere pervazının tekdüzeliğini kırmak için minik saksılı Afrika menekşeleri getirir, ben arada bir parmak ucu ile toprağın nemini kontrol ederdim. Yemek masası için ham keten servis altlıkları alırdı. Yemek sonrası silkeler, rulo eder kaldırırdım. Zeytinyağı, bitki karışımı şeffaf sabuncukları vardı. Işığa tutar bakardım. Gül kurusu saten çarşaflar almış idi. Serindiler. Taze yağmış kar'a sırtüstü uzanmışsın da boy izi alıyorsun keyfini veriyorlardı. Dişi kuş yuva yapıyordu. Anlardım. "Gelin" ya da "orospu" terliği denilen, beyaz ponponlu pembe şıpıdıkları vardı. Giymez, bir köşede tutardı. Terliğin ponponlarına her bakışımda, insanlık hakkında düşünme

ihtiyacı duyardım. Ve su yeşili bir bornoz... "Yüzde şu kadar pamuk, şu derecede yıkayınız."

Bir havlu sardım kafama.

Sırtımda bornoz, kanepeye oturdum. Balkon kapısı açık. Sağında solunda iki dilim perde salınıyor. Perdeler tığ işi görünümlü fakat makine ürünü. Etek uçlarında çivit mavisi iplikle işlenmiş iki tavus kuşu, rüzgâr estikçe oda ile balkon arasında geziniyorlar. Hava serin.

Kalkıp balkon kapısını kapamak ile giyinmek arasında kaldım. Arada kalmak hoşuma gitmedi. Hem kapıyı kapadım hem giyindim. Yatak odasına giderken, yolda bir yakınıma seslendim:

"Kız zilli..."

Cevap veren olmadı. Uyuyor muydu acaba?

Dün gece yatarken çıkardığım giysilerim derli toplu duruyorlardı. O kafa ile bu kadar düzgün iş becermiş olmama şaşırdım. İnsanın içinde otomatik pilot gibi birtakım sistemler olduğuna inanırdım. Bir daha inandım. Perdeyi sıyırıp dışarı, sokağa, komşu evlere, gökyüzüne baktım. Rüzgâr bulutları sürüklüyordu.

"Bulutlar," dedim, "kardeşlerim sırdaşlarım..."

Tirad severim. Ota boka, kurda kuşa konuşurum. Abartmam. Bir fayda beklemem. Kendi kendine meyhanede doğum gününü kutlamış, gecenin bir vakti evine koltuğunun altında mezar taşı ile dönmüş, hafif zurna bir adamın halleri diyelim. Konu bu mu? Belki evet, belki değil.

Dün akşam

Koltuğumun altında gazete kâğıdına sarılı orta boy bir paket ile meyhaneye girdim. Kapı ağzı masaya oturdum. Paketi masa ile duvar arasına yasladım. O esnada sert bir ses çıktı duvar ile paket ilişkisinden.

"O ne doktor?" dedi emektar garson, "Mezar taşı gibi..."

Servis arasında iki tek atan biridir. Haliyle espriye eğilimi oluyor.

"Mezar taşı doktor," dedim, "üzerinde yeşil saplı kırmızı karanfil olanlardan."

Birbirimize "doktor" deriz. Ben başlattım. Öyle kaldı.

Adab, edep sahibi adam. Bir mezar taşı ile neden dolaştığımı sormadı. Fakat bakışında merak gördüm. Bende emeği vardır. Cevabı hak eder.

"Duvara yaslayıp seyredeceğim."

Güldü. Eliyle masa örtüsünü temizledi. Örtü zaten temizdi. Bir servis elemanı sipariş almaya hazır olduğunda elleri yerinde duramaz. Hiçbir şey yapmasa, tuzluğu alır iki santim kenara koyar.

Her zamanki şeyleri söyledim: Beyaz peynir, üstüne iki damla zeytinyağı, varsa kızarmış ekmek, ince kıyım roka –sarımsaklı– kırmızı biber turşusu –masada renk olsun diye–. 20'lik rakı, yaprak ciğer.

Gitti.

Pakete baktım. Aklım orada.

Göğsü karanfilli taş fikri bir süredir içimde bir yerlerde demleniyordu. Tesadüf oldu. Mezar taşı imal eden bir atölyenin önünde açıkta dizili mermerlerin arasında, eksik ve cüce, isimsiz tarihsiz, küçük bir mezar taşı gördüm. Esasen ak mermere kazınmış yeşil saplı kırmızı bir karanfil çiçeği gördüm. Karanfil'i evde, duvara dayalı halde hayal ettim. Hayal cazip geldi. Atölyeye girdim, mermer tozuna bulanık birini buldum. Selam verdim. Elini sıktım. Derdimi anlattım. Sardım gazete kâğıdına, yürüdüm.

Belki de ardımdan, "delinin biri hatalı taşı koltukladı gitti," şeklinde bir muhabbet dönüyordu. Beni bozmazdı. Ben, yolda çakı bulmuş oğlan çocuğu neşesiyle dönüyordum.

Genç bir eleman, rakı ve kadeh getirdi. Buz'u gönderdim. Kullanmam.

Ofis şıklığı ile bir kadın, takım elbiseli iki adam kapıdan girdiler. "Murad etmiş idik, nihayet vardık" neşesiyle girdiler. Allah, Hızır ve Odin, neşelerini daim etsin. Neş'esi olmayanı meyhaneden uzak tutsun.

"Turist" derler, bir grup dünyalı, pencere camına yapışmış içerisinin nasıl bir yer olduğunu kestirmeye çalışıyorlardı. Bakışları altında vitrin mankeni gibi kaldım. "Estelasyon" diyorlar halk arasında. Beni rahatsız etmez. Rakısı olana nazar işlemez.

Mekânın kurucusu ihtiyar belirdi. Hemşin çınarı gövdesi ile geçti masanın diğer ucuna oturdu. Bu masa, servis dışı saatlerde personelin, mekân sahiplerinin masasıdır.

Mutfak tarafına baktı, kasada işi çekip çeviren oğullarına

baktı. Nihayetinde bana döndü, "Nasılsın?" dedi ses telleri bitmiş bir gırtlak ile.

O sesin bir alt tonu eskiden dolmuş durağı kahyalarında olurdu. Dolmuş müşterisini toplamak için, "Gassaray Gassaray" şeklinde çığırdıklarında; ses biraz metalik, biraz ses telleri bitik, biraz sigara, biraz Güzel Marmara şarabı veya paşa gönlü ne çekerse, ama gırtlakta var bir düğüm, ses o düğümü aşarken yolda yanıyor.

"Teşekkür ederim iyiyim. Siz nasılsınız?"

"Boşver," dedi eliyle. "Amaan," der gibi, "ben de bu dünyaya geldim geleli, emaneten bir don giymişe döndüm," der gibi, "geldik gidiyoruz," der gibi.

Bu hareketi sık yapar. Bana zamanı sallıyor gibi gelir o el öyle yapınca. Görmüş geçirmiş adam. İkinci cihan harbi arefesinde, Trabzon limanından gemi ile gencecik bir delikanlı olarak gelmiş. Mason locasının arka sokağında bira, şinitsel veren bir mekân varmış. Mekân sahibi Bay Fischer çocukları ile Almanya'dan gelmiş. Belki de Gamalı Haç'tan kaçmış.

Bay Fischer'in yanında bulaşıkçılığa başlamış. Bu esnada mesleki terbiye, iş disiplini almış. İşin gidişatına bakmış, bulaşıktan ziyade servise yatkın olduğunu düşünmüş. Düşüncesini gerçekleştirmeyi denemiş. Allah, Hızır ve Odin, onun düşüncelerini gerçekleştirmeyi deneyen bir insan olmasından hoşnut olmuşlar. İşini rast getirmişler. Genç yaşında Postacılar Sokak'ta Hristaki Taverna'da şef olmuş. Oradan yürümüş, 1954'te Demokrat Parti devrinde, Baba Nişan adlı bir Ermeni'den bu mekânı almış. Alış o alış.

Bir gün bana, "tükenmez" adlı bir meze'den söz etti. Savaş, kıtlık, yokluk günlerinde bir tepsiye su doldurup, ortasına bir kalıp beyaz peynir yerleştirip, peynir yağını suya bırakırken ekmeği banıp, arada peynir tırtıklayıp, su azalınca ilave edip...

Kapı açıldı, iki kadın, bir adam belirdi. İhtiyar, kadınla-

rı görünce canlandı. Kalktı yanık sesi ile şakıdı. Aldı müşteriyi, götürüp bir masaya oturttu. Ayrılmadı bir süre masanın başından. Sağa sola parmak şıklattı servise gaz verdi. Ya da müşteriye "sizinle bizzat ilgileniyorum" gazını verdi. Veya kadınlar hoş, güzel idi, ihtiyar kendine gaz verdi. Veya zamanı salladı.

"Yaşlı erkeklerde hayat enerjisi üretme halleri" şeklinde bir fikir gezdirdim. Hemşin çınarı ihtiyar ile Marcello derler çapkın bilinir bir İtalyan'ı zihnen yan yana getirdim. Birbirlerinin dilini bilmiyorlardı ama kadeh tokuşturmayı ve kapıdan giren kadınları karşılarken ışıldamayı biliyorlardı.

Cep telefonuma mesaj geldi. "Köprücük kemikleri belirgin kadın" doğum günümü kutluyor.

Başka zaman olsa, "ne gereği var, ayrıldık ya biz" şeklinde kaşıntım tutardı. Fakat bu akşam ruhen güzelim. İyi kötü bir denge tutturmuşum. Kendimi bile bağışlamışım. Telefon açıp "teşekkür ederim" diyebilirim.

"Teşekkür ederim. İncittiğim için özür dilerim. Esasen bende oldum olası, 'ulan bu hayatta bir şeyler eksik' duygusu vardır. İçimde bir yerlere yapışıktır. Yapıştığı yerde, kel şahısların zaman zaman ellerini enselerine götürüp 'acaba pencere mi açık?' diyerek sağa sola bakınmaları gibi davranışlara sebep olan sürekli bir esinti vardır. Bu ruh keli bende mi var veya hayat mı böyle? Bilemedim? Bu soruya bir cevap bulamadım, bulup tamam olamadım. Sizi mesud edemedim. Sizi de benim bu hallerim sarmadı. ... "

"Doktor..."

Yakın bir arkadaş, adı lazım değil, çok gerekli ise zamanlaması itibariyle "kaderin cilvesi" diyelim, yanında karısı ve bir arkadaşı ile belirdi. Severim kendisini ve ailesini. Rahmetli pederi, kış vakti Tarabya'dan denize girenler cemiyeti mensubuydu. Cemiyet dediğim neticede 3 arkadaş idi. Kalktım ayakta selamladım.

"Niye kapı ağzında oturuyorsun?"

"Kapı ağızlarını severim. Her an kaçıp gidebilmek ihtimalini diri tutar," dedim.

Gülerek söyledim. Bazı şeyler gülerek söylendiğinde sorgulamadan geçiştirebileceğimiz tabii bir şey oluyor.

Gidip masalarına oturdular.

İç sesim, "O yar'e mektup yazdın, yollayamadın," dedi.

Hatırlatma yerindeydi. Bir cevap vermek gerekirdi. Cevaben telgraf çektim: "Teşekkür ederim."

"Kibarlık, bazı hallerde samimiyetsizlik olabilir," dedi iç sesim.

Haklı. Ama konu bu değil.

Çıktığımda

Hava sert esiyordu. Taşı koltukladım, yolumu otomatik pilota bağladım. "Şu an" adlı kafenin önünde duraksadım. Masalarda tek tük müşteriler, beyaz gömlekli servis elemanları, ışığı sakin, dalgası mutedil bir akvaryumda yüzüyorlardı.

Kafeye girdim. Kafam çakır, mekân sahibini tanırım, bir not bırakasım, kendimce şaka yapasım var.

Not defterimi çıkardım. Deftersiz sokağa çıkmam. Bir cümlem, alıntım var, aradım buldum:

"Bütün insanlar aynı 'şimdi'lerde var olmazlar. Sadece bugün bir arada görülebildikleri için, dışarıdan öyledirler. Aslında içlerinde daha önceden gelen bir öğe taşırlar, bu öğe duruma karışır."

Alıntıyı bir not kâğıdına yazdım, personelin iki emektarına, adları lazım değil, Sarıyerli ile Gazili diyelim, teslim ettim. "Eyvallah," dedim caddeye çıktım. Rüzgâr arada bir sertleşip, zorluyordu. Cumartesi Anneleri köşesinden kıvrılıp eve doğru uzadım. Hicaz bir şarkı mırıldandı iç sesim:

"Sen hep beni mazideki halimle tanırsın / Hâlâ bilirim aşk ile bekler inanırsın."

Evim, sokağım,

Şehrin eğlence ve alışveriş caddesine yakındır. Cadde vaktiyle "Grand Rue" adıyla anılırmış. Sonra adını değiştirme ihtiyacı duymuşlar, "Cadde-i Kebir" demişler. Esasen iki ad da aynı anlama geliyor: "Büyük Cadde." Sonra yine nasıl bir ihtiyaç duyulmuş ise caddenin adını "İstiklâl" olarak değiştirmişler. Mekânların adlarını değiştirmek, yeni bir hayata başlamak için midir? Adımı değiştirsem yeni biri olur muyum? Önceki ben'e ne olur?

Sokağım vaktiyle ahlâksız bir sokakmış. Fahişeler, pezevenkler, şunlar bunlar. Ahlâklı erkeklerin talepleri ile yaşayan bir piyasa. Oto yan sanayi gibi bir şey.

Evimin çok yakınında, burnumun dibinde müzikli mekânlar var. Özellikle hafta sonları sabahın körüne kadar müzik gümbürder, müşteriler kapının önüne sigara içmeye çıkar, güler eğlenirler. Bazen rıhtım mahallesinin delikanlıları oradan geçer. Mutlaka kavga çıkar. Kavga biter, müşteriler evine barkına gider. Personel, boş şişeler ile dolu çöp torbala-

rını tangır tungur sürükler. Sonra çöp arabaları gelir. Ardından sabah ezanı okunur ve bir horoz ötmeye başlar.

Horozun yerini tespit edemedim. Lise bahçesinde yaşıyor olabilir. Lise, adı lazım değil, gerekli ise "çok bilmişler lisesi" diyelim, birkaç yüz yıllık bir kurum. Vaktiyle Fransa Başkanı Dö Gol ziyaret etmiş. Lisenin fırlama öğrencileri "ipne Dö Gol" diye tezahüratta bulunmuşlar.

"Gençler ne diyor?" diye sormuş başkan.

"Çok yaşa Dö Gol diyorlar efendim," şeklinde çevirmişler. Başkan da dönüp, "İpne çok bilmişler lisesi," diye seslenmiş.

Doğru mu? Bilemem. Şehir rivayetleri lokalinde eski bir liseliden duydum. Lokal dediğim, semt berberi.

Meyhane dönüşü evde,

Yerde, siyah beyaz bir fotoğraf duruyordu. İnce uzun yatay bir şey. Fener, Balat civarında bir sokağın iki yanında karşılıklı sıralanmış evler, aralarına karşılıklı çamaşır ipi germişler. Mevsim kış, ipler boş. Ben o boş iplere, ince ince el yazısı ile çalışıp bir cümlenin kelimelerini asmışım:

"...bir kere böyle düşündüğü için başka türlü düşünememiş, düşünmekten yaşamaya fırsat bulamamış..."

Fotoğrafı sürpriz bir durum gibi takdim ettim fakat esasen kapının iç yüzeyine yapışık dururdu. Akıl notu gibi ama daha ziyade ruh notu. Sokağa her çıkışımda görmem, hatırlamam için. "Başka türlü düşünürsem hayatım değişir mi acaba?" veya "Hayatım değişirse başka türlü düşünür müyüm?"

Nasıl olmuş da yere düşmüş? Birileri kapıya sert çarpmış veya eve giren olmuş.

Zemini tetkik ettim. İki ayak izi vardı. Biri 37 numara. Ayak burunları hafif içe doğru basıyor. Sakin tabiatlı, gülmeye hazır. Adalet duygusu güçlü. Mutfağa doğru gidiyor.

Diğeri 38 numara, kapı girişinde kalmış. Diz çökmüş, ze-

min'e yakın bir şey ile ilgilenmiş. Sonra doğrulup yatak odası eşiğine gitmiş. Eşiği yarım adım aşıp içeriye, yatak odasına bakmış. Meraklı, az muzır. Ehli keyf.

Mutfağa baktım. Tezgâh üstünde birkaç noktacık çay tozu döküntüsü buldum. 37 numara, sakin tabiatlı, gülmeye hazır olanı, mutfaktan çıkıp oturma odasına gitmiş. Panonun önünde durmuş.

Panoda bir değişiklik yoktu. Her şey yerli yerindeydi. Fakat fotoğraflardan biri, ortancalar ile bezeli bahçede aile, sülale insanlarını gösterir olanı yerinden kaymıştı.

Fotoğraf, Kenedi'nin ha öldürüldü, ha öldürüleceği yıllarda bir yaz mevsimi, nişan hatırasıydı. Ortada nişanlanan çift, yanlarda aile büyükleri, önde küçükler, arkada bir yerlerde annem. Fotoğraf yerinden alınmış, tetkik edilmiş, fakat yanlış yere konulmuştu.

İnsanlığı temsilen uzaylılara gönderilecek şeyler listesine göz atılmıştı. Listenin yer aldığı defterin açısı değişmişti. Ve yavru fok bakışlı üç bacak, namı diğer zilli, görünürde yoktu.

Mezar taşını kanepenin karşı duvarına yasladım. Ambalajını açtım. Taşın aklığından odaya serinlik yayıldı. Geçtim karşısına oturdum. Karanfile baktıkça ısındı taş.

Rus argosunda karanfil, "göt deliği" anlamına gelirmiş. Vaktiyle oralarda mahpusluk yaşamış bir ihtiyardan duydum. Acaba o yüzden mi kasap vitrinlerinde baş aşağı asılı koyun gövdelerinin nihayeti karanfil ile noktalanır? Bu durum insanlığı temsilen uzaylılara gönderilecek şeyler listesine girer mi?

Taşın yazısız, boş alanı davetkâr bakıyordu. O davetkâr boşluğa bir şey yazasım vardı. Ama ne?

"Mühim olan insanlık" yazdım zihnen.

Annem, "Önemli olan insanlık oğlum," derdi, "para değil." Ses tonunu hatırlıyorum. Bir şey yüreğinizi yakar, sesi-

niz yanık çıkar. Sesin rengine, yanık kokusuna inandım. Yıllar geçti. Annemin insanlık ve para karşılaştırmasında yanıldığını düşündüm. Düşüncemi söylemedim. Sustum. Yanık kokusu benimle geldi.

"Başka ne yazim...?" diye baktım taşa. Aklıma bir şey gelmedi.

"Kız zilli," dedim kediye.

Cevap beklediğim için değil, evde ses olsun diye. Ev'de biri diğerini çağırıyormuş, bak bu sessizliğin içinde bir hayat varmış, eğer kelimeleri kullanır isek sessizliğin içinde yatan canlanırmış ve hatta perdenin eteğindeki tavus kuşları kıpırdarmış...

"Kalk," dedi iç sesim, "insan özledin sen."

Gittim, yan dairenin kapısını çaldım.

Yan daire komşum

Kalbi güzel biridir. Adı lazım değil, çok gerekli ise Zerbal Baba diyelim, evine de Zerbal Baba Tekkesi diyelim. Geleni gideni eksik olmayan, müşfik, sevecen, ekmeğini suyunu paylaşan biri. Anahtarımın yedeği ondadır, onun yedeği de bende.

Yüzü ışıklı bir kadın açtı kapıyı.

"Merhaba."

"Merhaba."

Bu yüzü nereden tanıyorum?

Bu gibi sorular saniyenin dörtte birinde cevap bulamaz ise sorudan vazgeçmekte fayda var. Aksi halde karşı tarafta "ne diye bakıyor bu öküz?" hissi yaratır.

Yüzü Işıklı önden yürüdü. Zaten kapı ile oturma odası arası birkaç adım. Ayaklarına baktım. 37 numara, ayak burunları hafif içe basıyor.

Girdim, yerden selamladım hane içindekileri.

Zerbal Baba her zamanki yerinde, üçlü kanepenin sağ ucunda, postunda oturuyor. Sol uçta, daha önce tekkede

görmediğim Saçı rüzgârlı bir kadın, "zilli" kediyi, üç bacağı kucağına almış. Ayakları 38 numara göründü gözüme.

Bir genç adam sehpa kenarında, tekli koltukta oturuyor.

Zerbal Baba hoş geldin niyetine:

"Eylül toparlandı gitti işte / Ekim filan da gider bu gidişle," dedi.

Yapar bunu. Keyfi yerinde ise, ne zaman kapıdan girsem bana bir söz gönderir, ben karşılarım.

"Bir gece başlar, yarı siyah, yarı kırmızı / Cigaramı yakar evime dönerim," dedim.

Saçı Rüzgârlı'nın bakışını gördüm. Kaçtım bakışından, görmezden geldim. Zerbal Baba, görmezden gelişimi gördü, hissettim.

"Hayku mu bu?" dedi tekli koltukta oturan çocuk erkek.

Hayku dediği, kısa capon şiiri. Zerbal Baba sözü az söylemeyi sever.

"Turgut Uyar," dedi kapıyı açan Yüzü Işıklı.

"Kasımdayız," dedi çocuk erkek.

Tavrında bir çiğlik vardı. Zerbal Baba'ya göre sabır ile pişerdi. Bana göre acemi nalband kürd'ün eşeğinde öğrenirdi. Burada eşek ben oluyordum.

Bir kenara iliştim. Çay demlemişler. Yüzü Işıklı, çay teklif etti.

"Sağ ol, ben alayım," dedim.

Kalktım mutfağa gittim. O esnada sohbet, "çay doldurmak", "çay bırakmak", "çay dökmek" çeşitlemesine girdi. Çayımı aldım. Buzdolabına baktım. 35'lik şişeyi gördüm. Çanakkalelilerin "ver ordan 25 gram" dediği ölçekte aldım. Bir elimde çay, diğerinde rakı, odaya döndüm.

"O nasıl oluyor öyle?" dedi çocuk erkek. Rakı çay yan yanalığını kastediyor.

Yok saydım hergeleyi. Zaten içinde eylül, ekim geçen dizeye, "Kasımdayız," lafını etmişsin. Ayrıca orta yaş eşiğin-

de top sektiren bir erkek olarak, ışıklı ve rüzgârlı kadınların bulunduğu ortamlarda, lafını bilmez genç erkeklere gıcık kapmaya hazırım. Elimde değil.

"Sevenine güzel oluyor," dedi Zerbal Baba.

Cevapsız bırakmadı oğlanı. İnsan kalbinin küçük darbeler ile kararıp acılaştığına inanır. Hem oğlanı hem de tercih sahibi olarak beni korudu.

"Nasıl geldi buraya?" dedim. Kediyi kastediyorum. Esasen konuyu değiştiriyorum.

Evde çay bitmiş. Zerbal Baba Yüzü Işıklı'ya anahtar vermiş, "Gir yan daireye al," demiş. Saçı Rüzgârlı "Ben de geleyim," demiş. Girip almışlar. O esnada üç bacak, yavru fok bakışı ile bakmış Saçı Rüzgârlı'ya. O da eğilip kucağına almış. Kucağı sevmiş kedi. Kadın da kucağını seven canlıyı sevmiş.

Bu anlatımda Saçı Rüzgârlı'nın yatak odası kapısından bakışı, her ikisinin nişan fotoğrafını inceleyişleri ve insanlığı temsilen uzaylılara gönderilecek şeyler listesine göz atış yoktu. Ayrıca bir kişinin yapabileceği bir işe, neden iki kişi giderdi?

"Kapıyı kapatırken zorlandınız mı?" dedim.

Kapının dili kekemedir. Kapamasını bilmek gerek. Belli ki sert çekmişler. Çamaşır iplerine kelimeler astığım Balat sokak fotoğrafı o anda düşmüş.

"Evet," dedi Yüzü Işıklı.

O esnada diğerleri, "ver benim sazım efendim ben gider oldum / süremedim lavantayı konsola koydum" türküsündeki sözlerin anlamı ne olabilir sohbetine girdiler.

"Bir şey soracağım," dedi Yüzü Işıklı.

"Sorunuz" bakışı ile bekledim.

Beklerken yüzündeki ışık ile oyalandım. Bir bahar günü o, ışığı ve ben, birlikte vapura binip Kınalı veya Burgaz, adaya gitmeyi hayal ettim. Bu sayede ruhumdaki kıymıktan kur-

tulmayı ümid ettim. İç sesim, "Açılmış bir yara ne kadar sürede kapanır? Veya bir yara sadece süre ile kapanır mı?" soruları ile dikkatimi çekti. Anladım maksadını. Yüzü ışıklının sorusu geldi:

"Panoda bir fotoğraf var, ortancalar arasında bir grup kadın ve çocuk. Giysileri özenli. Nişan fotoğrafı gibi, topluca..."

"Uzun ve karmaşık bir hikâye."

Kafam güzel. Soruyu anlamadan içimden geçenle konuştum.

Güldü, "Ne kadar uzun olabilir?" dedi. "Giysileri kendileri mi dikiyorlar. Terzi işi mi?"

"Kadınlar kendileri dikiyorlar, erkeklerin giysileri terzi işi. Nişanlanan genç kadın biçki dikiş mezunu. Bahçe, Şişli'de bir apartmanın arka bahçesi. Hizmetlilerin kullandığı bir alan. Apartman sahibi vaktiyle bakanlık yapmış bir zat. Beynelmilel meseleler ile meşgul olmuşluğu, bizi Nato'ya, Nato'yu bize sokmuşluğu vardır. Aynı zamanda fabrikatördür. Amblemi oklu bir partinin üyesidir. Hem parti hem devlet olabilen bu yapı, kimin nerede yaşayacağına ve artık yaşamayacağına karar verir. Fotoğraftaki insanlar bu gibi kararlar sonucu yaşadıkları yerleri, mülklerini, çocukluklarını bir yerlerde bırakıp, ruhlarında yanık kokusu ile hayata devam ettiler. Onların çocukları, özellikle kızlar yeni hayata uyum sağladı. Moda dergilerinden örnek alarak, ince pelür kâğıtları sabun ile çizip ölçü çıkararak kendi giysilerini kendileri..." şeklinde cevaplamak mümkündü. Fakat sustum.

O fotoğrafta henüz kendime bile anlatmayı beceremediğim şeyler var. Ortada nişanlı çift. Yanlarında ana babalar, eş dost. Çevrelerinde anam dahil aile yakınları. Anam bana hamile. Ben zamanın o an'ında mevcudum fakat görüntüde yokum. Hem varım hem yokum. Ama sonra olacağım. Gün gelecek bu fotoğrafa bakacağım. İtilmiş kakılmış insanlar ola-

rak kendilerine yeni hayatlar kurma becerilerine şaşıracağım. Engellenmeselerdi nereye varırlardı diye düşüneceğim.

Suskunluğum makul süreyi aşmak üzereydi. Böyle susan birinin, konuşmaya başladığında, sabırla beklemiş insanları hayal kırıklığına uğratmayacak şeyler anlatması gerekirdi.

Saçı Rüzgârlı'dan zarif bir yardım geldi:

"Ben uzun ve karmaşık olanı merak ediyorum."

Tebessüm ile baktım. Merak denilen şeyin bir enerji olarak nereden nasıl süzüldüğünü merak ettim.

"Başlamadan ben kalkıyorum," dedi çocuk erkek, "yolum uzun."

Sevindim gidişine. Hatta ayağa kalkıp vedalaşma bab'ında elini sıktım.

İç sesim, "Sahtekârsın," dedi.

"Kıskançlığa teslim olmuş biri her boku yiyebilir," dedim iç sesime.

Giden gitti. Zerbal Baba, zamanın sökük yerlerini dikti, bizi yolcu uğurlama öncesine bağladı. "Alalım," dedi "şu uzun ve karmaşık hikâyeyi."

Hiç

Evlenmedim. Beni kimse almadı. Evde kaldım da diyebilirim. Çoluk çocuğum yok. Ne kızımın ilk regl'i, ne oğlanın sünneti. Ne hafta sonları veya bayram günleri eltiler, bacanaklar ne diğerleri. Ne de bilmem kimin düğününde "yarım altın takmalıyız, onlar bizim oğlanın sünnetinde yarım taktıydı," şeysi.

"Kurban" dedikleri, bir canlının boğazını kesmedim. Kesmem de. Araba kullanmasını bilmem. Tali yollarda az buçuk sürmüşlüğüm vardır. Arabam olmadı. Heves etmedim. İyi tarafı, yaya kaldırımına park etmedim.

Namaz kılmasını bilmem. Pederim bayram namazlarında camiye giderdi konu komşuyla aramızda ayrı gayrı olmasın diye. O yılları hatırlıyorum. Namaz esnasında kapı önünden pabuçları çalındığı için çorapları ile dönen adamlar da hatırlıyorum.

Pederimin namaz kılmayı nerede öğrendiğini bilmiyorum. Sormadım. Buralarda pek kabul görmeyen başka bir inanç dünyasından geldiğini biliyorum. Çocukluğunda gü-

nün ilk ışıklarının değdiği kayaları öpen kadın ve erkekler görürmüş. Kadınlar, dudakları kıpır kıpır boyunlarına geçirdikleri siyah bir ipliğe minik düğümler atıyormuş.

Günün ilk ışığının neden bu kadar anlamlı olduğunu bilmiyorum. Fakat anam babam dediğim insanların dünyasında ışığın benim kavrayamayacağım başka bir boyutu olduğunu hissediyorum.

Annem, adı lazım değil annem, bir gün söz nereden açıldı ise dünyanın yaradılışını anlatmıştı. Hayat, kudretten kopan ve göklerde asılı duran bir kandilden gelen ışığın yeryüzüne ulaşması ile başlamış. Ben imparatorluk sarayı kabul salonlarında görülebilen dev bir avize düşünebilmiştim.

Annem o ışığın hayrına yazları İstanbul'dan kalkar, beni de yedeğine alır, dağ ululari ile görüşmeye giderdi. İki gece bir gündüz tren ile giderdik. Sonra tozlu yollarda bir minibüs ile tıngır mıngır dağlara doğru giderdik. Dağların eteğine tünemiş, geceleri karanlıkta mum ışığı kadar hükmü yok, kuş yuvası gibi bir köy'e doğru giderdik. Yol bir derenin kıyısında biterdi. Sonrasını at sırtında giderdik. Köye varır, birkaç gün konaklar, sonra daha içlere giderdik. Geyiklerin tuz niyetine yaladığı kızıl topraklı tepeleri aşardık. Gürül gürül akan bir nehrin kıyısında, sabahın ilk ışıklarının değdiği kayaları öpen ihtiyarların yurdunda dururduk.

Bir defasında sakalları göğsüne inen fötr şapkalı bir adam yere çömelmiş vaziyette bir ipliğe düğümler atarak yıldız falıma bakmıştı. Çok para kazanacak hepsini yiyecektim. Ünlü arkadaşlarım olacaktı.

Annem buna uzun zaman bel bağladı. Defalarca orada burada söyledi. Bence ip'i düğümleyen adam, anamın verdiği bahşişe ve de bizim şehirli kılığımıza baktı ve kökü buralı, belli ki artık şehirli, çocuğuna düşkün, kehanetlere ilgili bir kadının duymaktan hoşnut olacağı şeyleri söyledi.

Sabahın ilk ışıklarına hürmet eden, ipliklere düğüm atan

ihtiyarlar dünyasından gelip, dağlardan İstanbul şehrine inip Alman moda dergilerinden çıkardıkları örnekler ile nişan günü giyecekleri giysileri diken kadınlar...

Konu bu mu? Belki zamanla olur. Fakat henüz değil.

Zerbal Baba tekkesi

Anlattım. Bildiğim kadarı ile, kafamın bütün karışıklığı ile anlattım. Başka bir gezegenden bu dünyaya inmiş birilerini anlatır gibi anlattım. Yeryüzünde var olmadığım, padişahların, telgraf direklerinin zamanından başladım. Dağların çevreleyip kuşattığı bir ovadan, dağların ardlarına, içlerine giden yollardan, yollardaki hanlardan, yaz gelince yollara çıkan seyyar Ermeni terzilerden söz ettim.

Çarık diken, katır kolanlayan insanlardan, jandarma süvari atlarının koca kıçlarından, şehrin tozuyan çölünden, yaz sıcağı şehre çöktüğünde duyulabilen tek ses olarak fayton atlarının nal tıkırtılarından, buğday pazarında toplaşan, ova insanına güvensiz dağ köylülerinden, her ikisine de güvensiz dağların ardı, öteyüz insanlarından söz ettim. Ermeni terzileri kovdum, yerli malı haftaları başlattım. Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nı meşe ormanları ile kaplı dağlık bölge insanları üzerine sevk ettim. Öteyüz insanları, tam teçhizatlı askerlere ayran, süt ikram ettiler. Askerler ise...

Sustum. Ayran ikramı sonrasına kelime bulamadım. Bulmak istemedim.

"Yoruldum," dedim.

"Rakıdandır," dedi Zerbal Baba, tebessüm ile.

"Doğal," dedi Saçı Rüzgârlı, "uzun yol aldın."

"Bana yalnızlık hissi bulaştı," dedi Yüzü Işıklı.

"Sormayacaktın o soruyu," dedi Saçı Rüzgârlı, Yüzü Işıklı'ya.

Gülümsedik. Sayemde kararmıştı ki, ışıdı ortalık.

Zerbal Baba, "Birilerinin yaşadığını başka birileri anlatınca, yaşanılmış olan hikâye mi oluyor?" dedi.

"Bu durum kafamı karıştırıyor, hatta rahatsız ediyor," dedim.

"Birileri anlatmaz ise kimden duyacağız," dedi Saçı Rüzgârlı.

"Babannem bir gün evin perdelerini söküp elbise dikmiş," dedi Yüzü Işıklı, "... ihtiyaçtan."

"İhtiyaç" kelimesini eklediğinde durduk bir an.

An'ı kırasım geldi.

"Ben gidip yatayım," dedim. "Yükümü aldım, kediyi de alıp gideyim."

"Kalsın," dedi Saçı Rüzgârlı, "yerinden memnun. Ben getiririm."

Zerbal Baba'ya baktım göz ucuyla, bir ima mı var diye.

"İma yok," dedi Zerbal Baba göz ucuyla, "burada özne kedi, sen değilsin."

"Peki," dedim, eyvallah ettim.

Zerbal Baba bana bir dal tütsü verdi. Çıkarken beni bir his, belki bir fikir, belki işgüzarlık, belki de yalnızlık tuttu, duraksadım.

Baktılar "acep daha ne diyecek bu sarhoş?" diye.

"Adaya gidelim bir gün," dedim, "vapura binip Burgazada'ya gidelim. Öğretmenevi bahçesinde fıstık çam'ı gölge-

sinde rakı içelim. Ben size amcası ve babası Balkan savaşında kaybolmuş, hala bir hastalık ile aniden gitmiş, dayı kendini öldürmüş, anne öksürerek tükenmiş, bacak kadar velet ilen dünyada bir başına kalmış, ömrünü öğretmenlik denilen hadiseye vakfetmiş teşkilatçı ve muhteşem bir insanı anlatayım."

"Bahar erken gelmiş sana," dedi Saçı Rüzgârlı.

"Gelsin diye çağırıyor," dedi Zerbal Baba.

"Öğretmenevleri'nde rakı kaldı mı?" dedi Yüzü Işıklı, "Birçok yerde vermediklerini duydum."

Evimdeyim

Kafam güzel fakat yatasım yok. Çay demledim. 42 numaralı Tirebolu çay'ı. Bazıları suyu kaynatıp çayı doğrudan haşlar. Ben hafif ıslatır, nemlendirir süzerim. Buğulanıp şişmesini bekler, sonra demlerim.

Döndüm salona. Tütsü yaktım. Dumanı yükseldi, kıvrımsız düz ince bir çizgi gibi uzadı, bir yerde yoruldu veya esinti aldı, boynunu büktü kaldı. Evin havası değişti. Perde eteklerindeki tavus kuşları kıpırdadı.

Salon penceresinden geceye baktım. Ay, bulutların ardında kirli sarı, soluk bir ışık lekesi olarak belirdi. Bir an sıyrıldı bulutlardan. Işığı parlattı odayı. Mezar taşı ışıdı.

"Hayırdır," dedim. "İşaret mi bu?"

"İnançsızlar kendi işaretlerini kendileri oluştururlar," dedi iç sesim.

"Kayaköy'de mezarlık kalmış mıdır çok bilmiş?" dedim.

Kayaköy dediğim, Beylerbeyi dosyasındaki rahmetli Rum'un doğum yeri. O zamanlar adı Levissi. Altı-yedi bin nüfusu, geceleri sokak aydınlatması, eczanesi, matbaası, ga-

zetesi olan bir meskûn belde. Şakaları, şarkıları, pencere önü çiçekleri, rüzgârda kuruyan çamaşırları, yemek kokuları, ilkokula giden çocukları, işten gelen babaları, Rodos, İzmir, Atina'da okumuş gelmiş gençleri, yanlarında getirdikleri zamane hediyeleri, havadisleri... Kendine göre bir hayatı yaşıyorken... Şimdi, geceleri karanlık yüzler gibi bakaduran hayalet evler vadisi. Yabani incir ağaçları yavaşça sarıp yutuyor her şeyi.

Kapının kilidinde anahtar döndü. Saçı Rüzgârlı kediyi bırakıyordu ki cam önünde dikildiğimi gördü.

"Uyanıksın," dedi.

"Çok uyanığım," dedim, "çayım da var."

Salona girdi. Kanepeye değil masa başına oturdu.

İki bardak çay ile dönüp geldiğimde insanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesine dalmıştı. "İnsanlığın kalp denilen şey ile ilişkisi" sayfasında geziniyordu.

"Napıyorsun bununla?"

"Oynuyorum."

Gülümsedi.

"İnsanoğlu, kalp ilişkisine hikâye kondurmuşsun. Sana ait bir hikâye gibi duruyor?"

"Evet."

"O da mı oyun?"

Derine iniyordu. Duraksadım. İki yolum vardı. "Dil Oyunu Çıkmazı"na girer, metafor, mecaz, top sektirirdim. Kurnazlık, zekâ, esasen bir bilmezlik hali olan çok bilmişlik ile oyalanırdım. Ben oyalanırken dünya başka bir şekle girerdi. Dönüp kapımı çalardı. "Kim o?" derdim. "Sen oyalanırken, başka bir şekle girmiş olan dünya," derdi kapıyı çalan.

Diğer yol, "Gönülden Çay Bahçası"na giderdi. Kalbi bir yol idi. Artık tütsüden mi neden ise, o yola daha yakındım. Dünya kapıyı çalsa, açardım. Bahça yoluna saptım.

"Evet oyun. Bende kalmış bir derdi sağaltmak için uydurulmuş bir oyun."

"Doğrudan bir derd ama telafisi dolaylı."

"Vay be..."

Şaşkınlığımın ağzımdan çıkış şekline şaşırdım.

"Çok net ifade ettin."

Hakikaten de "doğrudan bir derd ama telafisi dolaylı" cümlesi, bir an bir şeyi yanlış yaptığımı hissettirdi bana. Bir şeyler sezdim ama bağlayamadım. O esnada biraz dalmışım.

"Olay mahallinde misin?"

"Evet ama izi kaybettim."

"Bir mesele var diyelim, ruha ağırlığı, maliyeti var, onunla baş etmek için bir tür kıvırtma teknikleri geliştiriyoruz... Diyebilir miyiz?"

"Diyebiliriz."

"Niye yapıyoruz?"

"Ben henüz ne yaptığımızı kavrayamadım..."

Şöyle bir baktı, "Kuyu senin, nasıl indiysen çıkarsın," dedi, "veya yatay geçiş bulursun."

Kendi lafına güldü. Ben yatay geçiş'e takıldım. Olabilir gibi geldi.

"Sana kolay gelsin," dedi, kalktı.

"Bir çay daha?

Hani kalsın diye, güzel bir konuda berrak bir sohbet bulmuşum, aklıma ruhuma iyi gelir, düğümlerimi çözerim, yükümü tanırım, ne taşıdığımı, nasıl taşıdığımı, taşımaya değer mi değmez mi, belki bilirim...

"Yeter," dedi, "yatıcam. Çay da bi boka benzememiş zaten."

Gülümseyerek söyledi. Geceyi kapatıyorum, geride bir espri bırakayım neşesiyle söyledi. Gülümseyerek karşıladım.

"Açık sözlülüğünüz kabalık kavramını inceltiyor."

"Kendine iyi bak."

Kucaklaştık. Uğurladık birbirimizi.

Son anda mezar taşını gördü. Bir an sessizce baktı.

Bakarken ne düşündüğünü merak ettim. Sussam belki dünya daha güzel bir yer olurdu ama dilimi tutamadım.

"'Doğrudan bir derdim vardı, telafisi dolaylı' yazsam mı acaba?"

Güldü gitti. Gülüşün bir kısmı evde kaldı. Hatta kısmen, çamaşır ipi gerili Balat sokak fotoğrafına sindi.

Kedinin çiş kabından kum hışırtıları geldi. Sidikli çıktı yanıma geldi. Aldım kucağıma.

"Doğrudan bir derdin dolaylı telafisi olur mu üç bacak?"

Kedi kucağımda kanepeye oturdum. Bir hayal çağırdım. Mümkün ise deniz gören bir hayal. Belki vapura biner adaya giderim. Hava güzel olur. Dışarıya, arka güverteye otururum. Bir tesadüf olur, yanıma Dirayet Hanım oturur.

"Hikâyemi lazımlık esprisinden takdim ettiniz. Anlıyorum, mübalağa, mesleğiniz icabı olabilir. Fakat takdir edersiniz ki bu esnada hakikat eksilir."

"Haklısınız efendim, mahcup oldum."

"Mahcup olacağınız şeyleri yapmayın. Ayrıca derin teessür hallerinde vücud gayri iradi davranışlar geliştirebilir. Hiç olmadı mı size?"

"Olmadı. Ben sizinki kadar teşekküllü ve oturmuş bir hayat kuramadım."

"İstemediniz mi, beceremediniz mi?

"Beceremeyeceğimi düşündüm."

"Neden?"

"Becerme gayretlerinin nasıl tarumar olduğunu gördüm. Beyhude kalıyor çabalar."

"Karamsarsınız."

"Bir yönüyle evet."

"Bir idealiniz de yok..."

"Küçük bir şerh ile evet."

"Nedir şerhiniz?"

"Henüz yok fakat belki ihtiyaç olur, ihtimal olarak kenarda bulunsun..."

"Yazık."

"Yazık olan nedir Dirayet Hanım?"

"Bana bir çay alabilir misiniz? Açık olsun lütfen."

Sabah

Garip bir duygu ile uyandım. Kalbim yerinde değildi. Ayaklarıma baktım. Yabancıydılar. Dilime uyduruk bir şarkı yapıştı:

"bir sabah uyanmış bakmış / aman tanrım, o da neymiş / şahsı meğer başkasıymış"

Şarkı başka birini anlatıyor hissine kapıldım. Hatta kendimi hisse doğru ittim. Şarkı sürdüğü müddetçe; "hayatta eksik olan nedir, ruh kıymığından nasıl kurtulunur, yeni bir hayat nasıl mümkün olur, ölüler bizi umursar mı?" gibi sorulardan uzak durabilirdim. Bir bakıma yüküme veya yük taşıyan kendime mesafe alabilirdim.

Veya Saçı Rüzgârlı sabah çayına gelirdi. İki laf daha ederdik. Ben gece ettiği laflara dair biraz düşünmüş olurdum. Hatta, insanlığı temsilen uzaylılara gönderilecek şeyler listesine, "doğrudan bir derd ile dolaylı baş etmek için kıvırtma teknikleri" maddesi eklemiş olurdum. Şöyle bir şey olurdu:

"İnsan ruhu bazı durumlarda incinir. İncinen yerde derd oluşur, oraya yerleşir. Derd, kendi zekâsı olan bir virüs'tür.

Yerleştiği yerden sürekli bir şeyler fısıldar. Bazen fısıltı yoğunlaşır. Yoğunlaştıkça ruhu yakar. Ruhun sahibi, biraz derdinin karakterine biraz da kendi huyuna suyuna göre bir çare bulur. Bu çare, fısıltının kaynağına inip, yakasını tutup 'ne diyorsun hemşerim?' şeklinde doğrudan bir yöntem olabilir. Diğer yöntem ise fısıltıyı duymazdan gelmektir. Kıvırtma teknikleri burada devreye girer. Fısıltıyı duymazdan gelen izahlar, kabuller üretir. Kabullerine inanır. Edebiyatı dahi olan insani bir haldir. Ve bazen edebiyat, kıvırtma tekniklerinin en incelikli biçimlerinden biridir."

İlaveten, daha sonra açmak üzere kıvırtma teknikleri ile ilgili birkaç örnek not aldım; "galip edalı mağlup", "yere düşmekle cevher sakit olmaz kadr-u kıymetten", "allah sizi inandırsın" gibi bir iki söz, "gecenin matemini aşkıma örtüp sarayım / gittin artık seni ben nerede bulup yalvarayım" şeklinde bir musiki örneği.

"Kendine acımak var mı bu işin içinde?" dedi iç sesim.

Zınk dedim durdum. "Kendine acımak" sorusu ağır geldi. "Bir sabah uyanmış bakmış..." şarkısı o an bitti. Sorudan kaçıp duşa girdim. Don Corleone'nin kızının düğününde, anne Corloene kızı için bir şarkı söyledi. Sonra birlikte dans ettik. Beni Matalucci sülalesinin bir ferdi olarak tanırdı. Sepetli balon pilotu büyük dayı Salvatore'nin kayboluş hikâyesi Sicilya'ya kadar inmişti. Beni de büyük dayıya benzetirdi; rüzgâra açık.

Çıktım duştan. Giyindim. Çorap teki aradım. Arar iken, "şeytan aldı götürdü, satamadı getirdi" şeklinde bir çorap arama türküsü tutturdum. Sesim bet'tir. Türkü işe yaradı, kayıp çorap teki çıktı kendisi geldi. Çorabı giyerken çıplak ayağımın başparmak çıkıntı kemiğini gördüm. "Bir kemiğe bakıp insanın kendi içinde başka birini araması nasıl bir aklın ürünü acaba?" diye düşündüm. Düşünceyi "henüz cevapsız sorular çanağı"na attım. Pencereden dışarıya, hava nasıl diye baktım. Rüzgâr bulutları sürüklüyordu.

İki

Sokak kapısı

Kapı önü basamakta durdum. Rüzgâr bulutları sürüklüyordu. Sokağın kadrolu kedileri, "bu adamdan bize bir fayda olur mu?" düşüncesiyle gözlerime baktılar. Zeki yaratıklar. Vakit kaybetmediler.

Ceplerimi yokladım. Defterim, sigaram yanımda. Güne başlayabilirim. Adımımı hangi yöne atayım? Kendime nasıl bir kader seçeyim?

Sokağıma baktım. 19. yüzyılda İtalyan Birliği diye bir şey kurmuş bir adam, bir aralar bu sokakta yaşamış. Onu tanımak kısmet olmadı. Fakat çocukluğu bu sokakta geçmiş başka biri ile tanıştım bir zamanlar. 6-7 Eylül derler, toplu tecavüz hadisesinde, tavuk kümesine saklanmış canını kurtarmak için. Çocukmuş o zaman. Sonra Kazlıçeşme'de deri işçiliği yapmış. Neticede o da bir gün çekip gitmiş. Ben tanıdığımda mavi gözlü, kır saçlı bir adamdı. Gözlerine baktım. Güzel bakıyorlardı.

Sokağa girsem, bir mahalle muhtarı gibi çevreye hâkim,

peruklu, yumurta topuk pabuçlu emekli zenne ile şişko zangoç arasından yürüyüp caddeye çıksam bir kader.

Sağdan yürüsem, biri meydana, diğeri sahile giden iki farklı yön, iki farklı kader.

Sahile, müzeye insem, Burhan Abi'nin köşk kapısı resmine bakmaya gitsem. Gidip morlara, çivit mavilerine, havada uçuşan kırmızılı kadınlara, denizde yüzenlere baksam...

"Burhan Abi'nin köşk kapısı", çift kanatlı ahşap bir kapı. Kapıyı vaktiyle Hristo adlı bir usta yapmış. Burhan Abi kapıyı bir eskiciden almış. Üzerine rüya gibi bir resim, şeytan uçurtması hafifliğinde figürler kondurmuş. Bir kere karşısına geçince, hep orada kalasın gelir. Belki kapının ardından birileri çıkar gelir diye. Veya bir kanadı açılır da biri seni içeri çağırır diye. Veya kapı açar kanatlarını uçar gider, belki seni de götürür diye.

"Bir evin kapısı nasıl yerinden çıkıp eskiciye düşer ki?" dedi iç sesim.

"Şu an konu bu değil," dedim.

"Konu ne anasını satiim?"

Dağıldı hayalim. Vazgeçtim sahile inmekten. Meydana doğru yürüdüm.

"Hayırlı işler maviş abi," dedi çiçekçi kadın.

Adı lazım değil, çok gerekli ise Sümbül diyeyim, oğlunu askere gönderdi, karı koca çiçek tezgâhı ile geçiniyorlar. Tezgâh, sırtını çok bilmişler lisesine yaslamış, yüzü Cumartesi Anneleri köşesine bakıyor. Yeri işlek, yanı başından insan nehri akıyor. Fakat çiçek alan insan sayısı azaldı artık. İşler parlak değil.

"Günaydın, hayırlı işler," dedim. Oğlanı sordum. Geçenlerde izne gelmiş. Bir kıza âşıkmış, izin günlerini onunla geçirmiş. Anneye vakit kalmamış. Bana derd yanıyor.

"Genç adam," dedim, "gelip ana dizinde oturacak değil. Ama kabul, ana yüreği bu, doymuyor evladına, kolay değil."

"İyi kıvırdın," dedi iç sesim, "orta yol dedikleri bu mu?"

Yürüdüm gittim, börekçiden bir boyoz, bir de peynirli dereotlu poğaça aldım. Börekçi ile selamlaştım. Kara gözleri ışıklı, güleç yüzlü çalışkan genç bir adam. "Abi bir çay iç," dedi. "Alacağım olsun," dedim. Dükkân tıkış tıkış, şimdi misafirliğin vakti değil.

Cadde kapısından pasaja girdim. Esnaf, sabah vakti dükkân hazırlığında. Pasaj avlusunda küçük taburelere oturup çay kahve içtiğimiz çay ocakları var. Avlu zemini, "podima" derler yumurta iriliğinde bir taş ile kaplı. Ben diyeyim 140, sen de 150 sene önce yapılmış. Namık Kemal'i burada tutuklamışlar. "Bastığın yeri podima deyip geçme..." Yaa!

Kilise avlusuna açılan basamakların dibine, çay ocağına yakın oturdum. Çay kısa yoldan gelsin, yolda soğumasın.

"Hoş geldin abi," dedi çaycı oğlan, adı lazım değil, "kara oğlan" diyelim, çay'ı bıraktı hemen. "Zorlama" dedikleri bir çay satış tekniği. Çayları askıya doldurur, müşterinin önüne bırakırsın. "Hayır" demez ise satmış olursun. Eskiden ayıptı bu tarz. Kişinin rızası, onayı beklenirdi. Esasen hâlâ yadırganan bir pazarlama tekniği ama insanlar "hayır" demeye utanıyor mu ne? Ayrıca oraya oturan adam çay'a niye "hayır" desin? Neticede çay ocağı, söğüt gölgesi değil.

"Hoş bulduk yiğidim," dedim.

Börek paketini açtım. Hangisinden başlasam? Boyoz mu, dereotlu mu? Bu soru tersinden de okunur: "Hangisini sona bıraksam?"

Tereddütlü, zor durumlar bunlar. Anasonlu zımbırtının da etkisi var tereddüt halinde.

"Çay soğuyor," dedi iç sesim.

Boyoz'u ısırdım. İspanyolca bilenler, "Boyoz kelimesi 'bollos' şeklinde, iki 'l' harfi ile yazılır," derler. Rivayetler Lokali sohbetlerinde duydum, İstanbul'da 15. yüzyıl İspanyolcası yaşıyormuş. Bir kelimenin dünyanın bir ucundan gelip bu-

raya yerleşmesi, muhtarlık kaydı yaptırması, gündelik hayata sinmesi heyecanlı bir konu.

Yedim içtim, kahve sigaraya geçtim. Yakınımda, genç bir kadın kitap okuyor. Ya da okuyor gibi yapıyor. Sigara yakacak. Ateşi yok, aranıyor. Uzattım çakmağımı. Teşekkür etti geri verirken. Başımı eğerek karşıladım teşekkürü. Sessizlik iyidir bazen.

Kahve içmiş. Fincanına takıldı gözüm. Benimki ruh hastalığı. Kâğıdın lekelerine, gökyüzünde bulut şekillerine, kenef yer karolarına, kahve fincanında telvenin bıraktığı izlere bakarım. Bakar anlam çıkarırım. Genç kadın buralı değil. Başka bir şehirden gelmiş. Fincanda yazmıyor. Onun yaşıtı İstanbullu bir kadın bu saatte, kahve keyfine gelip oturmaz burada.

Genç kadın okuduğu kitabı kenara bıraktı. Kitap kapağında yeşil bir bornoz gördüm. Bir evin arka bahçesine benzer, toprak zeminli dar bir alanda gerili çamaşır ipine asılı yeşil bir bornoz.

"Bakabilir miyim?"

Uzattı, aldım. Arka kapak yazısını okudum:

"... Her banyo sonrası aynı bornozu giyiyor, bornoz yapacağını yapıyor, canı acımış bir kadının giderken son anda fırlattığı 'bir kadını elinde nasıl tutacağını bilmeyen adam' cümlesi ile mıhlanıp kalıyordu. Mıhlanıp kaldığı yerde, düşünce oyunları, hayali durumlar yaratarak oyalanıyordu."

"Kadını elinde nasıl tutacağını bilmeyen adam" lafı tanıdık geldi. Kadını elinde tutmak niye? Başkası almasın diye mi? Bilemedim.

"Sıkı sıkı sarmalanmak diye bir beklenti olamaz mı?" dedi iç sesim.

Yüz vermedim. Kitaba döndüm:

"Böylece duyguları, düşünceleri, bedeni de dahil kendisi ya da kendisi sandığı kişi, çürüyen ve çürürken dönüşen

şeyler gibi ucu açık, belirsiz bir yarına mayalanıyordu. Durduğu yerin ıslak bir gölgelik olduğunu, orada kaldıkça gölgenin koyulaşacağını biliyor, buna rağmen yarasını yalamaya mecalsiz bir köpek gibi gölgede durmaya devam ediyordu."

"Köpek" kelimesi ağır geldi. Gocundum.

"Kibarım benim! Kadına kimseyi elinde tutmak istemediğini, 'elinde tutmak' fikrine inanmadığını açıkça söylemez. Bunun yerine ilişkide yetersizliğini kabul ile kendini sorgulayan adil, vicdan sahibi adam rolünü tercih eder. Kendini çarmıhlara gerecek kadar rolü abartır. Kendini yerin dibine batırarak, yolunda gitmeyen şeylerin sorumluluğunu üstlenerek meseleyi hallettiğini sanmaktadır. Oysa kadını bir tür sessiz şiddetle itmekte, yalnız bırakmaktadır. Kadına lazım olan bu değildir."

"Alabilir miyim?" dedi genç kadın, "Kalkıyorum."

Geri verdim çaresiz. Teşekkür ettim. Uzatırken kitabın adına ve yazarına bir daha baktım: "*İkircikli Biricik*, Mihail Mussler".

Kadın ve kitap gitti. "Kadına lazım olan nedir?" sorusu, podima zeminli avlu, kahvemin telve izleri, bir de ben kaldık.

"Kalk," dedi iç sesim, "gidip ev için peynir domates bir şeyler alalım."

"Boş ver şimdi," dedim, "gidip şu kitabı arayalım. Adı neydi?"

"*Bornoz'un İntikamı*."

İnsanın

Kendi içinde ikinci bir ses barındırması, ses'in söylediklerini dikkate alması hatta onun ile sohbete girmesi ve bazen zıtlaşması, çoğu kimse için "Allah, Hızır ve Odin, akıl fikir versin" durumudur. Ben böyle düşünmem. Herkesin bir iç sesi vardır. İç'i olanın sesi de vardır. İç'ini bastıran sesi de bastırır. Bastırılmış ses, hayat boyu çıkmasa bile son nefes olarak çıkar.

Mesela rahmetli büyük dayı, anamın kuzenlerinden biri, ömrü boyunca Cumhuriyet öğretmeni olarak yaşadı ve bir gün son nefesini verirken Cumhuriyet'in "cızz" deyip yasakladığı dil ile anasına seslenerek öldü: "..dayke.."

Bilinci yerinde değil dediler. Bilinç ne demek, yerinde bilinç ne demek, insanın aklına bazı sorular geliyor ama belki de yeri değil.

Verdim çay parasını, podimalı avludan çıktım. Kilise avlusundan, kestirmeden geçtim, cadde kalabalığına karıştım. Kitapçı vitrini gördüm, içeriye daldım. Kasadaki elema-

na kitabı sordum. Kitabın adını duyunca gözünden bir parıltı geçti.

"Baskısı bitti," dedi, "fakat..."

Uzandı, bir yerlerden siyah beyaz bir dergi çekip verdi.

"... burada ilgili bir yazı var."

Az önceki göz parıltısı yine çaktı.

"Lens mi var sende?" diyesim geldi. Diyemedim.

Aldım dergiyi kapı önüne çıktım. Vitrin önünde durup baktım. Ücretsiz dağıtılan bir fanzin. Kapağın üst köşesine, bir karga tünemiş. Tüneğinden eğilip öne doğru uzamış. Hafif şehla bakıyor.

Birtakım yazıları geçtim, gözü parıldak kitapçı oğlanın "ilgili yazı" dediği yazının başlığını buldum: "İkircikli biricik". Başlık kötü bir his verdi.

"... Mussler, kahramanının sürgit ikircikli halini, eylemsizlik olarak adlandırır. Kahramanın seçenek bolluğu ve zenginlik olarak algıladığı çoklu olabilirlik halinin, esasen o an, hemen yanı başında olmakta olanı ıskalamak olduğunu ima eder. Mussler'e göre kahramanı, bu durumu gizli bir tercih olarak benimsemiş, içselleştirmiştir. Bu hal onu yeryüzüne karşı seyirci ve kayıtsız kılar."

"Tanıdık biri," dedi iç sesim.

Duymazdan geldim.

"Kadın, adamın kayıtsızlığını kendisine karşı algılar ve çekip gider. Adamda bir tür kalp ağrısı bırakır. Mussler önceleri bu ağrıyı kullanılmayan kalbin ağrısı olarak adlandırır ve 'kalbini kullanma korkusu'na bağlar. Fakat ilerleyen sayfalarda kahramanın kayıtsızlığının incinmiş bir adalet duygusu sebepli olduğunu ima eder."

Bunaldım. Ev'e gidip bornoz'u atma duygusu geldi. Bornoz'u atıp zaman yolculuğuna çıkmak isteği geldi. İsteğin yanında, "uzaylılar gelse beni alsa" fikri, kendini sevdirmek isteyen arsız bir kedi gibi usul usul geldi.

"Zor," dedi iç sesim, "dışarıda uzaylı yok. Uzaylı biziz."

"Sıktı beni bu Mussler'in şeyleri," dedim.

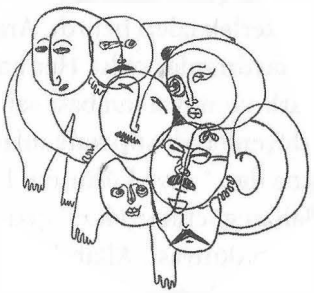
"Sıkar," dedi, "kalbini kullanma korkusu veya kadın korkusu veya.."

"Kokuyu alıyor musun?" dedim, lafı değiştirdim.

"Ne kokusu?"

"Kış kokusu."

Üç

Güz bitti

Bir gece yarısı şehri kar cinleri bastı. Kırmızı kiremit damları, düz beton çatıları, çanak antenleri, kubbeleri kapladı. Sokak lambalarında, pencere pervazlarında birikti. Kaldırım kenarlarında uyuyan arabaları, gaz sayaç kutularını, çöp bidonlarını örttü. Tek tük it, kedi izi dışında henüz ayak basılmamış pürüzsüz bir beyazlığa büründü şehir.

Kar cinleri sabaha kadar, pamuk helva kıvamında inip durdular. İşe, okula gitmek için evlerinden çıkan erkenciler, cinlere yakalandılar. Kimileri, maazallah tenlerine değer diye giysilerinin yakalarını kaldırıp yollarına gittiler. Yoldan çıkmaya hevesli olanlar bir avuç kar aldı. Aldığı karı avucunda top top edip yuvarlayanlar oldu. Topları sağa sola fırlatanlar oldu. İnsanın ruhen oyunbaz olanı olmayanından ayırt edilir oldu.

Pencere içlerinde sabahlıklı siluetler belirdi. Pencerelerini aralayıp cam önünde, pervazda birikmiş kar'a dokundular. Dönüp içeriye bir tutam kar götürenler oldu. Evdeki birini,

o birinin uyku perilerini, pirelerini kar cinlerinden haberdar etmek için. Ya da sabahın yalnızlığını ısıtmak için.

Vakit ilerledi, şehrin günü hızlandı. Cadde ve sokaklarda taze kar üzerinde tekerlek izleri belirdi. Arabasını park ettiği yerden çıkarırken kaydıranlar oldu. Her kar mevsiminde olduğu gibi araba park ve sinyal lambası satışlarında nispi bir artış oldu. Kayıp düşenler, düşüp kalkanlar oldu.

"Karına da, kışına da..." diye küfür etti birileri.

"Öyle deme Allah'ın gücüne gider," dedi birileri.

"Bu dünya şeytanın dünyası, Allah karışmıyor," dedi başka birileri. "Tövbe o nasıl söz öyle," diye kınayanlar oldu.

Birbirlerine "cahil" diyenler oldu.

Cahil kim? Cühela nedir? Soru, cevap birbirine karıştı, belirsiz oldu.

Kar, "cenabı hakkın hikmeti" ile "ilmî izahı olan bir tabiat hadisesi" salıncağına bindi. O esnada gökyüzünde çatal boynuzlu geyik şekilli bulutlar belirdi. Birbirlerine girerek "Nuh derim peygamber demem" tasviri çizdiler. Kendi yoluna gitmekte olan bir bulut aralarında sıkıştı kaldı. İşinden gücünden, var ise bekleyeninden oldu.

"İyi oldu mikroplar öldü," diyenler oldu. Bazıları aynı cümleyi o kadar sık tekrar ettiler ki, tekrara maruz kalanlar, "Acaba bu dünyada söyleyecek tek sözü bu muydu?" sorusuna dolandılar.

Geniş beyaz örtü kalınlaştıkça, söz kendini tekrar için imkân buldu. Kimin söylediğine bakılmaksızın kabul gören bir cümle olarak; kendini dağda çoban, şehirde ayaktakımı, yeryüzünde karakafa hissedenler için şu dünyada bir laf edebilmenin hazzı oldu. Hazzın bokunu çıkaranlar oldu. Ne var ki konu bu değil.

Meğer ki kış

Babamı almaya gelmiş. Cırnağı demirden felek kuşu, bir gecede aldı gitti. Bir cem evinin bodrumunda, gasilhane derler, cansız bedenleri yıkama odasında, sarı bir uykunun içinde yatıyordu.

Et tutmaz cinsinden, sırım gibi iki adam, lastik çizmeler, muşamba önlükler içinde, hortum ile su tutup köpüklü süngerle yıkamışlar. Annem ve ben son bakış için odaya girdiğimizde mermer bir masada sırtüstü... Edep yerinde bir parça çaput... Bedeni küçülmüş. Ten'i solmuş, sararmış.

Gün ışığına çıktım. Yalnız kalabileceğim bir kenar buldum. "Sigara içiyorum" rolü yaptım. Gizli saklı ağladım. Geri döndüğümde, yeşil cübbeli bir adam, kafasında köşeli bir sarık, cem evinin araba garajına benzer, yüksek tavanlı bodrumunda "cemaate konuşmak" rolü yapıyordu.

Teklemeden, akıcı konuşuyordu. Ölümü andığı yerlerde sesi aşağılara inip sakin bir kabul tonuna geçiyor; geride kalanları ve hayatı andığında yükselip her şeye rağmen devamlılığı hatırlatıyordu.

Biz, "cemaat" adı verilince yüzü gözü silinen bir yekûn olarak, dalgalı sesin akıntısında, birbirlerine bağlı kayıklar gibi salınıyorduk. Ölüleri uğurlarken kelimeleri kullanan bu adam, akşam olup da evine gittiğinde acaba neler anlatıyordu?

Konuşması birazdan bitecek, kasvetli bodrumdan gün ışığına çıkıp rahmetliyi mezarlığa götürecektik. Kazılmış, hazır edilmiş, bekleyen bir çukur etrafında toplanacaktık.

Öyle de oldu.

Cübbeli adam konuşmasını bitirdi. Son bir cümle ile lafı kapı ağzındaki yardım makbuzlarına bağladı. Cübbesini çıkarıp katladı. O esnada bel kemerine asılı cep telefonunu gördüm.

Her şey sırasıyla aktı ve rahmetlinin bedenini toprak çukura indirdik. Eş durumundan acının ev sahibesi annem, kadınlar ile çevrelenmiş olarak, taşında "Gülizar" yazılı bir mezarın önünde duruyordu. Erkekler, toprak tümseğin üzerinde karıncalar gibiydik. Bir kürek toprak attım. Biri küreği kaptı elimden.

"Nedir bu şevk?" dedim büyük kuzenin kulağına. Anamın kuzeni. Adı lazım değil, Bükuzen dayı diyelim.

Kıpırdamadı. Duymuştu. Birazdan cevaplayacaktı. O esnada küreklerin aceleciliğine baktık.

"Bir an önce toprağa kavuşmalı," dedi, "inanç, kabul ya da terbiye..."

"Terbiye" kelimesi hafifçe çınladı. Üstünde durmadım. Elim ile bir avuç toprak serptim mezara. Elimin değdiği toprak gider ihtiyar'a değer diye umdum. Ummak'tan öte inandım.

Toprak, yarı beline gelmiş, geçiyordu. Ne zaman ki göğsüne bir kürek toprak düştü, o zaman bir sızı geldi göğsüme oturdu. "Çevir başını, bakma," dedi sızı. Nereye bakacağımı bilemedim. Bir tepegöz oldum, çıkıp yukarıdan bir yer-

lerden her şeye baktım. Her şey dediğim bir an idi zaten: Annem, etrafında kadınlar, taze toprak tümseğin üzerinde karınca erkekler, ağaçlar, mezar taşlarında isimler, siyah cübbeli resmî hoca.

Mezarı kapattılar. İşgüzarın biri çiçek tarhı düzenliyormuş gibi küreğin tersi ile şekil verdi toprak tümseğe. Kuzenlerden biri siyah cübbeliye bahşiş verdi. Sessiz bir alışveriş oldu.

Mezarlık çıkışında düğün evi sahibi gibi sıraya durduk. Yakınlar taziyelerini ilettiler. "Devri daim olsun", "Işık içinde yatsın," dediler.

Annem, omuzları hafif düşük fakat yine de sağlam duruyordu. Ölümü tanırdı. Çarık diker, at eyerler, harman kaldırır pos bıyıklı bir baba; biri talebe kasketli, diğeri "Osmanlı siyaseti Muaviye siyasetidir," cümlesini kuracak yaşta iki amca; kar ile yıkanıp defnedilmiş küçücük bir kardeş; ilk anneliğinde bir ilk evlat; arkalarında kocalar, çocuklar ve iki yana örük saçları, çiçekli basma elbiseleri ile genç kızlık fotoğrafları bırakmış iki kız kardeş: "Dünyada acıyı en sessiz kim taşır?" diye sorulsa, "işte bu kadın" denilebilecek, bileklerinde mavi damarlar yürüyen şeffaf tenli bir anne, dal gibi birkaç yeğen...

Ölüm'ün hayatın parçası olduğunu söylerler. Annemin payına büyük parça düşmüştü.

Gün battı

Ev kalabalıktı. Yeğenler, kuzenler, çaylar, keteler... artık ancak bir düğünde ya da ölümde bir araya gelebilenler; telgrafhaneler, vali konakları, candarma süvari beygirleri, fayton devri kadınları, "kim öldü, kim evlendi, o nasıl, bu nasıl" sohbeti ile hayatlarının eksik sökük lerini dikiyorlardı.

O hayatın eteğinde erkekler, geniş zamanların kelimeleriyle oyalanıyor idiler.

Erkeklerden biri, kır bıyıklı bir adam, rahmetlinin komşusu ve "hoşgin" derler kâğıt oyunu arkadaşı olarak, sözün acıyı hafifleteceği inancıyla konuşuyordu. Rahmetliden kendisinde kalanı, tanık olduklarını, içinden geçeni söyledi. Bu gibi sözler esnasında sessiz kalınması gerektiğine inanan birileri, halının desenlerine bakarak dinlediler.

Kadınlar, sonsuz uzayıp giden bir tülbenti dokur gibi hayatın eksik bilgilerini tamam etmeye devam ediyorlardı.

Başka bir adam aldı sözü. Bu adamı iyi tanıyordum. Babama kardeş sayardı kendini. Ama değildi. Geleneğin bağları-

na dayanarak gelir, bir şeyler isterdi. "Yüzü yumuşak" derler, verirdi rahmetli. Geleneğin hatırına el uzatır, her uzatışında eli yanardı.

Konuşan adam, kelimelerin bu gibi anlarda nasıl seçileceğine dair hissiyatı olmayan düz, nobran biriydi. Sırf konuşmuş olmak için konuşuyordu. Sözünün kesilmeyeceği bir an bulmuştu. Mecliste insan yerine konulmanın tadını çıkarıyordu. Çocukluğumda, onun "Hazreti Ali'nin kılıcı savaşta 12 arşın uzar," cümlesini hatırlıyorum. Biri, "Orada mıydın, gözünle gördün mü?" diye bozmuştu fiyakasını.

"Rahmetli, tavuğun derisini ve gerisini, acı biberi, misafirlere, çoluğa çocuğa bir şeyler pişirip yedirmesini, 'uyan Sunam uyan' türküsünü severdi," diyesim geldi. Sevimsiz herifin fiyakasını bozasım geldi. Diyemedim. "Terbiye" kelimesi bir daha çınladı.

O sıkışık oturuşun arasında bir yerde amcam, üzgün, canı sıkkın, sanki biraz da gergin, birileri ile konuşuyordu. Onu 20 yıldır görmüyordum. Nasıl oldu, söz oraya nasıl geldi ise bana sitem etti: "Senden adam olmadı."

Cümle, neresi olduğunu bilemediğim bir derinliğe kazındı. Kendi kendini fısıltı ile tekrar etmeye başladı. Acaba rahmetlinin giderken geride bırakmak istediği söz bu muydu: "Oğlum adam olmadı."

Sağlığında yüzünü güldürecek, gönendirecek biri olamadığım için. Bir ailem, çocuklarım, düzenli bir işim olmadığı için...

İki kaşımın arasına dikenler batıyordu. Tek kelime etmedim. Kalkıp gitmedim. İki kısa mektup yazdım içimden. Birinde hiperaktivite, disleksi gibi kelimeler yer alıyordu. Gideceği adres belirsizdi. Diğeri ise rahmetliye dairdi. Daha bebekliğinde babasının yeni bir kerpiç ev yaparken tavan taşıyıcı kütükleri altında kalıp öldüğüne, anasını amcasının aldığına, sonra da anasının öldüğüne, nenesinin sırtında kapı

kapı dolaşır kaldığına, ölümün bu kadar rahat esip gezindiği bir yerde doğduğu için dünyadaki varoluşu nedeniyle yetim olduğuna...

Amcam yükünü boşaltıp sırtını döndü. Aldım yükümü mutfağa gittim. Yolda "akrabaları anlama kursları var mıdır?" sorusu geçti içimden.

Mutfakta ablam, çantasından küçük bir naylon torba çıkardı. İçinde rahmetlinin kol saati, takma dişleri...

Daraldım. Hava alasım geldi. Pencereyi açıp dışarı sarktım. Uzaklardan balık, yosun kokusu geldi. Belki de bana öyle geldi. Sigara yaktım. Bükuzen dayı mutfağa geldi, "Bize taze peynir ve bir kadeh rakı şefkati gerek," dedi, "getir iki kadeh."

"Şefkat" kelimesi güzel ses verdi. Kadehleri getirdim.

Ablam saati, takma dişleri alıp mutfaktan çıktı.

Birileri girdi mutfağa. Rakıyı gördüler, "Olur mu?" dediler, "Ölü evinde."

"Bu da ölünün canına," dedi Bükuzen dayı, "pilav yemedim, yerine içiyorum."

Bükuzen dayı rahmetlinin sevdiceğiydi. Ne zaman kapıdan içeri girse ya da kapı ağzında sesi duyulsa, rahmetlinin neşesi yerine gelir, kan dolaşımı hızlanırdı.

"Enişte, çıkar kâğıtları," derdi Bükuzen dayı. Oturur, al papazı ver kızı oynarlardı. Oyunun bir yerinde masada iki rakı kadehi belirirdi. Kadehlerden birinin üzerinde Kız Kulesi, diğerinde Beyazıt Kulesi olurdu. Ortam kahkahaya müsait bir kıvam alırdı. Ben yanlarında ikisinin de elini görebileceğim bir aralıkta durur kendime de ya bir kadeh ya da kuleli kadehlerden yudum alırdım.

Rahmetli içkiye pek gelemezdi. İkinci kadehe gelmeden, zaten eksik olan dili çözülüp çocuk aklı bir dil'e dönüşürdü. Bir gün o dil ile "Unkapanı'na bir gelin düşmüş, her yer kan revan içinde," dedi.

Biz çocuklar çözemedik. Annem toparladı: "Düğün alayı görmüş."

Annemin bir çevirmen olarak, "anne" sandığımız kişiden farklı biri daha olabileceğine dair bir hisse yaklaşmış ama varamamıştım.

Birileri "allahaısmarladık" deyip kalktılar. Daire kapısında uzun bir fasıl uğurlama oldu. Bükuzen dayı gidenleri uğurlamak için mutfaktan çıktı. Ben de çıktım. Amcamın da içinde olduğu bir grup pabuçlarını giymiş ayrılıyordu. Çocukluğumda amcam bize ne zaman gelse üstü başı hafif mazot kokardı. Mazot kokusunu severdim. Belki bir son an bakışı, selamı olur diye bekledim. Olmadı.

"Sağlık olsun," dedim içimden. Tevekkül sahibi insan numarası yaptım. Dönüp mutfağa kadehin dibinde kalana baktım. Bu miktara meyhaneciler "gözyaşı" derlerdi. Bundan biraz daha fazla olanına "yolluk". Meyhaneden kalkıp eve gitmeye gönülsüzleri kaçınılmaz olan ile yüzleştiren, buluşturan uzlaştıran... Yuttum kadehin dibini.

Yas evi gecesi

Giden gitti, kalan yattı. Bana da salon, yatacağım kanepe, çocukluğumun aslan ayaklı ceviz masası, annemin aile fotoğrafları yerleştirerek şahsi bir müzeye dönüştürdüğü ceviz büfe kaldı.

Masanın aslan pençe ayaklarına baktım. O ayakları tanırım. Çocukken o seviyede oynamışlığım vardır.

Anamın fotoğraf müzesindeki yüzlere, yüzlerdeki ifadelere baktım. Geçmiş yüzyılların birinde çekilmiş, kara kalem ile kaşı gözü rötuşlanmış aile erkeklerine. Hele birinin bıyık uçlarındaki özene. Yanındaki bakır işi, 12 İmam suretleri ile bezeli resimli tabağa. Tabağın ortasında Ali derler, kılıç kalkan devri bir adamın kara keman kaş, sürmeli kara göz, İran-Hind destanları için çizilmiş resimlerdeki yiğitlere benzer temsilî resmine. Hafif yağlı, beslenmiş olduğu hissini veren parlayan ak tenine. Çöl iklimi insanı için şaşırtıcı yanak pembeliğine. İtina ile kesilmiş sakal bıyığına, gölgede 40 derece olabilen bir iklime uygun kumaşlardan dokunmuş giysilerine.

Bir soru bulutu geldi.

Eğer bir cengâver idi ise niye bu kadar açık tenli? Açık ten rengi bir yüceltme mi? "Nur", "ışık" anlamında bir yüceltme mi? Yüceltmek, hikâyenin gerçek kahramanını kenara iterek, başka bir hikâye kurgulamak mıdır? Suretin sahibi çıksa gelse, "bağlılığınızı ve çabanızı takdir ediyorum fakat bana pek benzemiyor," dese...

Üst katlarda biri sifon çekti. Binanın iç organlarında bir ses aktı gitti. Sonra yine sessizlik. O sessizliğin içinde cep telefonuma mesaj geldi: "Başın sağ olsun."

Adı lazım değil, çok gerekli ise "köprücük kemikleri belirgin kadın" diyelim, nereden haber almışsa başsağlığı diliyordu. Tatsız bir his, bumerang derler dönüp dolaşıp sizi bulan zımbırtı gibi geri geldi.

Teşekkür ile cevapladım. Telefonu kapattım. Bumerang gitmedi, bende kaldı.

Annem, bir hayalet gibi sessizce geldi. İçine doğmuş gibi, malum olmuş gibi ya da peder beyin vefatından sonra geriye biz kaldık, artık birbirimizle ilgilenelim gibi, elimi tuttu. Öylece sessiz durdu bir süre. Sonra sordu:

"Arkadaşın nasıl?"

Şaşırdım. Bir sevk ve idare üstadının bu yakın, eşit ilişkisi, sorunun doğrudanlığı, "tesadüf'e bak" dedirten zamanlaması...

"Yolları ayırdık," dedim.

Cevap kısa oldu. Uzununu bilemedim. Ne diyeyim? "Kadını hoş tutamadım, bıraktı gitti," mi diyeyim? "Giderken tutmadım, dur gitme demedim," mi diyeyim? "Bir cümle ile beni suçluluk hissine gark edip gitti," mi diyeyim?

Annem, bir şey demedi. El el'e öylece durduk. Biz ana oğul hiç bu kadar uzun el el'e durmamıştık. Elimdeki eline baktım. Bir keresinde ben herhalde 3-4 yaşlarındaydım. Anam yine dağ ululari ile görüşmeye dağlara gitmişti. Ben de ana-

mın sıpası, dibinden ayrılmazı idim. Yaz ayı, susamış idim. Avuçlarını tas edip bana göze'den su içirmişti. İç iç bitmiyordu. O derin kase'de şimdi damarlar, cildin yıpranmışlığı...

"Yalnız kalma," dedi. Gitti yattı.

Bir annenin, aynı zamanda kadın olduğunu bir evlat ne zaman fark eder sorusu bir de ben, kaldık bir başımıza. "Medet pir'im" dedim, Ak Gandalf'ı çağırdım. Yerine anamın anası geldi. Gelip mavi damarlı bilekleri ile bir masal anlattı. Masalın kahramanı bir yola çıktı. Az gitti uz gitti dere tepe düz gitti. Nasıl olduysa yolun bir yerinde, yerin yedi kat dibinde mahsur kaldı. Kaldığı yerde bir nehir akıyordu. Nehir, kuyudan çıkış bileti olarak aynı anda biri ak diğeri kara iki koyun getirdi. Ak koyunu tutarsa yeryüzüne çıkacak, kara koyunu tutarsa yedi kat daha yeraltına gidecekti. Gözümün içine bakarak geçti koyunlar. Kolum kanadım kalkmadı. Gücüm yoktu. Veya bilemedim.

Vurdum kafayı yastığa. Bu gece bitsin, yarın gelsin, yeni bir gün olsun. Kalkıp Beylerbeyi'ne gideyim. Gidip son padişah devrinden kalma ahşap evin kapısını çalayım. Ev'in, elleri kemikli, ince uzun yetmişlik delikanlısı, Rumca bilir bir zat olsun. Ben kendisine, geçen gelişimde, Rumcadan Türkçeye bir çeviri metni; mübadele dedikleri "zittirin gidin" şeysinde 12-13 yaşlarında bir delikanlı olan Bay Nikadros'un hatıratından bir bölüm getirmiş olayım. Şimdi de çeviriyi teslim almaya gelmiş bulunayım. Kapıyı hanımefendi açsın, "Hoş geldiniz," desin. "Hoş bulduk," deyip içeri gireyim. "....." pastanesinden minik zımbırtılar almışım, takdim edeyim. Bir kahvelerini içeyim. "Nasılsınız, iyi misiniz?" desinler. "Peder öldü, amcam da bunu dedi, gece 'köprücüklü kadın' mesaj attı, annem geldi elimi tuttu..." demeyeyim. "İyiyim," diyeyim, "iyiyim, teşekkür ederim."

Uyandığımda

Mutfaktan çay bardağında gezinen kaşık sesleri geliyordu. Annem, teyzem, ablamın kızı masadaydılar. Ablam çay dolduruyordu. Çay, karanfil kokuyordu. Çay'da karanfil kokusunu sevmem.

Ablamın kızı, yeğenim, adı lazım değil, çok gerekli ise "zibidi" diyelim, bir yeniyetme, cem evinde çektiği fotoğrafları gösteriyor, "Bu kim, o kim," diye teyzeme soruyordu.

Annem torununa "Kahvaltını yap," dedi. Torun anane'sine kabul ederek oyalayan, yine de bildiğini okuyan bir cevap verdi.

Teyzem komik kadın, biraz da ortam hafiflesin diye zibidiye "kınne her'e bore," dedi. Yani "eşşeğin kıçını ye".

Teyzem Yerzinga şehrinde yaşar. Yerzinga ovası, karlı dağlar ile çevrili bir ovadır. Ova, dağlar denizinde bir adadır. Teyzem kış aylarında İstanbul'a gelir. Biraz torunlarında biraz annemde kalır. Cevval, neşeli ve dirençli bir kadın. İnek sağar, tezek karar, ölü yıkar ve ceketini omuzlarında taşıyan,

muhtarlık yapmış, ağır rakıcı, Yılmaz Güney ile Hamido arası boylu poslu, pala bıyıklı bir adam ile yaşardı. Adam, yani enişte birkaç yıldır yok. Rakıdan gitti.

"Günaydın," dedim.

Teyzem, "Erken kalktın ana kurban," dedi.

Anlattım. Beylerbeyi'ndeki ihtiyarı, Rum sürgünlere dair bir çeviri metni için bugün sözüm olduğunu.

Annem, "Bir şeyler ye de öyle git," dedi. Her zamanki analık huyu ile peynir şu bu önüme bir şeyler sürdü.

Teyzem, "Git yavrum işini gör," dedi.

Ablam sessizliği ile kınadı beni. "Bugün de işin olmasın," anlamında. Veya ailenin en küçüğü, sorumsuz evlat olarak yaram vardı, gocunuyordum.

Yeğenim, çeviriyi sordu. Soruyu bir fırsat olarak kabul ettim. O'na anlatır gibi yaptım diğerlerine, özellikle ablama anlattım:

"Bizimkileri sürgün ettiklerinde," dedim, "kamyon sırtında tren istasyonuna götürülürler iken bilmem kim'in kasketi düşmüş. Kamyonu durdurun diyememiş, inip kasketini alamamış, kasketin düşüp kaldığı yerde gittikçe uzaklaşıp gözden yitişini izlemiş. Çaresizlik gelmiş içine oturmuş, oturduğu yeri oyup bir derd peydah etmiş."

"O kim?" dedi teyzem.

"Kim olduğunu bilmiyorum," dedim, "bunu bana anlatan Ateşlerin Haydar. Çocukmuş o zaman. Dikkatini çekmiş, hafızasında kalmış."

"E?" dedi yeğenim. Yani çeviri ile ne alakası var anlamında. Diğerleri değil ama o sordu. Genç zihinlerin soru sorma cesaretlerine saygım sevgim vardır.

"Rum sürgünlerin hatıratında da benzer bir kasket hikâyesi var diye biliyorum. Gemi ile nakledilirler iken bir çocuğun kasketi düşmüş, almak istemiş. Almasına izin verilmemiş. Unutamamış ömrü boyunca."

Bana bakarak bir şeyler düşündü. Benim içimden ablamın sesi geçti: "Amaan dayının işleri..."

Yeğenimin bakışı uzun sürmedi. Ben mutfağa girmezden önce teyzeme ne sormuş ise o konuya döndü. Israr etti. Teyzem "Ver bakim," dedi. Baktı. Emin olamadıklarını anneme sordu. Annem gözlüklerini taktı. İki kız kardeş, "Bu Lengo'nun torunu, şu Kımpını'nin gelini..." diyerek, duyargalarını oynatan iki karınca gibi baş başa verdiler.

Lengo'yu son demlerinde bir kez görmüşlüğüm vardı. Bir yaz günü, anamın sıpası olarak büyük şehirden kalkıp dağ eteği bir köye gelmiş, gelmiş de kendi başına maceraya çıkmış bir ufaklık olarak, ağaçlar çalılar arasında beliren bir adam ile karşılaşmıştım. Gri, toz rengi bir ceket, toz rengi bir kasket, pos bıyıklar, aksak bir bacak, tilki gözü gibi parlak bir çift göz. Selam verip geçmişti. Bir çocuk için selam verip yoluna giden birini unutmak kolay değildir.

Birkaç saat sonra dayı evi önünde, kayısı çekirdeklerini kırıp içlerini yerken yine belirmişti. Dayım ile ayaküstü sohbet etmişlerdi. O zaman bir bacağı diğerinden kısa, gözleri parlak adamın lakabının "Lengo" olduğunu öğrenmiştim.

Annem ve teyzem fotoğraftaki kişinin Lengo'nun torunu olduğunda anlaştılar. Şimdi sıra, Kımpını'ye gelmişti. Fotoğraftaki onun kız torunuydu. Kocası, Madam Manukyan'a şoförlük yapan...

"Kımpını kelimesi, *company*'den geliyordu. Geçen yüzyılın başında bir grup dağ köylüsü olarak kış aylarında üç kuruş kazanmak için bir limanda sırt hamalı imişler. Gemiye mal yüklüyorlarmış. Gemi Amerika'ya gidiyormuş. İşin sahibi "burada yüklediniz, gelin orada boşaltırsınız," demiş. Gitmişler. O sırada Türkiye yedi düvel ile savaşıyormuş. Kımpını ve arkadaşları aralarında para toplayıp Türkiye'ye göndermişler. "Bizimkiler"e destek olsun diye. Neticede Türkiye'ye döndükten sonra gezip gördüklerini "bizim

kımpini, bizim kımpini," diye anlatıyormuş. Kelime yapışmış üstüne, lakabı kalmış.

Çayımı içtim, kalktım. İki kız kardeşi, zibidi'yi öptüm. Ablam mutfak işlerine verdi kendini. Yine bir sessizlik oldu. "Çöpü atayım," dedim. Küçük bir sorumluluk almış olmak için.

Yürüdüm istasyona gittim. Girdim peron'a, treni bekledim.

Bir kedi tren yoluna indi. Tren tarifesini, geliş gidiş saatlerini ezbere bilirmiş gibi, neredeyse bu istasyon ondan sorulurmuş gibi kıçını yayarak yürüdü. Karşı peron'un bir yerinden zıpladı gitti şerefsiz. Ağzı bozuk biri değilim. Kelimeyi, sempatik anlamda, çizgi film veya karikatür tadında kullanırım. "Ş" sesi ve sondaki "z" sesinde bir tad varmış gibi gelir bana.

Tren geldi bindim. Ablamın bakışı geldi peşimden. "Bugün de işin olmasın" bakışı. Gözlerimi kapadım, trenin tıngırtısına bıraktım kendimi. Gözlerimi açtığımda adalar hizasından geçiyorduk. Şimdi ada'da olsam, çam ağaçları altında, rüzgâr esse, zamanın dışında başka bir dünyada bi ufak rakım olsa, bi nefes...

Kınalıada'yı gördüm. Rahmetli geldi aklıma. Adanın arka tarafında, kayalıklardan midye çıkarıp teneke levha üzerinde pişirip bizlere yedirdiği bir an ile geldi. Siyah şort mayosu, ince fakat sağlam bacakları.

Bir dağ çocuğu olarak denizi nasıl öğrendiğini bilemedim. Yollarımız kesişmeden önce nasıl bir hayatı olduğunu da bilemedim. Arada bir, her neye kızdırmış isek, çocukluğunun ayağında beyaz bir don, yalınayak geçtiğini anlatırdı. Birkaç kelimelik cümleler ile anlatırdı. Kelimeler ciğerinden çıkıp gelirdi. Gelirken yetimliğini de getirirdi. Beyaz don'u anamdan duymuştum. İlk karşılaştıklarında babam, beyaz donlu yalınayak bir çocukmuş. Dağların ardından, "öteyüz"den gelmişler. Durumları iyi değilmiş, itiş kakış varmış. Güçsüz, korunaksızlarmış.

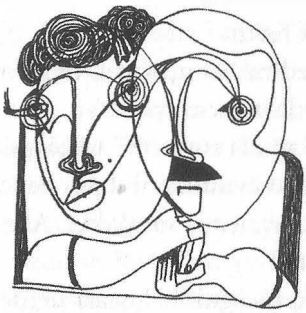
O beyaz donu, uzun yıllar, diz hizasına inen beli lastikli donlardan sandım. Sonra Meksika filmlerinde beyaz donlu köylüleri gördüm. Ayak bileğini saran, yün mü, pamuk mu, karışık mı, dokuma bir şey. Belki de "manusa" dediklerinden. Ermenilerin dokuduğu pamuklu...

Biraz yaşım büyüdüğünde öteyüz insanlarının beyaz donlu fotoğraflarını gördüm. Fotoğrafı muhtemelen askerî bir memur çekmişti. Kendisine memurin maaş nizamnameleri uyarınca maaş ödenen, yazlık kışlık giysisi, kasketi, kaputu verilen, belki de çoluğunu çocuğunu bırakıp dağbaşlarına geldiği için "iş tazminatı" ödenen bir memur.

Objektife bakanlar, fotoğrafı kendileri çektirmiş olsaydılar, içlerinden biri mutlaka bir sandalyede oturur, iki elini dizleri üstüne bırakır veya mizacına göre başka bir duruş seçer, diğerleri yanlarında durur, daha kalabalık iseler bazıları arkaya geçer, vücutlar dik, gururlu poz verirlerdi. Mutlaka herkesin bir eli diğerinin omuzunda veya kolunda olurdu. Dokunurlardı birbirlerine. Hiç kimsenin gülmediğine ve bakışlardaki endişeye bakılırsa tercih ettikleri değil, maruz kaldıkları bir an'ın içindeler.

Konu, objektife endişe ile bakan dağ insanları ve uzun beyaz donları mı? Veya çocukluğu beyaz don içinde geçmiş ve benim kundaklı hallerimi görmüş, yalnız kaldığımız anlarda anaçlaşmış bir adamı henüz gömmüş, defnetmiş veya uğurlamış iken başka bir rahmetlinin hatıratını, hafızasını bahane edip evden kaçar gibi...

Dört

Beylerbeyi'nde

İki buçuk katlı, taş zemin üzerine ahşap bir ev. Vaktiyle soba mangal ile ısınmış, artık kapısına doğalgaz gelmiş. Acaba çatıda Marsilya kiremiti mi var?

Zile bastım. Boğuk çıktı sesi. Bekledim. Bu ikinci gelişim. İlk geldiğimde kapıyı evin hanımı açmıştı. Beyefendi evde yoktu. İçeri girmedim. Beni gönderen kişinin selamını söyleyip, meseleyi izah edip, dosyayı kapı önünde takdim edip uzamıştım.

Beklemeye devam ettim.

Gelen giden olmadı. Tekrar çalıp çalmamakta tereddüt ettim. "Belki üst kattadırlar," dedim, "ağır hareket ediyor olabilirler veya ahşap ev sesi emer, zilin sesi de boğuk. Kulaklar da az işitiyorsa..."

Bir tereddüt an'ını ne kadar uzatabilirsin? Bütün bahanelerimi kullanmış, artık kapı ve zil ile yüz yüzeydim. Beni zil'e tekrar dokunmaktan alıkoyan ne idi? Pasif biri miydim?

Kapı aniden açıldı. İnce uzun beyefendi belirdi. Nasıl bu

kadar sessiz geldiğini merak ettim. Göz ucu ile ayaklarına baktım. Çingan pembesi keçe terliklerini gördüm.

"Buyrun."

Yabancılayarak baktı.

"Merhaba," dedim "ben, Kayaköylü mübadil Nikadros Bey'in hatıratına dair çeviri için..."

"Lafın tamamı aptala söylenir" terbiyesi ile sustum.

Işığı değişti, yüzü aydınlandı. İçeri davet etti. Çay varmış, henüz demlemiş, hazırmış mutfakta. Alır mıymışım? Şeker kullanır mıymışım?

Az önce zihnen meşgul, bakışları perdeli şahıs bu kez de hafif telaşe bir hal aldı. Yaşlıdır, zahmet olmasın diye, "Müsaade edin ben alayım," dedim.

"Misafirin ahmağı ev sahibini ağırlar," dedi, mutfağa gitti.

Gülesim geldi. Tebessüm ile yetindim. O esnada yaşlılığın acz olmadığı fikri ile tanıştım.

Hanımefendi görünürde yoktu. Galiba ev'de yoktu. Üst kat'a çıkan ahşap merdivenlerde kara uğursuz bir kedi yatıyordu. Bana baktı, görmeye değer bir şey yokmuş gibi gözlerini kapattı. Gözleri kapalıyken bile görebilirdi o karakterde bir kedi. Masanın üzerinde kâğıt tomarı gözüme ilişti. Uzandım baktım:

"... Ninemin bahçesinde meyve veren ağaçlar vardı. Hemen hemen 18 dut ağacı vardı. Yaprakları ile ipek böceği beslerdik. Evin girişinde alt kattaki çimentolu bölümde ipek böceği beslerdik. Türkler ovada yaşıyorlardı. Tarlalarımız ovada komşuydu. Harp esnasında ninem ovaya iner tuz falan verir, yağ, peynir, meyve, süt, sebze alırdı."

"Henüz bana devredilmemiş, hâlâ beyefendinin alanında olan bir dosyaya izinsiz bakmak kabalık olabilir," diye düşündüm. Kabalığı göze aldım:

"... Levissi'den ayrılmadan önce nineme arkadaşları geldi. Onu teselli ettiler. Diyorlardı ki; 'Allah sizi tekrar bura-

ya gönderecek. Korkmayın mülklerinize kimse zarar vermeyecek. Yine burada beraber yaşayacağız.' Annem, teyzem ve anneannem anlaştılar, annem beni Levissi'de bırakacak daha sonra dönecekti. Fakat sabah olunca fikir değiştirdi. 'Bebeğimi almadan bir yere gitmem,' dedi. Bize üç gün süre tanıdılar. Üç gün içinde ayrılmamız gerekiyordu. Levissi'den Fethiye Limanı'na gittik. Yanımıza fazla bir şey alamıyorduk. Elbiselerimizi sırtımızda taşımak zorunda kalıyorduk. Annem bize verilen süre içinde iki üç kez limana indi geldi. Anneannem yumuşak hasırdan yapılmış bir sepet aldı. Bir tavuk ve birkaç parça şey alabildi. Yaşlıydı, ancak o kadar taşıyabiliyordu."

Beyefendi bir bardak çay ile döndü mutfaktan.

"Affedersiniz," dedim, "böyle okumam kabalık..."

"İlgilisin diyelim," dedi ihtiyar, çayı elime verirken.

Oturdum. Kendine çay almamıştı. Misafirin ahmağı olurum korkusu ile "siz almıyor musunuz?" diye soramadım. Pencere önünde bir koltuğa oturdu. Bedeni, koltuktaki oturma izine tam oturdu. Kâğıt tomarına baktı. Bir söz gelecek diye bekledim. Geldi:

"Bay Nikadros hayatta mı?"

Bay Nikadros, henüz çocuk iken buralardan Yunanistan'a savrulmuş, orada yokluk yoksulluk rüzgârı ile boğuşmuş, üstüne bir de Almanlar davetsiz gelince, "yetti gare" demişti. Alman işgalinde Pire limanını korumakla görevli, yeraltı direnişi mensubuydu. "Kapitan". O kadarını kulaktan dolma biliyordum.

"Yakın zamanda vefat ettiğini duydum."

"Toprağı bol olsun," dedi. Bir elini diğer avucuna aldı. Bir yere daldı. Bekledim.

"Şeker verdim mi size ben?"

Aklı başka yerdeydi. Acaba neredeydi?

"Şekersiz içerim."

"İyi yapıyorsunuz."

Yine kâğıt tomarına baktı. Dilinde kelimeler birikiyordu.

"Ha gayret baba," dedim içimden.

"Üzdü beni bu çeviri..."

Kara kedi ne zaman merdiven basamaklarından kalkıp geldi ise ihtiyarın dizi dibinde belirdi. Bakışları ile "yer aç, kucağına geliyorum," dedi. Lafı bırakıp kediye uydu ihtiyar. Kedi zıpladı, kucakta bir tur döndü yerleşti. Pençeleri ihtiyarın dizinde, yüzü bana dönük oturdu. Baktı bir süre. Sonra yine kapadı gözlerini uğursuz.

"Bilmediğim şeyler değil..."

Yine kelime biriktirmeye başladı.

"... acı nasıl bir şey ise dönüp geri geliyor. Zaman her şeye ilaçtır derler, fakat..."

"Palavra," dedim içimden, zamanın ilaç olmasına dair.

"... fakat bir cümle beni sarstı."

"Hangisi?" dedim gayri ihtiyari.

"Bir yerde, 'Büyük İskender köyümden kahin aldı,' diyor. Siz kurabilir misiniz böyle bir cümleyi? Üstelik köyüm dediği yer şurası..."

Eliyle bir yön gösterdi. Kapının dışı veya tepenin ardı gibi yakın bir yerden söz ediyor hissi oluştu bende.

"Tek cümle ile iki bin küsür sene gidebilmek... Nasıl bir hafıza?"

Kendi aile tarihimi düşündüm. Düşünemediğimi gördüm.

"Ve 'hafızam' dediğin şeyin anakara'sından, ağacının kökünden sürülmüşsün...."

Bir şey diyemedim. Ebeveynlerim menfi olmuş, sürgün yemiş konusuna girmedim. O kadar çok insan anakara'sından sürgün idi ki, bana kalsa ağacın kökü gezegenin kendisiydi. Sürgünlerin hafızalarında taşıdıkları görüntüleri dünya haritasına minik işaretler ile yerleştirsek gezegeni kaplardı.

"Saat kaç oldu?" dedi ihtiyar. Bakındı, saat arandı.

Az önce Büyük İskender'in peşinde iki bin senelik yoldaydı, ne zaman an'a döndü, şaşırdım. "Siz de maşallah tek soru ile bugüne geldiniz," diyemedim. Desem ne olacaktı? Zaten buradaydık.

Saat kullanmam. Cep telefonuma baktım, söyledim.

Huzursuzlandı. Birini mi bekliyordu? "Zarfı alıp nasıl giderim," diye düşündüm.

"Siz ne ile meşgulsünüz?"

Soru aniden geldi. "Ben ne ile meşgulüm?" şeklinde içimde bir yerlerde yankılandı.

"Efendim, ben esasen bir işgüzar, beyhude işlerin piri'yim. Durduk yerde bir merak'a kapılır peşinden giderim. İyi bir huy değildir. Yani görünürde bir getirisi yoktur. Görünmez getirinin de bu devirde bir manası yoktur," desem garip kaçardı.

"Düzenli bir işim yok. Serbest çalışan diyelim..."

"Serbest çalışan," derken gülümsedim. Sesimde ince bir neşe. Yalan gibi geldi o neşe bana. Kime bu yalan?

Çeviriyi nasıl kullanacağımı sordu.

"Esasen buradan itilmiş kakılmış birinin, oradaki hayatını merak ediyorum. Biz ittik, yok saydık diye, buraya ait bir hafızanın yok olduğuna inanmıyorum. Bir yerlerde yaşadığına ve ondan bihaber kaldıkça eksik kalacağımıza inanıyorum."

"Biz'den kastınız...?" dedi gülümseyerek.

Haklıydı. "Biz" kim idi? Kendimden başkasını temsil etmiyorum. Ama dilimde "biz" diye bir çoğul var. Tekil birinin dili neden çoğul olur? Düşünmek isterdim. Yeri değildi. Bağlamaya çalıştım:

"Yani bu kadar adamı ittik kaktık da elimize ne geçti? Maliyeti ne oldu? Bir Z raporu alsak ne sonuç verir?"

Kaç yaşında olduğumu sordu.

"40'ımı aştım"

"Nasihat yaşını geçmişsin."

Yine tatlı bir gülümseyiş ile "siz"i kaldırarak söyledi.

Nasihat denilen şey, düşünce, deneyim eksiği olan birine verilen destek idi. Fakat böyle bir gülümseyiş ve doğrudan hitap ile sözün anlamı değişiyor, yolcuya yol desteği, selamet dileği anlamına bürünüyordu.

"Yine de tavsiyenizi dinlemek isterim," dedim, "Buyur baba, dükkân senin" gülümseyişiyle.

Eli ile bir işaret yaptı, "latife ediyorum" anlamında. Yeni bir soruya geçti:

"Sadece merak gidermek peşinde misiniz?"

"Becerebilir isem, anlatıyı fotoğraflar ile destekleyerek foto-roman'a dönüştürmek isterim."

"Ne fayda bekliyorsunuz bundan?"

Fayda mı? Fayda nedir ki?

"Bunu düşünmedim," dedim, "ben sadece merakımın peşindeyim"

"İlgi bekliyor musunuz? Okur ilgisi..."

"Herhalde 3-5 kişi vardır," dedim gülümseyerek.

O esnada dış kapı açıldı, biri içeri girdi. Kedi zıpladı yerinden, kuyruğu havada, geleni karşılamaya gitti. İhtiyar, "....." dedi, bir kadın ismi çağırdı ünledi, seslendi. Evin hanımı elinde torbalar ile salona girdi. Ben ayağa kalktım. İhtiyarın yüzü ışıdı. Adam gençleşti, başka biri oldu. O zihni dağınık adam gitti, yerine cıvıl cıvıl bir kuş geldi.

Hanımefendi bana "Hoş geldiniz, nasılsınız?" dedi. Ben de münasip cevaplar verdim.

Alışverişten dönmüş. "Şunları yerleştireyim," dedi mutfağa girdi. İhtiyar, yardım için peşinden gitti. Mutfaktan, hanımefendi'nin sesi ile "Yalnız bırakmasaydın misafiri," cümlesi belli belirsiz kulağıma geldi.

"Yalnızlık misafirinizin karakteridir," dedi iç sesim.

Kitaplığa, tavana yükselen raflarına; kitapların ciltleri,

sırtları, aşağılarda kalın ve ağır, üst raflara doğru hafifleyen dizilişlerine baktım. Rafların birine çerçeve içinde bir fotoğraf iliştirilmişti. Gidip yakından baktım. Fotoğrafta ev sahibesi hanımefendi, diz hizası eteklik, kısa kollu bluz, eşarp ve güneş gözlüğü; yanında beyefendi, gömleği pantolon içinde, pantolon ince kemerli, 7-8 yaşlarında bir kız çocuğu, ikisinin arasında duruyor, gözüne güneş girmiş. Arkalarında bir koy, yelken direkli tekneler....

İhtiyar salona döndü. Ne ile meşgul olduğumu gördü. Fotoğraftaki koy Pire limanıymış. "Kenedi'nin vurulduğu sene" imiş. Ailecek tatildeymişler. Beyefendi'nin ailesi Selanik göçmeniymiş. Eskiden giderlermiş yazları. Artık zormuş. Nedeni biraz yaşlılık...

Evimde, duvar panomda duran fotoğraftan bahsettim. Siyah beyaz bir film karesi. 1960'larda çekilmiş, "Pirenin Delikanlıları" filminden. Kocaman gözlü Melina Merküri "iyi kalpli orospu" rolünde. Tek göz odasında duvar dibine yaslanmış somyası, komodin'i, aynası, sırtında sabahlığı, somyasına uzanmış, elinde Pire futbol takımı fotoğrafı, objektife bakan 11 adam. Yatağın yanı başında seyyar, taşınabilir bir pikap. Pikapta bir kırkbeşlik plak.

"Biliyorum o filmi..." dedi, "neden dikkatinizi çektiğini merak ettim."

"Film karesinde, odada bir duvar halısı var. Halıda fıskiyeli, palmiyeli saray bahçesine bakan eyvanlı bir terasta oturmuş sohbet eden genç kadınlar. Yere bağdaş kurmuş bir kadın elinde fincan, kahve falına bakıyor."

Hanımefendi sohbete dinleyici olarak katıldı. İhtiyar, sözü nereye getireceğimi bekliyordu.

"Aynı halıya aynı yıllarda İstanbul'da çekilmiş başka bir filmde rastladım. 'Karanlıkta Uyananlar' adlı bir filmde. Boya fabrikası çalışanları, ustabaşının evinde toplanmış grev kararı alıyorlar. Arkada aynı duvar halısı. Nasıl oluyor da

hemen hemen aynı yıllarda biri Kâğıthane sırtlarında, diğeri Pire'de çekilmiş iki filmde kendilerine yer bulabiliyorlar?"

"O zamanın bir modası herhalde," dedi hanımefendi.

"Veya dekor aksesuar görevlisi aynı kişi," dedi ihtiyar.

Laf oradan İstanbullu Rumların 60'lı yıllardaki apar topar sürgünlerine geldi. Malı mülkü parası zapturapta alınmış insanların, "al valizini çek git" şeysine. Hanımefendi, daha önceki yıllarda, mübadele dedikleri sürgünde buradan giderken yanında kuş yuvası götürmüş bir kadından, yuvayı bir sandıkta saklayışından söz etti.

Burun direğim sızladı. Kuş yuvası çok emek ile yapılan narin, kırılgan bir şey. Sürülürken yanına kuş yuvası almayı tercih etmek de öyle bir şey.

Hanımefendi hissetti etkilendiğimi. Lafı değiştirmek istedi. "Yemeğe kalır mısınız?" dedi. Sorudan ziyade bir teklifti. Bu saadet ortamını paylaşacak herhangi bir dayanağım olmadığını düşündüm. Çekingenimdir de ayrıca. Müsaade istedim. Verdiler. Müsaademi, zarfımı aldım çıktım.

Kapı önü

İki adım attım, üçüncüyü atamadım. Ne olduğunu bilmediğim bir zımbırtı beni tuttu. Yol ortasında kazık gibi dikilmek, bir yaştan sonra makbul bir davranış değildir. İki adım kenara çekilip "Beni duraksatan nedir acaba?" salıncağına bindim. Salıncağı severim. Bazılarına göre kafa karışıklığıdır. Bence değil. Kendine bir ruh arama hali diyelim. Bir ruh'un olmadığı için değil. Belki bir ruh yetmediği için. Veya bir an durup bir şeyleri sindirmen gerekiyordur. Her ne iseler onlar.

"Biz kavramı," dedi iç sesim, "eksik kalmak, nasihat yaşını geçmiş olmak, ihtiyarın eşine düşkünlüğü, Pire fotoğrafı, duvar halıları, kuş yuvası, sürgünler, sürgün görevlisi memurlar, amirleri, terfileri..."

Bu gibi derin fikirler ile Kuzguncuk derler, eski bir yüzyıl semtine kadar yürüdüm. Kıyıda ahşap bir ev yanmıştı. Yeri, beton binalar arasında çürük bir diş gibi kalmıştı.

İskele kahveye girdim. Bir sade kahve söyledim. Oturup bir kahve içeyim, iki dakika soluklanayım.

Tanıdık bir yüz gördüm, selam verdim. Mukabil selamı aldım. Çıktım kapı önüne oturdum, denize baktım. Daha ziyade su aktı, ben baktım. Gezegenin öbür ucuna gidebilen bir ticari gemi geçti. Adına baktım: "Bodler."

Ben böyle diyorum ama esasen "Baudelaire" şeklinde yazıyordu. Bu isim iki asır önce yaşamış bir şaire aitti. Ticari bir geminin kıçında acep ne işi vardı? Ticari bir gemiye "karanlığın gizemli şairi" nitelemesi ile anılan birinin adını acaba hangi kafada, nasıl bir insan veya insanlar grubu vermişti. "Aaa dünyada olmaz!" diyen olmuş muydu? Küsüp gitmiş miydi?

İhtiyar şair burada olsaydı. Gemiyi ve ismini görseydi, "Ey karanlığın gizemli şairi / kıçında İstanbul güneşi..."

Telefonum çaldı. Telefonum "Ravel'in bolerosu" derler, monoton bir hava ile çalar. Monoton hava, hep sana doğru geliyormuş gibi, gelip varacakmış gibi, varıp diyecekmiş gibi yapar. Fakat gelmez. Gelip varmaz, varıp demez. Sadece "gibi" yapar.

Arayan, adı lazım değil, çok gerekliyse Kamill abi diyelim, iki "l" harfi ile Kamill abi.

– Neredesin?

– Kuzguncuk yalı'da.

– Anne nasıl?

– Kahvaltıdaydılar ben ayrıldığımda. Sofrada tevekkül vardı.

– Programın ne?

– Beşiktaş üzerinden eve gideceğim.

– Abbas'a bir bak. Sonra vaktin olur ise bana uğra.

– Tamam.

"Abbas'a bir bak" dediği "güz geldi, havalar soğuyor, üstü başı ne durumda?" anlamına geliyor.

Abbas vaktiyle sendikalı, dernekli bir öğretmen iken, Malatya Arapgirli bir meslekdaşına tutkun fakat bir türlü açıla-

maz iken, bir gün bir paşa gelmiş "kapatın hepsini," demiş. Hem dernekleri hem de üyelerini kapatmışlar. Abbas, genç tutukluları eğitmiş hapiste. Kimine lise sınavı için yardım etmiş, kimine İngilizce, tarih dersi vermiş. Mektuplar yazmış Arapgirli'ye. Sonra daha derin bir dondurucuya almışlar Abbas'ı. Ezmişler. Üzmüşler.

"Olur," dedim ama Abbas kim bilir nerededir? Dolmabahçe Sarayı arabacılar kapısında mıdır? Teşvikiye Camii avlusunda mıdır? Bir bankta oturmuş Filiboğlu İskender Bey'in evinden çıkıp nasıl Hind eline gittiğini mi anlatmaktadır? Veya Abdülhamit hafiyelerinin, Medine muhafızı Osman Paşa konağı bahçesinde spor yapan gençleri toplayıp karakola tıktığını mı?

Abbasım, karınca incitmezim. Geçmiş zaman taşıyıcısı. Neye yarıyorsa taşıdığı?

Attım soruyu "henüz cevapsız sorular çanağı"na, indim motor iskelesine.

Beşiktaş motoru

Yolcusunu aldı, Boğaz'ı geçmeye koyuldu. Sağıma soluma baktım. Herkes cep telefonu ile meşgul, biraz kör, biraz sağır idi.

Pencereden dışarı, Sarayburnu, Kız Kulesi yönüne baktım. Bakarken bir hayale daldım. Bir kayık yanaştı, bilmem kaç çifte kürekli. Kara Hadım Beşir Ağa'yı getirdiler apar topar. Götürüp münasip bir yerde, bu iş için yapılmış urgan ile boğdular.

Cellat maaşlarını düşündüm. Kim öder, nasıl öder, tutanağı var mıdır, deftere işleniyor mudur, o defteri tetkik eden birileri var mıdır? Tetkik edenin amiri, amirin terfisi, emeklisi, eş durumundan tayini var mıdır?

Motor hız kesti. Boğazın ortasında balıkçı kayığı gibi kaldık. Biz insanlık, cep telefonlarından başımızı kaldırıp güvenlik endişesi ile dünyaya baktık. Dev bir ticari gemi pencerelerden içeri dolarak geçti. Dünyanın hâlâ dönmekte olduğundan emin olarak telefonlarımıza döndük. Ben dönemedim. Geminin adı mani oldu: "Hamburg."

Babam rahmetli, 60 ihtilalinden sonra Hamburg'a gitmiş. Kaçak işçi olarak gitmiş. 6 ay sonra dönmüş. Anamın hasretinden mi, üzerlerini okuyamadıkları için kedi köpek maması yediklerinden mi ya da "gözün aydın, oğlun oldu" haberinden mi bilmiyorum.

Ablam anlattı bir gün, babam İstanbul'a döndüğünde, annem ile kapı önüne karşılamaya çıkmışlar. Ben kundaktaymışım. Babamın üzerinde kırçıllı gri tüvit bir ceket varmış.

"İlk defa bıyıksız gördüm," demişti, "yabancı göründü gözüme."

Kesmiş demek ki. Kaçak işçinin araziye uyum sağlama şeyi mi acaba? "Bıyık" denilen şey insanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesine girer mi acaba? Babamın bir bavulu var mıydı acaba? Annem yalnız imiş hamilelik ve doğumda. Mutsuz oldu mu acaba? Bana yansıdı mı, kalıcı etki bıraktı mı acaba?

Canım sıkıldı. Sebebini bilemedim.

Önümdeki sırada iki genç kadın... Birinin başörtüsünü, diğerinin kıvır kıvır dalgalı saçlarını görüyorum. Küçükken lüle lüleydi herhalde. Kim tarardı saçlarını acaba?

Aklıma "bigudi" denilen şey geldi. "Bigudi" kelimesini insanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesine koyasım geldi. Cep telefonuma mesaj geldi:

"Nasılsın?"

"Köprücük kemikli kadın" soruyordu. Babası ölmüş eski sevgiliyi insaniyet namına yokluyordu herhalde. Sinirlendim mesaj işine. Aç telefonu, ses ile sor.

Çevirdim numarasını. Kırık, tereddütlü bir ses "Alo," dedi.

"İyiyim, sağol," dedim. "Bir soru var ise mesaj atma ses ile sor," dedim. Düz, fakat alttan alta sinirli bir ses ile dedim. Kapattık telefonu. Ben sinirimle kaldım.

Çıktım motorun yan şeysine, biraz rüzgâr yedim. Rüzgâr ürpertti beni. Ürpermeyi severim. Bir dirilik hasıl olur. Bu

hale "ürperi" desek nasıl olur? Kelimenin izahı belki de şu olur: "O esnada gam kasavet keder, karışır rüzgâra gider."

Deniz kırlangıçları geçtiler. Karınlarının altı ahtapot kemiği gibi beyaz. Suya değdi değecek bir seviyeden sürü halinde uçtular. Bu nasıl bir kuştur akıl erdiremedim. Bir gün bir kanadın diğerine çarptığını görmedim. Nerden gelir nereye giderler, bu koşuşturmadan ne fayda bulurlar bilemedim.

Arkamda biri Maçka, Yomra şivesi ile "Pardon," dedi. Baktım, çımacı. Çekilip yol verdim. Geçti yanımdan, motor başına dikildi. Motor iskeleye yanaştı. Çımacı halatı bağladı. İndim motordan yürüdüm. Adımı çağıran olmadı.

Beşiktaş çarşıya girdim. İçimden taşına toprağına bir temenna çaktım. Bu semtin hareketini, cıvıl cıvıllığını severim. Ayrıca kadınları güzel olur.

Gözüm balıkçı tezgâhlarına takıldı. Gümüş gibi parlıyordu tezgâhlar. Yan tezgâhta koyu yeşil rokalar, kırmızı turplar. Canım rakı çekti. Cebimdeki paraya baktım. Vazgeçtim, yoluma baktım.

Kartal heykeline vardım. Abbas yoktu. Sağa sola sordum. "Teşvikiye Camii avlusunda olabilir," dediler. "Abbasağa parkına bak," dediler.

Kim çıkacak şimdi Abbasağa'ya, Teşvikiye'ye. Vurdum gittim yoluma. Mesaj attım Kamill abiye, "Abbas'ı bulamadım."

Yalan mı? Değil.

Az önce motorda iken "köprücük kemikli"nin "nasılsın?" sorusuna sinirli cevabım, kendimi kötü hissedişim geri geldi. Allah, Hızır ve Odin razı olsun ki, Beşiktaş çarşı neşesi yüksek bir mahaldir. Hafifletti kederimi.

"Onlar leylek değil," dedi kadın, gökyüzüne bakarak yürüyen ve bu sebepten anasının adımlarına uyamayan çocuğuna.

"Leylekler," dedim çocuğa, iç ses ile dedim, "kuzeyden güneyden gelir giderler, saatte şu kadar kilometre hız ile

günde şu kadar kilometre yol alırlar. Yukarıda hava akımları vardır. Hava akımlarına biner, vitesi boş'a alır süzülüp giderler. Bazıları Cebelitarık'tan bazıları Lübnan, Çukurova üzerinden gelir gider. Cebelitarık yolu keyiflidir. Diğer yolun gölleri nehirleri kuraktır, çata patası bol olur. Yolda harp olur, darp olur. Eyüp Sultan Camii'nde ağaç kovuğunda yaşayan bir leylek vardır. Acep hâlâ var mıdır? Anneler, pipi kesme yaşına gelmiş oğullarını sırtlarına pelerin, başlarına uyduruk bir taç ve ellerine ne boka yarıyor ise bir asa verir, Eyüp Sultan'a götürürler. Pipi kesimi vakti gelmiş oğlanlara böyle çakma asalet kostümleri giydiren zihniyetlerin, insanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesinde yeri vardır."

Neyse ki konu, göğe bakarak yürüyen çocuklar veya leylekler değil. Ya da henüz değil.

Dede efendi

Küsüp gitmeseydi, yeni gülnihaller besteleseydi. Donizetti paşa, vaktiyle Napolyon'un bando şefi, artık 2. Mahmud'un paşası, cebinde piyano ithalatı imtiyaz belgesi, "Mahmudiye Marşı" ile Langa hıyar'ı gibi ortalıkta kalsaydı. Ah! Paradigma değişmeseydi, halamın taşakları olsaydı, "amca" deseydim.

Evdeyim. Romen pazarından 3 kuruşa alınmış, Rus ordu işi bir dürbün ile pencere önünde ay, luna, kamer bekliyorum. Dede efendiye nereden geldim bilemedim.

Ay bulutların ardında soluk bir leke olarak belirdi. Dürbün ile ay'a baktım. Gördüğüm kara bulut perdeleri oldu. Bulutlardan sıyrılır diye umdum. Umduğum olmadı.

"Umma," dedim kendi kendime.

"Olur," diye cevapladım kendimi.

Karşı binaların arasında bir parça Boğaz deniz görüntüm vardı. O ince parçanın içinde uzun yollar yolcusu bir yük gemisi belirdi. Kaptan köşkünün ışıklı penceresine baktım. İnsan görmeyi umdum. Göremedim.

"Ulur ay'a karşı kirli çakallar," dedi bir şair.

"Yalnızlığım sidikli kontesim benim," dedi başka bir şair.

Havaya girdim. Şehir'e bir tirad atasım geldi:

"Kardeşlerim sırdaşlarım veya her kim iseniz..."

O esnada karşı binanın üst katında tül perdenin ardında, sigara içen bir kadın, kısa geceliği ile siluet olarak belirdi. Sigarasının ışığı yandı söndü.

"Ne olur ne olmaz?" terbiyesi ile vazgeçtim tiradımdan. "Şeytan şey eder," terbiyesi ile sakladım dürbünü. Ayrıldım pencere önünden. Kedi kanepenin bir köşesine kıvrılmış uyukluyordu.

"Bu şehir o eski İstanbul mudur / karanlıkta bulutlar parçalanıyor," dedim kediye.

Kılı kıpırdamadı. Uyukluyordu. Bedeni arada bir seyiriyordu. Galiba rüya görüyordu. Belki de kendini sinmiş, gizlenmiş, balkon aralığından kuş gözleyen dört bacaklı cevval bir avcı olarak görüyordu. Uygun an'ı bulunca ok gibi fırlayacak, pençeyi takıp kuşu indirecekti. "Kusura bakma," diyecekti kuşa, "kişisel bir mesele değil, derin kurgu, varoluş, fıtrat meselesi, natura mecburiyeti."

Kuş durumu anlayışla karşılayacak, "Anlıyorum," diyecekti, "yeryüzü gerçeği. Zıçayım fıtratınıza."

Duvar panosunda yan yana duran film karelerine baktım. Aynı duvar halısını dekor aksesuar'ı olarak kullanmış filmlerden alınma iki kareye. Bence her iki mekân da yoksul mekânıydı. Yoksulluk sınır tanımaz "gezegenî" bir hal miydi? Sınırların ötesi berisi yoksulluk dolu ise sınırlar neyin nesiydi? Yoksullar yerlerinde kalsın diye mi?

Sürgünlük de "gezegenî" bir hal mi idi? Sürgünlerin geride kalan malı mülkü ne oluyordu? Hafıza sürülen kişilerde, mal mülk sürenlerde mi kalıyordu? Yoksulluk, sınırlar ve sürgünler arasında bir ilişki var mıydı? İnsanlığı temsilen uzaya gönderilecek şeyler listesinde bu soruya yer var mıydı?

Mutfağa gidip çay demledim. 42 numaralı Tirebolu çay'ı. Bazıları suyu kaynatıp çayı doğrudan demler. Ben çay tanelerinin hafif nemlenip, buğulanmasını tercih ederim.

Üç bacak peşimden geldi, yemek tasının başında vaziyet aldı. Yavru fok bakışlı, eksik bacaklı panterim. Beni mutfakta hiç yalnız bırakmamıştır.

Domatesli, yeşil biberli, soğanlı, sarımsaklı, bol acılı sos yaptım. Hellim peyniri kızarttım, sos'a kattım. Üç bacağa, mutfakta bana eşlik edişine saygı olarak bir miktar peynir ikram ettim. Yaladı. "Bu mudur?" bakışına geçti. "Yersen" şeklinde kaş göz işareti yaptım. Gözlerini kaçırdı.

Mutfağım, affedersiniz "döt kadar" derler, biraz dardır. Minik bir masam ve taburem var. Oturduğumda 7 Cüceler'e misafir gelmişim gibi oluyor. Sos'a, kara ekmek banıp yedim. "Döt kadar" ibaresi parlak renkli ampuller ile yazılmış olarak zihnimde belirdi. Acaba başka kültürlerde de böyle bir ölçü var mıydı?

Tabak çatalı yıkadım. Aldım çayımı salona geçtim. Salon dediğim oturma odası. Mezar taşına baktım. Kenarına kazınmış yeşil saplı kırmızı karanfile, göğsündeki yazısız ak boşluğa.

"Ne yazim taş ben sana?"

"Bornoz'umun yeşil'i, ben kaybettim eşimi..." dedi iç sesim.

Sinirli bir hal geldi üzerime. Sinir hali enerjiye dönüştü. Beni üzen bir meseleyi tek hamlede nihayete erdirme kararlılığı gibi bir şey. Kalktım, banyoya gidip bornozu aldım. Battal boy bir çöp torbasına tıktım. Daire kapısı önüne, paspasa koydum. Çekilip kapıyı kapatmak üzereydim ki, kapatamadım. Mahrem bir an geri geldi, tuttu beni. Bornoz'un yatağın kenarına düştüğü...

"Belki de ten hatırlamanın başka bir yolu olduğu için. Belki de ten kendince bir hafızaya sahip olduğu için..." dedi iç sesim.

Alıntı yapıyordu. "İkircikli Biricik" makalesinden.

"Nesne nedir ki? Yüzleşilmemiş, ucu açık kalmış şeylerin hatırlatıcılarını yok etmek neye yarar ki?"

Yarı açık kapı, ben, paspasın üzerinde bornoz bir süre öylece kalakaldık. Kırıldı kararlılığım. Bornozu içeri aldım. Başka bir kararlılık an'ında gönderilmeye hazır, her an gidici bir vaziyette kapı içine bıraktım. Salona döndüm, oturamadım, kafamdaki soru ile ayakta dikildim.

"Yüzleşilmemiş şeylerin hatırlatıcılarını yok etmek neye yarar ki?"

Kenarı karanfilli taş'a baktım. Sanki sorunun cevabı ondaymış gibi. Cevap vermedi. Masadaki kalın kırmızı ciltli Osmanlıca sözlüğe baktım. Bir ışık alamadım. "Ölüler bizi umursar mı?" adlı bir mezarlık haritam vardı. Bir kenarda duruyordu. Haritadan da çıt çıkmadı. Kedi'den zaten hayır görmedim.

O sessizlikte Dirayet Hanım geldi.

Yüzüne, haline tavrına baktım. Nasıl bir ruhla geldiğini anlamaya çalıştım. Palikaryalara iğne batırma duygusu ile mi? Fakr-u zaruret içinde bitap bir memleketin, kadın ve çocuklarının irşadı'na kendini adamış bir münevver olarak mı? Diyarbakır halkına ana dillerinden başka bir dil öğretmek için çırpınmış bir öğretmen olarak mı? Veya çocuklarını büyüttüğü evin, perdelerine, pencere pervazlarına, içine dışına verdiği emeğin sıfırlandığını görmüş bir kadın olarak mı? "Hayatım" dediği, "yaşadım" dediği şeyin, başka bir kadın, üstelik genç bir kadın ile silinmiş olduğunu görünce sindirim sistemleri boşalan biri olarak mı gelmişti?

Hiçbiri değildi. Sadece gelmişti. Az önceki ihtimalleri kafasında gezdirmiş biri olarak, beni bile şaşırtan saçma bir soru döküldü ağzımdan:

"Dirayet Hanın, kadına lazım olan nedir?"

"Bence soru şu, size lazım olan nedir?"

"Nedir, Dirayet Hanımı?"

Gülümsedi ve gitti. "Kurnazım benim," der gibi gülümsedi. "Sen bu kafa ile gitmeye devam et," der gibi çekti gitti.

"Biri beddua mı etti bana?"

"Bornoz'un laneti," dedi iç sesim.

"Niye ki?"

"Unutmak istedikçe hatırlıyorsun. Hatırlarken kıvırıyorsun. Kıvırdıkça, unutamayacaksın."

"Zekâ testi mi bu?"

"Dün yediğin hurmalar, yüzleşmezsen tırmalar."

"Sittir git," dedim. Hoşlanmıyorum bu yüzleşmek lafından. Ne demeye geliyor ise?

Gece vakti

Kahve içilmez derler. Ben içerim. Sade içerim. Falıma da bakarım. Kalkıp yaptım da. Falımda bir ayı çıktı. Elinde, ucu yıldızlı bir değnek tutuyordu. Anlam veremedim. Bir kahve falından başka şeyler beklerdim: Yüreğin kabarmış, hanende kalabalık var, sen haneyi bırakıp gitmişsin, biri "köprücük kemikleri belirgin kadın" diğeri aileden biri, belki de ablan, ağız ağıza vermiş seni konuşuyorlar. Ablan sorumsuz olduğunu düşünüyor, diğer kadın kaçmaya meyyal olduğunu... gibi şeyler beklerdim. Fakat göremedim.

Osmanlıca sözlüğü açtım. Ara sıra rastgele bir sayfa açar, kelime seçer, açıklamasını okurum. Bazı kelimelerin izahı uzunca bir paragrafı bulur. Bir kelimenin açıklanmak için bu kadar çok kelimeye ihtiyaç duyuyor olmasına şaşarım. İnsan şaşkınlığını benimser mi? Şaşırmak bana iyi gelir.

Bir kelime denk geldi, ürperdim:

Abkari: Büyük ustalıkla işlenmiş kumaşlara sıfat olarak, ince, çok güzel manasına gelir. Yemen'in bir tarafında bu-

lunan ve cinlerin oturduğu sanılan Abkar şehrinin adından alınmıştır.

"Çot" dedi gitti elektrikler.

Sağa sola mumlar yaktım. Gittim, kanepeye kedinin yamacına oturdum. Esasen orası benim yerim. Güzel havalarda balkon kapısını açar, perde dilimlerini yanlara çeker, geçer karşısına, kanepe köşesine otururum. Perdeler tığ işi görünümlü fakat makine ürünü. Eteklerinde çivit mavisi iplik ile işlenmiş iki tavus kuşu, rüzgârla salınırlar. Şimdi hareketsiz, hatta karanlıkta görünmez idiler. Lakin ak mermer, boz bir leke olarak "ben buradayım," diyordu.

"Sizde cin peri var mıdır, üç bacak?" dedim kediye. Konuşuk olsun diye dedim. "Geceleri gelirler, hatta şu an bile odada mevcut..."

Mum'un alevi titredi. Kendi sözüme inandım.

Adı lazım değil, bir ad gerekli ise "köprücük kemikleri belirgin kadın" diyelim, geri geldi. Terk ettiği eve dönen bir hayalet olarak odaya girdi.

"Napıyorsun?"

"Abkar adlı bir şehir arıyordum. Cinler otururmuş, ince kumaş dokunurmuş, Yemen'in bir tarafındaymış..."

Beni Yemen çöllerinde bıraktı gitti. Gitti, televizyonu açtı. Bir hayaleti elektrik kesintisi etkileyemezdi. Beklediği dizi, önceki bölümün özeti olarak başlamıştı. Özetin ardından yeni bölüm gelecek, araya reklamlar girecek, aşağı yukarı iki üç saat ev kalabalık olacaktı. Göz ucuyla televizyon'a baktım.

Oyuncular çatık kaşlı, kızgın, üzgün veya ağlamaklıydılar. Biraz daha izledim. Hâlâ öyleydiler. Belki bir değişiklik olur diye bekledim. Olmadı. İçim daraldı. Ne yapacağımı bilmez halde ayağa kalktım, ne yapacağını bilen bir ruh çağırdım. Gelmedi. "Odadan çık," dedi iç sesim. Çıktım. Yolumun üstünde kahverengi bir mutfak böceği belirdi. Duyargalarını oynatıyordu. Denize düşmüştüm, böceğe sarıldım:

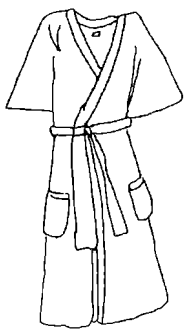
"Çekil, ezileceksin."

Böcek, ne faydası var ise, duyargalarını oynatmaya devam ediyordu. Uymadım böceğe. "Madem ki ayağa kalkmışım, bari bir tutarlılık olsun" terbiyesiyle gidip buzdolabının raflarına baktım. Mavi gök altında yeşil çayırlarda, bir ineğin boynuna sevecenlikle sarılmış sarışın ve şehirli kız çocuğunu resmeden süt kutusunu gördüm. Göğsümde bir serinlik hissettim. Serinliği sevesim geldi. Dolaba giresim geldi. Süt kutusundaki yeşil çayırlı tepelerin ardına gidesim geldi. Gidip kendime yeni bir hayat, eksiklerimin tamam olduğu veya eksik kavramının insana bir lanet gibi yapışmadığı bir hayat kurasım geldi.

"Çot" dedi geldi elektrikler. Mumları söndürdüm. Biri hariç. Alevi, kalbimi ısıtıyor, bana iyi geliyordu.

"En azından yatsıya kadar..." dedi iç sesim.

Beş

Yine yeni yıl geldi

Yılbaşı, doğum günü gibi özel günlerden kaçarım. Etrafta oluşan, "eller havaya" coşkusundan kaçarım. Ruhuma sıkıntı basar. Kendi başıma takılmayı tercih ederim. Huysuzum diyelim.

Biten yıl'ı, hep yaptıkları gibi arkasına bakarak giden bir ak sakallı, yeni yılı kıçı donsuz cıbıl bir velet olarak takdim ettiler. Üç gün sonra veletin yeniliği piç olacaktı. Bende üç gün bile sürmedi. "Köprücük kemikleri belirgin kadın" bir mesajla yeni yılımı kutladı. O an eskidi yeni yılım. Cevap vermek içimden gelmedi. İçimden çöp adam çizmek geldi. Çizdim. Fakat sağına soluna bir şeyler çizemedim. Göğsüne kırmızı bir nokta koyamadım. Kâğıdın geniş beyaz boşluğunda, ortalıkta dımdızlak kalakaldı.

Çöp adamımın ortalıkta hıyar gibi tek başına kalakalmış, bir nevi kaybolmuş haline baktım. Biraz daha baktım. Bakışım beyhudeleşti. Veya bana o his geldi. Bir şeyin beni sıktığını hissettim. Beni sıkan şeyin ne olduğunu bulamadım. Kendim ile çatışmaya yaklaştım. Yerimden kalktım. Git-

tim, bornoz'lu torbayı beklemekte olduğu kapı eşiğinden aldım, paspasa bıraktım. Kapıyı kaparken kilidin dil'i "çıt" etti. "Çıt"ı duydum, ne yaptığımı fark ettim.

Bu işi nasıl bu kadar sakin, tereddütsüz yapabildim? Belki de ben sandığım kişi bazen bir başkasıydı. Ne zaman beliriyordu? Sonra neden kayboluyordu?

Telefona uzandım. Köprücüklü kadına cevabi bir mesaj yazdım: "Teşekkür ederim. Ben de sana iyi yıllar dilerim. Özür dilerim. Bırak beni gideyim lütfen."

"Hayırlısı," dedi iç sesim.

Canım ay çekirdeği çekti. Çıkıp dışarı iki adım yürüsem, alışveriş yapsam, ev'e bir şeyler alsam. Muz, portakal, kokina...

Kokina dediğim iğne yapraklı bir kış çiçeği. Minik kırmızı zımbırtıları var. Koyu yeşil yapraklar ile birlikte o küçük kırmızılıklar neşe veriyor bana. Bir parça renk olmuş oluyor evde. Belki bir gelenim olur. Düşük ihtimal ama yine de muhtemel. Belki bir uzaylı gelir. Kokinaları görür. "Bunlar ne?" der. "Yeni yıl âdeti," derim. Yeni yıl'ı sorar. Anlatırım, "365 günlük bir zaman paketi. Bu paketler 100 tane olunca 'asır' diyoruz. Bir şey asırlık olunca nedense daha anlamlı oluyor. Binliği de var, 'milenyum' diyoruz. Zaman yüzlük veya binlik şeklinde geçerken hep yapageldiğimiz şeylere 'âdet' deriz. Âdetimiz bu."

Telefonum çaldı. Telefonum, "Ravel'in bolerosu" derler, kendini biteviye tekrar eden bir melodi ile çalar. Melodi, geliyormuş gibi, gelip varacakmış gibi, varıp diyecekmiş gibi yapar. Fakat gelmez. Sadece "gibi" yapar. Artık değiştirmeli. "Gibi" yapmayan bir musiki bulmalı. Var ise eğer.

Arayan ablam. Annem "Ara, haber ver," demiş.

"Tamam abla," dedim, "gelirim."

Pederimin

"Kırk"ı vardı. Yemek verirler cem evinde. Tanıdık tanımadık, arzu eden gelir bir tabak alır. Duygusal bir dayanışma. "Bizim bir kaybımız var, gelin hep birlikte bir şeyler yiyelim, acımızı paylaşalım, ruhumuzun söküğünü dikelim" anlamında insani bir şey. Uzaylılara gidecek şeyler listesine girebilir mesela. En azından "dünya âdetleri" başlığı ile.

Cem evinden, ana evine döndük. Ablam, çay ile birlikte yenilebilecek bir şeyler hazırlamış. Birileri sağ olsun kalkıp gelmişler. Kim akıl etmiş çağırmış ise, bir kadın geldi, kuran okudu.

O esnada ben ve kuzenlerden biri, adı lazım değil, mutfaktaki kuzen diyelim, mutfakta oturuyorduk, bakıştık. Anladım bakışını. Kutsal denilen şey'e mesafeli biridir. Ben karışmam kimsenin inancına. Bu evde kuran okunmasını, çelişki dahi olsa bir anlam sayarım. Gerekirse bir izahı olduğuna inanırım, eyvallah derim.

Ablam çay servisi hazırlığına girdi.

"Bitiyor mu abla," dedim.

"Bitiyor," dedi canı sıkkın bir halde.

Biraz yorulmuş, ruhen şişmiş buldum ablamı.

"Bir sıkıntı mı var abla?"

Bana baktı. Cevabı bakışından aldım. Son haftalarda annemi yalnız bırakmamıştı. Fakat bu süre içinde ruhen darbe almıştı.

Annem kolay bir kadın değildi. Sevk ve idare ustasıydı. İkna edici yöntemleri vardı. Bir zamanlar kara kuşak "uçan terlik" üstadıydı. Fırlattığı terlik, kapalı kapıların ardında gelir sizi bulur, bulup iz bırakır, döner rapor verirdi. Bu gibi tecrübeler ile olgunlaştım ve "ebeveyn çocuk ilişkisinde bir iletişim biçimi olarak, plastik tabanlı terliğin, kösele tabanlı terliğe oranla bilmem neyi..." üzerine fikirler geliştirdim. Fikri zamanla terk ettim. Terliği unutmak daha kolayıma geldi.

Kuzenlerden biri bir gün "Halam zor kadın," demişti, "bayramda bir kutu bir şey alıp gelirken 'aman iyi bir şey alalım, halam beğenmez,' diye üç beş yere bakıyoruz."

Gülerek söylemişti ama söz ağızdan çıkmıştı.

Kuran okuyan kadın okumasını bitirdi. Kalktım mutfaktan salona geçtim. Nasıl olduysa annem, babamın mezarı konusunu açtı.

"Ölüler yattığı yeri önemsemez anne."

Söylemedim, sadece içimden geçirdim. Bana kalsa gideni yaşadığı yerlerde anacaksın. Sabahın köründe yıllarca işine gittiği yollarda mesela. Veya iş dediğimiz ömür törpüsü anlar esnasında. Veya akşama kadar eşek gibi çalışan bir adamın yorgunluk atabildiği tek yer olan arkadaşları ile kâğıt oynadığı mekânda. Orada, ne eş ne baba ne de başka bir şey olmanın ağırlığı vardı. Orada çocuk gibi keyifleniyor, ne zaman geri çekileceğini, ne zaman nasıl bir hamle yapacağını sezen bir samuray, bir yılan, nadide saat tamircisi karışımı biri oluyordu.

Veya ev'de mesela. Transistörlü radyoyu kulağına dayamış, kanepede uzanmışken. Belli ki sıkılmış, radyo frekansı üzerinden başka bir evrene geçmek arzusunda. Bir gün, artık canı nasıl yanmış ise, oğlu olduğumu unutup "Kardeşim," dedi, "çok çektim ben bu kadından."

Babamın müsahibi kanepede oturuyordu. El etti beni yanına çağırdı. Yan yana, el ele oturduk.

"Nasılsın ..... bey ?" dedi.

Bana ".... bey," der. Kelime resmî tınlamaz sevecen tınlar. O kuşak, sevdiklerine ve biraz da okumuş çocuklara "bey" demeyi tercih eder.

"İyiyim," dedim, "teşekkür ederim."

"Geçimin nasıl?" dedi.

"Mütevazı," dedim. Ne diyeyim?

Gülümsedi. İçinden gelmiş ki babamla ilgili bir anı anlattı. Babamla annemin evlilik yaşında karşılaşmalarını anlattı. "Annen, avukat gibi kadındı," dedi. Avukat kelimesini çene zoru ile iktidar anlamında ve bir övgü, yetenek, cevvaliyet olarak kullandı. Biraz da o yıllara gitti.

Hâlâ el eleydik. Ben pek el ele tutuşan biri değilimdir. İnsan sevgilisinin elini tutarken bile tuttuğu ele yabancılaşıyor bazen. Ama bu farklı bir duyguydu. Hesapsız, sakin ve besleyiciydi. O'nu dinlerken, duygularına eşlik etmek anlamında bir iki kere hafifçe sıktım elini.

Lafı babamın benim evlenmemi çok istediğine getirdi. Orada kilit taşı gibi bıraktı.

"Babalık," dedim, öyle derler baba müsahibine. Argo anlamında değil, kurumsal bir hitap.

"Babalık, herkes benim evlenmemi istiyor. Sağ olsunlar. Bir liste yapsak, 'evlen' diyenlerden adam başı birkaç bin lira toplasak.."

Gülümseyerek söyledim.

Güldü. Ne listenin ne de para toplamanın mümkün olaca-

ğını o da biliyordu. Ben de aklımca konuyu savdım. El eleliğimiz de bitti. Biraz sonra kalkıp gittiler. Giderken babalık "Hatır beto," dedi. Annem "Uğur bo," ile cevapladı.

Gece

El ayak çekilince, anamın büfe üstü fotoğraf müzesinde rahmetlinin gençlik fotoğrafına baktım. Siyah beyaz fotoğrafların renklendirildiği yıllardan bir fotoğraf. Bence 20'li yaşlarda. Daha eski fotoğrafı yok. Dağların lahana tarlası gibi iç içe kıvrılıp birbirlerine sarıldığı bir dünyada, beyaz donlu bir lahana bitinin nasıl fotoğrafı olsun ki?

Büfenin kapalı gözünü açtım. Bir şey aradığımdan değil. Düşünmeden açtım. Rahmetlinin tıraş makinesini gördüm. Braun marka. Almanya'dan hediye. Adı lazım değil, "Yerzingalı abi" diyelim, onun hediyesi.

Yerzingalı abi hısım, akraba, tanış idi. Ufak tefek bir adamdı. "Enişte" derdi babama. Askerliğini İstanbul'da yaptı. Pazar günleri kapımızın önüne "cemse" derler bir askerî kamyon ile yanaşırdı. O dev kamyonun şoför mahallinden, elinde küçük bir kasa tekel birası taşıyan küçük bir adam olarak çıkardı. O zamanlar tekel biraları uzun kahverengi şişelerdeydi. 6 tanesi küçük bir ahşap muhafaza içinde yuvalarına oturur, kalın bükme telden metal bir sap ile taşınır idi.

Yerzingalı'nın pederi, muhterem bir zat ve kamyoncuydu. Vaktiyle bölgede "Ali kıran baş kesen" rüzgârlar estiğinde, kıçına ölüm yapışmış kaçakları kamyonu ile kurtarmışlığı vardı.

Yerzingalı'nın bağlaması, kılıfı içinde bizim evin duvarında asılı dururdu. Küçük adam tek tek her birimizle selam sabah faslından sonra bir bira açar, sazını duvardan indirir, tellere dokunup seslerini dinlerdi. Bir süre tellerde gezinir, onları gerer, gevşetir bir ayar verirdi. Sonra döner kendi iç sesini dinlerdi. İç sesin dışarı çıkma vakti geldiğinde, amudi fukara dedikleri gırtlak kemiği, bir yutkunma ile hareket ederdi. Ev, dinlemeye hazırdı:

"gel gönül gidelim aşk ellerine,
muradın yar ise bir tane yeter"

Bir süre sonra küçük adam sazını duvara asar, sohbetini tamamlar veda eder giderdi. Ben de onunla giderdim. Ruhen giderdim. Gövdem pencere önünde kalır, geride kalanların gidene dair sözlerini dinlerdi:

"Çok sevmişler Nurhan ile birbirlerini ama kavuşamamışlar. Sebep kendileriymiş."

Yıllar sonra Yerzingalı, Almanya'ya gitti. Ve bir gelişinde rahmetliye Braun marka bir tıraş makinesi getirdi.

Önce makineyi çantama atıp götürsem mi diye düşündüm. Sonra onun sadece bir nesne değil, yıllardır birlikte yaşadığı kullanıcısına ait, onu hatırlatan bir şey olduğunu düşündüm. Yeri burası gibi geldi. Bir şeyi yerinden koparmanın mesuliyeti vardır ve ruh'a ağırlık verir hissi geldi. Sonra metal, mekanik bir zımbırtıya bu kadar anlam yüklemenin acaba uzaylılara iletilecek bir şey olup olmadığı sorusu geldi. Sorulardan da makineden de vazgeçtim. Bıraktım yerli yerinde.

Yattım uyudum. Rüyamda evimdeymişim, evde rahmetli şairler gecesi varmış, gelmişler. Şairlerden biri, "yalnızlığım,

sidikli kontesim benim" dizesinin şairi, karanfilli mezar taşının yazısız boşluğunu işaret ederek soruyormuş:

"Ne yazacaksın?"

"Bilmem. Ne yazim?"

"Hayat hakkında fikrim yok... aynen böyle yaz."

Sabah

Evin telefonu çaldı. Salonda, kanepede yatıyorum. Telefona en yakın olan benim. "Alo..." dedim. Öyle denir. İnsanlık âdeti.

Bir kadın sesi "..... hanımın evi mi?" dedi

"Evet," dedim, kimliğim belli olsun diye ailedeki pozisyonumu ekledim, "ben oğluyum."

Coşkulu bir ses ile adımı söyledi. Yaz günü pencereden bana sesleniyormuş gibi söyledi. Belli ki donsuz halimi bilen kuşaktan tanıdık biri.

"Yavrum," dedi, "ben Şehnaz teyzen, nasılsın .....ciğim."

Şehnaz Teyzeee. Tombul memeli, tombul Şehnaz teyze. Etek fermuarı kapanmaz, iç çamaşırı görünür. Kahkaha attığında oturduğu divan sallanır. Bir çocuğun dünyası genişler. Çocuk farklı gördüğünü evde göremediği ile karşılaştırarak hafızasında saklayan bir canlı türüdür.

Bin sene oldu Şehnaz Teyze'yi görmeyeli. Bu nedenle hafızamdaki karşılığı kısa pantolonlu bir oğlan çocuğunun "ev

içi kadınları" izlenimlerinden oluşuyor. Bu izahı iç sesime alan bırakmamak için yaptım.

"Teşekkür ederim Şehnaz Teyze," dedim, "iyiyim siz nasılsınız?"

Annem belirdi yanımda. Bu eve gelen telefon ona gelir. Biliyor ve telefon çalınca bir şekilde telefon başında beliriyor. Herkes aranmak, dış dünyadan bir ses duymak ister. Sadece iç dünya ile yürümüyor hayat. Telefonu devredip mutfağa geçtim.

"Arayan kim?" dedi ablam. Söyledim. "Alınacak şeyler var," dedi ablam. "Tamam," dedim, "giderim."

Şehnaz Teyze'nin kahkahası ve etek fermuarını aldım çıktım. Bize bir kadın daha katıldı. Adı lazım değil, çok gerekli ise "kara kıvırcık" diyelim. Saçlarının kıvırcıklığından ötürü diyelim. Donlu, donsuz zamanlarımı, sünnetimi bilir. Kesilmiş ve bandajlanmış bir pipinin iyileşme sürecini bilir. Pansumanı o yaptı çünkü. Çünkü başkasına izin vermedim. Başkasına izin vermedim çünkü bir tek ona güvendim. Bir tek ona güvendim çünkü annem ve arkadaşları, pipime pansuman yapan kadın hakkında konuşurlarken seslerinin rengi değişirdi. Kendi yapamadıklarını yapabilen bir kadından söz ediyorlardı. O neşeli anlatımlarında ve anlatırken hikâye edişlerinde, "kara kıvırcık kadın"a gıpta ediş vardı. Ama gıpta ettikleri kişilik ile kendileri aralarında bir mesafe vardı. Yapamadıklarını yapamadıkları müddetçe kapanmayacak bir mesafe. Pipi pansumanı için sadece "kara kıvırcık"a güvendim. Gıpta eden kadınların "kara kıvırcık"tan konuşurken değişen ses renklerinden dolayı. Onu farklı bulduklarını ve neden farklı bulduklarını hissettim. Aleti teslim etmek için güvenilir tek kişinin o olduğuna inandım. O günden itibaren aramızda derin bir bağ oluştu. O unutmuş olabilir artık.

Kahvaltı için alışveriş yaptım geldim. Oturduk. Kahvaltı-

da annem birdenbire, "Hep kendin için yaşadın, biraz da bizim için yaşa," dedi. Bana dedi. Çok sert çarptı söz. Saç diplerim sızladı. Bir şey diyemedim. Ablama baktım. Bizimle değildi.

Biraz oyalandım sofrada. Hiçbir şey yokmuş gibi davrandım. Belki de yoktu. Annem unutmuştu lafını. Ablam kendi derdindeydi. Kalan bendeydi. Bende kalan neydi?

Kimseye bir şey demeden çıktım evden. Onlar bir şeyler ile meşguldü. Giydim papuçlarımı, evden dışarı süzüldüm.

Dönüş yolunda tren, adaları görebildiğim açıklıktan geçti yine. Ne ada ne de deniz gördüm. Trenden ruhsuz bir beden olarak indim. Ruhsuz değildim ama ruhum benimle değildi. Bir soruya cevap bulmaya gitmişti. Önden gitmişti. Bedenim onunla buluşmaya gidiyordu. Ruhu ile buluşmaya giden beden olarak vapura bindim. Ne Kız Kulesi ne Salacak sahili, ne vapurların bu şehirde birbirlerini tanımayan insanların birlikte yaşadıkları hissine varabilecekleri bir medeniyet şeysi oluşu, ne şehir silueti ne de vapurda karşılaşılan kadın hikâyesi... Fakat geri gelen bir ses, bir cümle:

"Biraz da bizim için..."

İndim vapurdan. Ruhum beni iskelede bekliyordu.

"Ev'e dönmek istemiyorum," dedim ruhuma, "tanıdık bildik mekânlara, her zamanki hayatıma dönmek istemiyorum."

"Beni takip et," dedi.

Peşi sıra gittim. Gövdem şeffafmış gibi, gelip geçen insanlar başka bir boyutta yaşıyorlarmış, ben aralarında yokmuşum gibi. İçinden geçtiğim hayat hakkında, iki satır malumatım, yaşamışlığım, hissim veya anım yokmuş, fakat yol gösterenim gideceği yeri biliyormuş, varmadan durmayacakmış gibi...

Yol gösterenim ve bedenim, Unkapanı köprüsünün ortasında durduk. Boğaz yönüne değil, Haliç içine bakar yönde durduk. Durduğumuz yer, şehrin uçkuru, bel kemeri, gö-

bek bağıydı. Bence eski şehrin orta yeriydi. Zamanın üst üste yığılarak biriktiği, üsttekilerin alttakileri zamanla sildiği, ama köprü ortasında durunca birikenin ve silinenin görülebildiği bir yer.

Yeniçeri esnafı kalıntıları mekânlar, Roma Bizans sarnıçları, ortaçağ Arap mahallesi, Pontoslular. Eğer bu kelime ayıp kaçar ise, Karadenizliler. Kırmızı dev bir tuğla gibi yükselen Rum lisesi, altında Yahudi mahallesi, onlar gidince boşalan evleri, onlar nedense gidince boşalan evlere yerleşen Kürt yoksullar.

Mekânları, eski yeni yapıları, insanları, kedileri, sokak köşelerini, yokuş başlarını birbirine bağlayan ve ayıran, bağlayıp ayırarak şehirde ince bağırsak gibi dolaşan sokaklar. Zamanın bir yerinde donmuş kalmış sokaklar. İki sıra ahşap evleri. Bazıları iki katlı, bazıları konak yavrusu. Kuyuları, küf kokan merdiven boşlukları, küçük bahçeleri. Kibrit kutusu semt dükkânları. Bir terzi, ısmarlama elbise dikiyor. Pantolon ölçüsü alırken müşterisine "taşaklarını ne tarafa" yatırdığını soruyor. Bir berber, kafeste saka kuşu, duvarda Mareşal Kazım Karabekir portresi. Cigarasever bir marangoz, aldığı işi asla vaktinde teslim etmez. Eğinli bir kasap. Oğlu yanında çalışıyor. Oğlan'ın gözü kadınlarda.

Şehir'e buradan baktıkça, bende birikmiş bazı şeyler geri dönüyordu.

"Girmeyecek misin?" dedi iç sesim.

Orası başka bir dünya artık. Muhtemelen tanıdık bildik ne varsa değişmiş olacak. Belki bazı eski evler, yapılar, mahallelinin su aldığı eşek çeşmesi, meyve ağaçlarına dadandığımız dergâh bahçesi, çıkmaz sokaklar orada olacak ama tanıdık yüzler, selamlar gitmiş olacak. "Sen kimsin yabancı?" diyecek bakışlar.

Gün ışığı bulutların arasından bir yol buldu, baktığım semtleri aydınlattı. Bulutlar ışığın yolunu kestiler. Bir huz-

me, ince bir ışık demeti bulutlara direndi. Kıyıda, Gül Camii derler, namı diğer Azize Theodosia kilisesinin kırmızı tuğla duvarlarını, kubbesini parlattı. Kapandı bulutlar, şehir griliğine döndü.

Çocukluğun geri dönülebilecek bir yer olmadığını, kayıp şehir efsanesi gibi bir şey olduğunu hissettim. O his ile bedenim, beni görünmez kılan şeffaflığını kaybetti. Köprünün Boğaz'a bakan tarafında balık tutan adamlar, gelip geçen arabaların sürücüleri, kuzey deniz saha komutanlığı binası, Mimar Sinan işi bir cami, evine dönen bir siluet, adeta bir çöp adam. Hepimiz aynı enlem boylamda idik. Evime doğru geri döndüm.

Konu, ailesi için bir boka yaramamış, beyhudelik hissi ile ezik bir adamın kös kös evine dönmesi mi? Ev, insanın hayat adına elinde olan veya elinde kalan tek şey mi? Kap gibi bir şey mi yaşadıkça seni şekillendiren...

Kafam karışık. Emin değilim.

Tünel'den çıktım

Cadde'de yürüdüm. Genç bir adam, aborcin borusu üflüyordu. Aborcin borusu dediğim ağaçtan mamul iki metre boyunda bir müzik aleti. Aborcin ise tozdan, topraktan mamul Avustralya insanı. Onlar kendilerine aborcin demiyorlar. Kendilerini nasıl adlandırdıklarını bilmiyorum. Aracısız tanışmak kısmet olmadı.

Boru'nun sesinde garip bir titreşim var. İnsanı uyaran, gevşek ruhları dirilten bir gücü var. O ses ile yürüdüm. Biraz ileride bir sarmaşığı bırakıp diğerine tutunur gibi, başka bir ses aldı beni. Tek bacaklı bir Makedon çingenesi, akordeon'u ve allah nasıl bir ses vermiş ise, ecderha nefesiyle caddeyi, ruhlarımızı yakıyordu. İnsan bu ses ile söylenen bir şarkıyı duymazdan evvel kendini duvara yapışmış sümük gibi hissediyor olsa bile, o sesi duyar duymaz hayatını değiştirecek gücü kendinde bulabilir.

Tam o anda bahçesi davetkâr kiliseyi gördüm. Geçtim bahçesini kiliseye girdim. Düşünmedim, yaptım. 1 liralık mum aldım yakıp diktim.

"Erenler," dedim, mum alevine, "bana da makul bir insan olmayı nasip eyleyin. Hiç değilse şu kıymığın izini silin, yalnızlığın nemini ruhumdan alın. Güzel bir kader nasip edin. Yapın bi güzellik artık."

Çıktım. Yağmur çiseliyor.

Caddeye adım attım. Saçı Rüzgârlı ve Yüzü Işıklı ile burun buruna geldim.

"Katolik misin?" dedi Yüzü Işıklı, beni kiliseden çıkar görünce.

Cins kadın. "Kandıralı" diyesim geliyor. Keyfin yerinde, zihnin açık ise eğlenceli biri. Ama kafan bir yerlere takık ise bu dil seni sana bırakmaz dağıtır.

"Mum yaktım, dilek diledim."

"Ne diledin?"

"Söylenirse gerçekleşmez."

Nasıl söyledi isem Saçı Rüzgârlı'nın bakışında bir şey hissettim. Bana mı bakıyordu? Bende bakılacak ne vardı ki?

"Bizimle bir kahve iç," dedi.

Bu kadında her ne var ise bana iyi geliyor.

"Keyifle," dedim.

Birinin banka işi varmış. Çıkalım onu halledelim, alışveriş yapalım demişler. Tulum peyniri, karışık turşu almışlar. Akşam'a etli kuru fasulye fikri varmış. Yemeğe gelir miymişim?

"Gelirim," dedim. Niye gitmeyeyim?

"Zerbal Baba'yı da al gel," dediler.

"O evden çıkmaz."

"Tatlı dil kullan," dedi Yüzü Işıklı.

Lafın anlamı ile Yüzü Işıklı'nın lafı kullanışı arasında fark vardı. Güldük.

"Yılan'ın başka anlamları da var," dedi Yüzü Işıklı, "siz, iki çıplağa elma veren kötücül yaratık olarak mı bakıyorsunuz? O elma hayat verici anlamındadır."

"Siz," ifadesi ile ben de dahil ediliyordum fakat sanki bir-

birleriyle konuşuyorlardı. "Aralarındaki uyumun ardında başka bir yakınlık olabilir mi acaba?" fikrine geldim.

"Sana ne," dedi iç sesim.

Oturduk bir yere kahve söyledik. Bana beni sordu Saçı Rüzgârlı.

Ketum biriyimdir. Her şeyi herkese anlatmam. Fakat ona anlattım. Pederin kırkını, anamın "biraz da bizim için yaşa" lafını, lafın bana derd oluşunu, Unkapanı köprüsü ortasında durup eski zamanlara bakışımı, bakarsam belki doğrudan bir derd ile nasıl baş edeceğime dair kıvırtmayan bir yol bulurum zannımı.

Bir an bana, içime, derinime baktı. Acaba ne'ye baktı?

Anlık bakışlardan ürkerim. Genellikle hızlı tespit ile karar verici bir zihnin ürünü olduğuna inanırım. Kestirip atmak gibi. Karara itirazınız olamaz. Verilmiştir artık.

Fakat bu bakış beni rahatsız etmedi. "Daha önce görmediğim bir şeyi gördüm şu an" bakışı gibi geldi bana. Ne gördü ki? Bakışına baktım belki anlarım diye? Anlamadım. Bakışım uzadıkça salak hissettim kendimi. Gözlerimi kaçırmak istedim. Yapamadım. O kaçırdı bakışını. Daha ziyade beni takıldığım yerden kurtardı. O an bir şey oldu. Ama ne?

Kahveler geldi içtik. Fincanlarını kapattılar.

"Sen de kapat," dedi Saçı Rüzgârlı.

Söz dinledim.

Önce birbirlerinin falına baktılar. Sıra bana geldi. Falıma hangisi bakacak diye bekledim.

"Neden önemli ki?" dedi iç sesim.

Saçı Rüzgârlı parmağını fincana koydu. Isısını ölçer gibi yaptı. Fincan soğuktu. Hepimiz biliyorduk.

"Neyse halim çıksın falım," dedim.

"Zevzek," dedi iç sesim.

"Bir adam, terk edilmiş veya emanet bırakılmış bir bohçanın başında bekliyor."

"Yine mi bu konu?" demedim. Nasıl olsa geçmiş zamanlı konuşuyordu. Fincana girdim bohça aradım. Serçe parmağıyla işaret etti. Serçe parmak hareketlerine takıntım var. Parmağa takılıp her şeyi unutabilirim. Fakat yeri değil.

İşaret ettiği yerde bohçaya benzer veya benzediği düşünülebilecek paketlenmiş bir durum vardı. Bir çöp adam dikiliyordu o noktada.

"Biri dış diğeri iç iki denizin arasında bekliyor. Aynı anda iki yöne de bakıyor."

"Datça yarımadası," dedi Yüzü Işıklı.

Gülümsedim Yüzü Işıklı'ya. Saçı Rüzgârlı, devam etti.

"İki parçalı bir bütün diyelim. Parçalar kendi başlarına hem yarım, hem de bütünlük sağlamak mecburiyetinde. Yani mecburiyetten bütün."

Bu kadın beni şaşırtıyordu.

"Yarım da bir bütündür belki?"

Kimse yüz vermedi lafıma.

"Kıvır kıvır," dedi iç sesim.

Fal bitti. Laf bitti. Yemeğe kadar eyvallah faslına geldik. Adres, telefon numarası aldım.

Ben, gelir ise Zerbal Baba'yı ve eşek değil isem, yemeğe gidilen bir eve giderken ne götürülür ise bir şeyler alıp gidecektim. Selam sabah edip ayrılıyorduk ki Saçı Rüzgârlı "Kenedi'nin ne işi vardı anlattığın şeylerde?" dedi.

Soru aniden gelince bocaladım. Gülümsedi, "Sonra anlatırsın," dedi. Omuzuma dokundu gitti.

Aldım omuzumu eve gittim. Zerbal Baba'nın kapısı çaldım. Açtı.

"... Gece alışkanlığını vururken, / her yalnızın talihsiz alnına, / Biz ince yüzlü ince gözlüleri de sevdik," dedim.

Gözümün içine bakarak, "Dün yediğin hurmalar..." dedi.

Lafı tamamlamadı, yarım bıraktı. Bu cevap oyunumuza uymuyordu. Bir gariplik vardı.

"Hayırdır!?"

"İçeri gel," dedi, "..... burada."

"....." dediği, "köprücük kemikli kadın" idi. "Cızz" etti içim.

Kanepede

Oturuyordu. Sesimi duymuştu ya da gelenin ben olduğunu tahmin etmişti. Veya ummuştu. Toparlanıp doğruldu. Odaya biri gelince, geleni karşılamak için yapılan hareketlerden. Hareketi kararsız oldu. İki arada bir derede kaldı. Bakışlarını gördüm. Tedirgin. Endişe de diyebiliriz. Nasıl karşılanacağım endişesi.

Eğer birine karşı içiniz rahat değilse, suçluluk hissi taşıyorsanız, neden bu hissi taşıdığınızı kendinize izah edemiyorsanız, "bana ne kardeşim," demeyi beceremeyen biri iseniz ve eğer o biri, size böyle bakıyor ise Allah, Hızır ve Odin yardımcınız olsun. Veya gözünüz kör olsun.

"Hayrola," diyesim vardı, "Hoş geldin," dedim. Sesim kucaklayıcı değildi. Kelime güdük çıktı.

Yakında bir yerde arkadaşları ile yemekteymiş. Arkadaşlarından ayrılmış. Bir ara nasıl olmuş ise cüzdanını çaldırdığını fark etmiş. Hüviyet, para, kredi kartı... Hepsi gitmiş. Morali bozulmuş. Zerbal Baba'ya sığınmış.

"Ah," dedim.

Bu "ah" kimeydi, emin değilim.

"Ben," dedim, "bari," dedim, "gideyim hırsız tanır bir arkadaşıma sorayım," dedim, "belki geri almanın bir yolunu buluruz," dedim.

Gözüm kapıdaydı. Kendimi biraz tanırım.

Konu doğrudan bir derdin, doğrudan telafi imkânı belirdiğinde dahi gözü kapıda, dolay arayan bir öküzün öküzlüğü mü? Olabilir.

Zerbal Baba'nın bakışını gördüm. Bakıştan ziyade insanlığa davet idi. "Belki de gidişin değil, varlığın derde devadır," şeklinde okudum daveti.

"Güvenlikli mi?" dedi "köprücük kemikli" "Bir sorun çıkar mı senin için?"

"Çıkmaz... ama şu an bir tereddüd'e düştüm... hemen gitmek ile biraz sonra gitmek arasında..." Zerbal Baba'ya baktım bir an.

"Bir çay iç, sonra gidersin," dedi baba.

Babacan, sevecen söyledi. "Ben sizi biliyorum, ikinizi de gözetiyorum," demiş oldu. En azından bana bu his geçti.

Bir an Zerbal Baba'nın Hızır olabileceği hissine kapıldım. Allah ile Odin'in gücüne gitmesin. Hızır'ın ihtiyaç halinde yanı başınızda belirmek gibi mütevazı bir karakteri vardır.

"Bir şey yer içer misin?" diye sordum "köprücüklü"ye.

Soru ile birlikte, gözü kapıda olan kaçak gitti, bir yorgunu ağırlamaya sabrı olan başka bir adam geldi. Değişiklik biraz hızlı olmuştu ama güzel duruyordu.

"Teşekkür ederim," dedi, "iyiyim böyle."

O esnada saçında başında veya görünürde bir değişiklik olmadığını fark ettim. Biraz zayıflamış mıydı?

"Kilo vermişsin."

"Evet ama çok değil."

"Çok mu vermek gerekir?"

Konuşuk olsun diye, tutuk hava dağılsın diye sordum. Yoksa konu kilo değil.

"Bir iki kilo daha versem iyi olur."

"Genç sevgili yapmış, orta yaş şeysi gelmiş, kaportayı topluyor," diye fısıldadı kulağıma bir ses.

O'na cevaben, "Salak," diye fısıldadı başka bir ses.

Aramızda sessiz, görünmez bir engel vardı. Konuşamıyorduk. Biz susar isek, fısıltılar konuşurdu. Hadi ben takıntılı biriydim. Takıldığımda içime döner, olay mahallini kazardım. O niye tutuktu? Buraya geri gelmek, benimle karşılaşmak, bu karşılaşmanın benim tarafımdan acaba nasıl karşılanacağı endişesi, bu gelişin bir hatır ziyareti değil bir mecburiyet oluşu...

"Çanta'ya bak," diye fısıldadı "salak" ses, "belki çaldırmamıştır."

"Fesatsın o'lum," dedi cevaplayan fısıltı.

"İhtimaller benim işim," dedi salak fesat fısıltı.

"Ben..." dedi "köprücük kemikli".

Bekledim.

"Bazı sözlerim için özür dilerim..."

Bekledim.

"Kırgındım... canım acımıştı..."

Bekledim.

Sustu, bu kez o bekledi. Sıra bendeydi. Bir şeyler söylemeliydim.

"Neyse," dedim, "geçti... en azından şu an geçmeye başladı..."

Nefesim açıldı. Gevşedim. Hakikaten rahatladım. Madem sulh olmuşuz, kimse kimseyi suçlamadan, zan altında bırakmadan, şu üç günlük dünyada...

O esnada sıkıntının "köprücük kemikli kadın"da değil, bende olduğunu, kendi kendimi suçlamış ve ezmiş olabileceğimi fark ettim.

"Olabileceğini değil," dedi iç sesim, "olduğunu."

"İnsan kendini neden, niye suçlar?" sorusuyla başlayan bir tirad atasım geldi. Zerbal Baba çaylarla geldi.

Yağmur

Ahmak ıslatan kıvamında yağıyordu. Ben ve ahmak ıslatan; durum tutarlıydı. Trençkotumun yakalarını kaldırdım. 45'liğimi yokladım. Yerindeydi. Karanlığa karışıp yürüdüm.

Trençkotumun yakaları, 45'liğim... Duruma göre bazen içimden bazı replikler geçer. İtiraf ediyorum bunu yaparım. Ucuz edebiyat dedikleri, dedektif hikâyelerinden aklımda kalmış. Esasen Anna Karenina ile trende aynı kompartmanda seyahat etmeyi düşlemişimdir. Mesela Anna Karenina, ben, Dirayet Hanım ve Şehnaz Teyze. Birisi peynirli tepsi böreği çıkarır, diğerlerine ikram ederdi. Böreğin üstünde çörek otu olurdu. Bana "sen erkeksin ye" diye iki dilim verir, ardından bir bahane ile uzaklaştırırlardı. Çıkarken kulağıma iki cümle sızardı:

Dirayet Hanım: "Yuvanızı bozmamaya gayret edin."

Sesi, söylediğine kendisinin de inanmadığını düşündüren bir tereddüt ile çıkardı.

Şehnaz Teyze: "Yaşa kızım, içinden geleni yaşa."

Hırsız tanır arkadaşımın mekânına vardım. Birkaç basamak inilen kuytu bir yer.

Hırsız tanır arkadaşım, adı lazım değil, "Çeto" diyelim. Kelime "çetin"den gelir. Dağların ve sınırların gelip birbirine düğümlendiği, kış'ın bir geldi mi bir daha gitmek bilmediği, yolları geçitleri mühürlediği sınıra yakın, havası çetin, toprağı çetin bir memleketin çocuğu idi. On bin yıldır oralar öyle idi. İnsan yaşadığı yere benzer diye bir laf var. İnsanı çetin idi.

Çeto gencecik bir adam iken kalkıp İstanbul şehrine gelmiş idi. İstanbul hayatı, televizyon ekranından, filmlerden onu çağırmıştı. Gelmiş, şehrin yeraltı tesisatına çırak kalfa usta olmuştu. Bir yeraltı üniversitesi olsa, Çeto oranın pir'i olur, iyilik nedir, kötülük nedir, aç insan nedir, zalim insan nedir, çakal, kurnaz, fetbaz nedir, polis nasıl bir canlı türüdür, neden çobanların çocukları ağalara benzer... vs, kâğıda bakmadan irticalen konuşur idi.

Çeto kızılderili çubuğunu yakmış, etrafında sohbetdaşları, hortum namıyla anılan bir emniyet şube müdürünün mesleki aşkını anlatıyordu. Anladığım kadarıyla müdür parasını cebinden verip yarım metrelik bir hortum almış, yolu şube nezaretine düşen'e, buraya düşmüş birinin ne kadar önemsiz olduğunu hortum izi ile öğretiyordu.

"Abi hoş geldin," dedi.

On küsur yıldır sohbetimiz var. Benden bir zarar görmedi. Güvenir. Oğullarına abilik yaptığımı anlar olmuştur. Kitap kalem hediyesi, derslerine yardım gibi küçük destekler... Çeto, çakallar sofrası şu dünyada çocuklarının, farklı biri olarak beni tanımasını istemişti. "Bakın, böyle biri de var bu dünyada" şeklinde, bir çeşit olarak.

Bir gün konu açıldığında, "Çeto," dedim, "benim bir model olarak çocuklara bir faydam olmaz. Hayatta kalmak için iki kere kurnaz olmanın ödüllendirildiği bir memle-

kette tahsil, belki daha incelmiş yollar ile malı götürmeye yarar."

Neyse, selam verdim, aldılar. Yer gösterdiler oturdum. Kızılderili çubuğu döndü bana geldi. "İkram reddedilmez," derler eskiler.

Hortumlu şube müdürünün kendini mesleğine adayışı konusu bitti. Ardından yaz ayları çetin ülkeye gelen define arayıcıları, sahte define haritası sektörü, define bulma merakına kendini kaptırmış, define hastalarını kerizleyen kurnazlar konusu açıldı. Dallandı budaklandı. İnsanın kandırılmaya hazır hali, insanın kandırılmaya kendi kendini hazırlayan hali, psikolojisi üzerinden aktı.

"İnsan, kendisi sandığı kişiden başka biri olabilir mi?"

Gayri ihtiyari söyledim. İnsanın kendini kanmaya hazırlayan haline dalmışım, o nedenle söyledim. Çubuk etkisiyle biraz pattadanak oldu. Ters köşeye düştü laf. En azından bazıları için. Çeto sektirmedi, "Olabilir," dedi, "en azından başka biri 'daha' olabilir."

O üstünde durmadı, ben de lafı şahsileştirmekten utandım. Söz dalgalandı, gezdi dolandı, Başkan Apo'nun evine vardı. Evi ziyarete giden anaların, ziyaret sonrası dönüşte, bahçede rüzgârla kuruyan çarşaflardan teberik niyetine parça kopartmalarına geldi.

Bir ara Çeto'yu yalnız yakaladım. Konuyu açtım.

"Bir kâğıda ad soyad yaz," dedi.

"Köprücük kemikli kadın"ın adını soyadını bir kâğıda yazıp verdim.

"Para geri gelmez," dedi, "bulursak, banka kartı, hüviyet için bir şeyler vermemiz gerekir."

"Veririz," dedim. Müsaade istedim. Verdiler. Eyvallah ettim çıktım. Ahmak ıslatan, ıslatmaya devam ediyordu.

Iç sesim, "kuru fasulye" dedi.

Davet'e gitmek istiyordum ama evde sığınmış misafirim

vardı. Üstelik yemek saatini geçirmiş idim. Saçı Rüzgârlı'ya telefon açtım.

"Bir yakınım cüzdanını kaptırmış. Konuya dair teknik işlerle uğraşıyorum," dedim, "gelemem kusuruma bakma."

"Sağlık olsun müdürüm," dedi, "bir sonrakine gelirsin veya sen bizi davet edersin."

"Baş üstüne," dedim, "ekose levrek yaparım."

"O nedir?

"Çağlayangil menüsü."

"Yine Kenedi'ye bağladın müdür."

....

"Herkes insani bir sıcaklık arzu eder veya arar. Bazılarımız sıcaklık arar iken ısı kaybettiğini fark eder. Belki o esnada kendisi sandığı kişinin kim olduğunu düşünme fırsatı bulur. İsterse fırsatı kullanır. İster mi? Niye?"

Ev'e böyle bir kafa ile döndüm.

"Derin'e indin," dedi iç sesim. Dalga geçiyordu.

"Derinlik ne?" diye düşündüm? "Ne derinliği?" Derin olma mecburiyeti nereden geliyor? Velev ki "derin" değil, dudak bükmek, küçümsemek neyin nesi? Bir iç ses'in ikide bir insanı kıçından donu düşmüş bir durumda gösterme gayreti niye?

Zerbal Baba'nın kapısını çaldım. Beklerken bir replik hazırladım:

"Gözlerim karmakarışık. Körüm ben..."

"Uymadı," dedi iç sesim.

Kapıyı Kamill abi açtı. Adında iki "l" harfi olan Kamill abi. Beylerbeyi çeviri bağlantısını kuran, Beşiktaş Çarşı'da Deli Abbas'ı arattıran, "Ölüler bizi umursar mı?" haritasının fikir babası, beyhude işlerin esas pir'i. "Hoş geldin," dedi. Sevindim gördüğüme. Sarıldık.

İçeri geçtim. Uzaya dair bir belgesel izliyorlardı. Sadece ikisiydiler. "Köprücük kemikli kadın" ortalıkta yoktu.

Zerbal Baba'ya baktım. "'Köprücük kemikli kadın' nerede?" anlamında baktım. Gözünü ekrandan ayırmadan cevapladı:

"Gitti"

"...!?"

"Selam söyledi."

Zerbal Baba bu. Söz'ün az'ı tarikatından. "İki kelime daha et," diyemezsin.

Acaba vapurla mı geçecek? İskelede mi şu an? Floresan ışığı, ne dediği anlaşılmayan anonslar, vapur gelse de bir an önce kendimizi gideceğimiz yere atsak sabırsızlığı ile kapı önünde birikip bekleşenler arasında mıydı? Oturuyor muydu? Kimse ile göz göze gelmemek için cam önünde dikilmiş gecenin karanlığına mı bakıyordu? O esnada kendi içine mi bakıyordu?

"Bırak peşini," dedi iç sesim, "o bir yetişkin."

"Hepimiz uzay atığıyız," dedi belgeseldeki adam. O İngilizce dedi, ben altyazı çevirisini okudum. Sordum:

"Uzay atığı ne demek?"

"Sende karbon, bakır, çinko var mı?" dedi Zerbal Baba, "Element olarak."

"Var diyorlar."

"Tamam işte," dedi " aynısı uzayın derinliğinde de var."

"Eee!?"

"Neticede hepimiz uzay çocuğuyuz," dedi. Kahve yapmak için mutfağa gitti. Kamill abiyle baş başa kaldık.

"Nasılsın abi?"

Aramızda ciddi bir yaş farkı yok. Ben kendimden küçüklere de "abi" derim.

"İyi diyelim iyi olalım," dedi. "Bu lafı saçma bulurdum gençliğimde. Artık kullanıyorum." Gülümsedi.

Bu gülümsemeyi tanıyorum. Zaman yayında salınırken, yay'da yeni bir döneme geldiğini hisseden ve öncesi ile şim-

diyi uzlaştırmaya çalışan zaman yolcusu gülümsemesi. Bir çeşit itiraf. Kendine itiraf. Kendin sandığın kişinin başka biri olabileceğini düşünme kavşağına gelenlerde görülen bi şey. Bu, "kendim sandığım kişi acaba başka biri mi?" hikâyesinin de boku çıkmak üzere. Neyse ki konu bu değil.

"Capon prenses nasıl?" dedim.

Kamill abi bir kadını sevdi. Kadın prenses değildi. Capon hiç değildi. Ama Kamill abi kadına nereden bakıyor ise baktığı yerden kadını capon prensesi olarak görmeyi sevmişti. Belki kadın biraz minyon, hafif çekik olduğu için. Veya narinliği, kırılganlığı, zerafeti için. Belki Kamill abi artık gerçeklikten yorulup sevme hallerini bile hayalî kıldığı için. Belki sevme hali denilen şey hayal kavramına çok uzak olmadığı için...

"İyidir herhalde," dedi.

"N'oldu?" demedim. Anladım, ayrılmışlar.

Bizim neyimiz vardı? Niye hep sap idik? Böyle mi geçecek ömrümüz? 70 yaşına geldiğimizde de Zerbal Baba, Kamill abi ve ben, oturmuş sap sap çay içiyor mu olacağız?

"Sen nasılsın?"

"Bi şey bitti yenisi başlar diye korkuyorum."

Yine gülümsedi. Zaman yolcusu gülümsemesi ile gülümsedi.

"Korkuyorum," üzerinden konuşulabilirdi ama ikimiz de üzerinde durmadık. Ben, "Abbas'ı buldun mu?" diye sordum. Bulmuş. Giydirmiş kışlıklarını. O, "Beylerbeyi çevirisi"ni sordu. Anlattım. Levissili Bay Nikadros'un buradan gittikten sonra, sürgün esnasında kaybolan yakınlarını bulmak için nasıl didindiklerini, taşlık bataklık arazileri nasıl adam edip hayata tutunduklarını...

"... kuyular açmışlar elleriyle. Maki köklerini çıkarıp kömür yapmışlar, götürüp çevre şehirlerde satmışlar. Un, fasulye, tuzlu balık ve evin küçüklerine simit alıp dönmüşler..."

"Türk tohumu" diye aşağılanmalarını, Alman işgalinde ve iç savaşta nasıl direndiklerini, yaşadıklarına denk düşecek fotoğraflar aradığımı...

Beni bilir; izini sürdüğüm bir konu açıldığında susmayı unuturum.

Cağaloğlu'nda kitap, yayıncılık işleri ile ilgili bir arkadaşının adını telefonunu verdi. "Ara," dedi, "fotoğraf için yardım eder."

Zerbal Baba mutfaktan döndü. Kahve ve sorular ile geldi. Uzay araştırmacılarının bilinmezlere en yakın, boşluğun kenarında, en uçtaki böcekler gibi duyargalarını oynatarak bilinmezi anlama çabaları; diyelim ki bilinmezi anladın, acaba hangi dil ile anlatılabileceği soruları ile geldi. Bu nedenle uzay araştırmacılarının yalnız insanlar olabilecekleri fikri ile geldi. Mutfakta bunları düşünmüş.

Konu, uzak uçlarda dolaşan araştırmacı yalnızlar'dan, kalabalıklar'a geldi. Aynı avucun içinde yaşar gibi aynı gezegende yaşayan yalnızlar ve kalabalıklar arasındaki mesafelere, bu mesafelerden doğan gerilimlere geldi. 13,5 milyar yaşındaki bir kainat'da, kalabalıkları kerizlemek için organize olmuş "siyasi gerçekçiler"in günlük zekâlarına geldi. Nasıl olduysa söz, hayal mahsulü kavramına geldi. Ben kavramı alıp eve gittim. Çıkarken Zerbal Baba'nın sesini duydum:

"İnsanlık ham fikirde hemfikir."

Ev

Üç bacak kanepede her daim oturduğum köşede kıvrılmış uyuyordu. Yasladım yamacımı üç bacağın sırtına, yanına oturdum.

"Kafamız karışık üç bacak," dedim. Lafımın arkası gelecek sandım. Gelmedi. Uzaylılara "Hayal nedir? Mahsulleri nelerdir?" izahı yazasım geldi. "Hayal mahsulü" kavramında duraksadım. Hayal denilen şey, mahsul veriyor ise gerçeklik denilen şeye bulaşıyor demek ki. O halde niye varoluşu kıymetsiz, geçersiz bir evren muamelesi görüyor?

Ne yazacağımı bilemedim. "Kalk ey gafil," dedim kendime, "insanlık çay bekliyor senden."

Demleyecek gücüm yoktu. İnsanlıktan özür diledim, demlik poşetinden sallama çay yaptım. "Hayal kırıkları atlası" şeklinde bir dünya haritası belirdi zihnimde. Acaba dünyaya hayal kırıklıkları kavramıyla bakılabilir mi? Aldım soruyu, tefekkürhane'ye gittim.

Tuvaletin demirbaşları yerlerindeydiler. Pilli radyo, iki

çizgi roman, aylık bir dergi, birkaç günlük bir gazete, kalem kâğıt, gelişigüzel alınmış notlar:

"Paradigma nedir, nasıl değişir?", "Bana paradigmanı söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim", "Kapitalizm yanlış anlaşılmıştır. Esasen insanları mutlu etme sanatıdır. Ancak bunu yapabilmesi için insanlığın önce mutsuz olması, değillerse edilmeleri gerekir. Sistem ancak o noktada verimli işler."

Deli saçması geldi bana hepsi. Hangi kafayla yazmış isem?

Mum yaktım salona geçip. Sigaram, çayım, kâğıt kalemim, bi de ben, yine gidip üç bacak'a yaslandım. Güzel uyuyordu şerefsiz. Bir tütsü yaktım. Dumanı yükseldi, kıvrımsız düz ince bir çizgi gibi uzadı, bir yerde yoruldu veya esinti aldı, boynunu büktü kaldı. Evin havası değişti. Perde eteklerindeki tavus kuşları kıpırdadı.

Kâğıdın beyazlığına bakarak ruh çağırdım. Gelen olmadı. Beyaz boşluğa iskelede yolcu alan bir vapur saldım. Vapur'a Dirayet Hanım'ı ve köprücük kemikleri belirgin kadını bindirdim. Hatta tesadüfen tanıştırdım. Güzel güzel konuşturdum. "Gençliğimde ayak tırnaklarına lame sürmek adilik idi," dedi Dirayet Hanım. "Köprücük kemikli kadın" gülümsedi. Oradan lafı bana getirdim. Dirayet Hanım beni yönsüz, amaçsız bulduğunu söyledi.

"Köprücük kemikli kadın" susarak pencereden dışarı, uzaklara baktı. Bana dair konuşmak istemediğini hissettirdi.

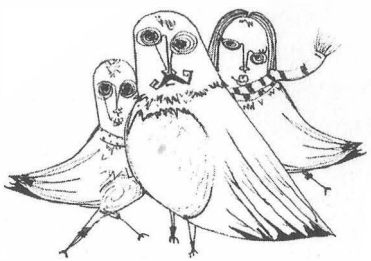
Vapur hareket etti. İskeleyi peşine takıp gitti. Şehrin insana yakın, insani, insan ölçekli bir zamanları vapur ve iskelenin peşinden gitti. Geride birkaç plaza, güvenlikçileri ve bozkır gibi bir şey kaldı. Kalan şey'de bir çöp adam ve bozkır tepelerinde kaybolmuş, rüzgâra açık yaşamaktan gövdesi eğilmiş bir ardıç ağacı belirdi. Birlikte uzak ufuklara, mor dağların ardına, görülmeyene hatta oradan bakışla görülme-

si mümkün olmayana baktılar. Ben mezar taşı ve karanfil ile bakıştım.

"Ne yazim taş ben sana?" dedim.

"Sen yazmasan da olur," dedi karanfil.

Altı

.... senesi baharında

Erik ağaçları çiçek açtılar. Serçeler tomurcuklara dadandı. Bir süre sonra erguvanlar belirdi. Boğaz tepeleri, saray, kasır ve varsıl mülkleri, eski İstanbul semtlerinin avuç içi bahçe araları telli duvaklı gelinler gibi saçıldılar.

Şehir, kışlıklarını katlayıp bağrını rüzgâra açtı. Boz, kasvetli deniz deli maviye döndü. Dalgalar, uçları köpük köpük, çocuk kahkahalar gibi ışıdılar.

Uzak yol gemilerinin "işim var meşgulüm" ciddiyetlerine, "sonra da yapsam olur" rahatlığı geldi. İnsansız gelip geçen hayalet gemilerde bile küpeşteye yaslanıp şehri seyreden birkaç siluet belirdi.

Şehir hatları vapurları, tıkız tıknaz turist motorları, ceviz kabuğu balıkçı kayıkları, bedenleri ile barışık insanların yürüyüşleri ile yollarına gittiler.

Topkapı Sarayı'nın gür, gümrah zümrûdi korusu, ateş olsa şehri yakacak hallere büründü.

Eski şehrin haşmetli kubbeleri ve yaslandıkları taş gövde-

ler ağır sessizliklerini araladılar. Mısır Çarşısı önünde kıvrılan raylı metal solucan, içinde yolcuları, eski şehri gavur şehrine bağlayan Galata Köprüsü üzerinden Karaköy yönüne aktı gitti.

Leylekler

Bir öğle vakti geldiler. Gelip eski şehrin mor pelerinli imparator, kaftanı çintemani desenli padişah, samur kürklü nazır, patiska donlu kapıkulu ağası mahallesi üzerinde dolaştılar. Kubbeler, minareler, vaktiyle günler geceler süren şehzade pipisi kesim törenlerine tanıklık etmiş meydanlar ve adam asma işine de yaramış boylu poslu çınarlar üzerinde daireler çizerek süzüldüler.

"Bu şehir çok değişti," dedi, yaşı bu cümleyi kurmaya müsait bir leylek.

"Paradigma değişti," dedi, gözlüklü leylek.

Kimse "Paradigma nedir?" diye sormadı.

"Şunlar tabut mu?" dedi leyleğin biri.

Bazı şeyleri ilk söyleyen olmak, böylece fark edilmek ve toplumda bir yer edinmek derdinde olan biriydi.

Hakikaten de gün aşırı denize bırakılmış, akıntı ile tespih taneleri gibi dizilmiş, içinde yatanın görülebilir olduğu onlarca tabut göğüslerinde bilirkişi raporları, akıp gidiyorlardı. Raporlar, resmî imzalar ve karmaşık, dolaşık bir dil ile "İşçi

kendini öldürmüştür," diyorlardı. İmza sahipleri, tanımları bükme uzmanı şahıslar olarak aileleri, akıllı cep telefonları, sofra örtüleri, yemek takımları, kredi kartları ile toplumda mevki sahibi insanlardı.

"Buralarda tabutla gömmezler," dedi bir leylek.

Sudan, Filistin, Anadolu, Balkanlar hattında yıllardır gidip gelen ve çok defin görmüş biriydi.

"Tersane atıkları," dedi az önce paradigmanın değiştiğini söyleyen leylek.

"Tersane ne alaka?" diye sordu yanlış soru cümlesi kurma yeteneğine sahip bir çaylak.

"Boş ver," dedi birisi, "konu bu değil."

"Konu ne allaaşkına?" dedi bir leylek

Cağaloğlu derler

Matbaaları yayınevleri ile bilinir bir semtten Taksim Meydanı'na dönüyordum. Beylerbeyi dosyası için Kamill abi'nin "ara, yardım eder," dediği şahsın ziyaretinden dönüyordum. Bana fotoğraf desteği verecekti. Yalnız değildi, yanında sakallı, gözlüklü bir adam daha vardı. Misafiriydi herhal.

Bana yardım edecek kişi, nasıl fotoğraflar aradığımı sordu. Titiz birine benziyordu. Tedirgin oldum. Sürgünlere dair çeviriden aklımda kalanları bölük pörçük sıraladım. Kamill abiye anlattıklarımı tekrar ettim fakat tutuk bir anlatım oldu.

Tanımı beğenmedi. Haklıydı. Ben de beğenmedim. Bir daha denedim. Yine olmadı.

"Bence," dedi titiz biri olduğunu düşündüğüm adam, "çevirideki şahsın, Bay Nikadros'un hayatına odaklanın. Elinizdeki metinde adı geçen mekânları tasnif edin. Yanına yılını, tarihini not düşün. Öyle bakalım."

Teşekkür ettim, ayağa kalktım. O esnada sakallı misafir konuştu:

"Sürgünler ile uğraşacaksan yüzyıl geriye dönmene gerek yok," dedi, "ölüleri bırak, dirilere bak. Zaten herkes hayatım dediği şeye sürgün."

Samimiyet bazen damdan düşmek gibi tecelli ediyor. Sakallının samimiyetini takdir ettim ama konuya girişi kapıyı çalmadan içeri dalmak gibiydi.

"Tam anlayamadım," dedim, "hafıza dediğimiz şeyi iptal mi edelim?"

"Bu senin şahsi hafızan değil ki," dedi.

"Ebeveynlerin sürgün hafızasına sahip ise hafıza sana da bulaşır," dedim.

"Kısmen," dedi.

"Belki de, ebeveynleri sürgün olanlar birbirlerini hissedebilirler," dedim, "hele fail aynı ise."

Dedim, çıktım. Çıkarken, "sakalına sıçtığım," dedi iç sesim.

"Helal," dedim, "nihayet."

Taksim'e vardığımda meydana doğru müzikli bir kalabalık geliyordu. Önde davullar, ziller, borular ile mehteran, arkalarında "bilmem ne esnaf sanatkâr odası, bilmem kaçıncı sene-i devriyesi" yazılı bez pankart taşıyan takım elbiseli bir düzine adam yürüyordu. Koca koca adamlar, mehteran'ın kıçına takılmış, Taksim anıtına çelenk koymaya gidiyorlardı. Belki de kalabalığın bakışlarından mahcup, biraz tutuk yürüyorlardı.

Mehterbaşı en önde gıcır kaftanı ile yere bakarak yürüyor. O yere bakışlı yürüyüşte, mehteran başı azametinden ziyade kızının nişan masraflarını hesaplayan kız babası endişesi var.

Ardında iki metrelik bir çam yarması, sanki çocukken çok istemiş de almamışlar ve şimdi hayatının kostümünü giymiş, başında tolgası, baştan ayağa örme zincir zırhlar, metal dizlikler içinde, vaktiyle üç kıtada at koşturduğu rivayet olunan bir imparatorluğun cengâveri ruhuyla, halk ara-

sında "ossuruktan tayyare," derler, çakma külhan bedeniyle yürüyor.

Arkada kırmızı kaftanlı boru takımı. Kiloları, boyları, saç tıraşları denk. İşin esasını, her zamanki gibi yine vasat olan yapıyor.

Bir ara müziği kesip, durdular. Yanaşıp mehteran ekibinin nereye ait olduğunu sordum.

"Büyükşehir belediyesi," dedi boru üfleyen vasat.

Zil'i, davul'u vurup yürüyüşe devam ettiler. Vasatlar geçti. Yürüyüş kolunun en arkasında kırmızı cepkenli, bira göbekli, kirli sakallı, iki figüran, son anda okey masasından alınıp apar topar dahil edilmişler de, "bitse de masaya dönsek" edasıyla Anteb'in Hamamları ritmi ile geçti.

Hep birlikte, zilleri kösleri ile anıt'a, dikildikleri yerde yüzleri, gövdeleri nemli rüzgârlar ile yeşile çalmış paşaların huzuruna gittiler.

Sivil bir ticaret odası, neden eski çağ savaş makinesine ait, "ey şanlı ordu ey şanlı asker" teranesiyle yürür ki? Bir belediye, eski çağ savaş aygıtı tamamlayıcısını yeniden canlandırmayı neden tercih eder ki? Özel bir hafızaları mı var? Veya mehteran yerine, askeri bando geçse ne olur? Mehteran ve bando değişmiş dönemlerin, farklı paradigmaların şeyleri mi? Her ikisi de esasen askeri ise, ne değişmiş oluyor? Benim bir paradigmam var mı? Yok ise edinebilir miyim? Kredi kartına sekiz taksit ile verirler mi?

"Alışveriş yapmak lazım," dedi iç sesim, "dolap tamtakır."

"Olsun," dedim, "soru çanağımız tıka basa dolu Allah, Hızır ve Odin'e şükür."

Çamaşırları

Makineye attım. İki üç don atlet, bir çarşaf, yastık kılıfı, yüz havlusu, birkaç çift çorap. Kısa programda çalıştırdım.

Çay demledim. 42 numaralı Tirebolu çay'ı. Hafif ıslatıp süzdüm. Kısık ateşte çaydanlığın üstüne bıraktım. Bazıları suyu kaynatıp çayı doğrudan demler. Ben çay'ı nemlendirir, şişmesini bekler, sonra demlerim.

Tezgâhta iki çay bardağı duruyordu. Yıkadım. Birini az sonra için ayırdım. Diğerini "belki bir gün Saçı Rüzgârlı gelenim olur, beraber çay içeriz" adlı bir gelecek için yerine yerleştirdim. Geleceğe inandım, sempati duydum, hatta geleceğe gittim. Fakat Saçı Rüzgârlı henüz gelmemişti, mecburen geri döndüm. Nedense sakalına sıçtığını tip gözümün önüne geldi. Çay bardağı yerleştirme işini vitrin düzenleyen kuyumcu titizliği ile uzattım. Böylece sakala sıçma süresini uzattım. O esnada çay bardağı sevilebilir, yakınlık hissedilebilir bir'i gibi geldi. Bir nesneye bu yakınlık niye ki acaba?

Evindeki bulaşık makinesine, onu hiç yanıltmadığı için

övgüler düzen –adı lazım değil– bir kadın tanıyorum. Şöyle dedi bir gün:

"Bulaşık makinem beni hiç yormuyor. Belli bir programı var. Hangi düğmeye dokunduğumda hangi tepkiyi vereceğini biliyorum. Konforlu, güvenli bir ilişki. Aynı zamanda da çok sıkıcı. Sürpriz yok, heyecan yok sadece tekrarlardan ibaret."

Kadını, sakallı ile tanıştırdım. Adam, "değişiklik isteyen birinin davranışlarını değiştirmesi gerektiği"ne dair bir lafa girdi. Onları mutfakta bırakıp salona geçtim. Biraz sonra kadının, "bulaşık makinemi tercih ederim," cümlesi geldi kulağıma.

Çamaşırları beklerken oyalanayım diye, "Ölüler bizi umursar mı?" haritasını açtım. Esasen, Karacaahmet mezarlık haritasıdır. Kenarlarına serviler çizilidir. Ben çizdim. Bazı mezarları işaretledim. Kime ait ise yanına adını yazdım. Birkaç satır not düştüm:

"Osman Paşa. Enderun-ı Hümayun'da tahsil terbiye, Mızıkay-ı Hümayun'a geçiş, Donizetti Paşa talebesi. 1861'de Mirliva/Tümgeneral ve Mızıkay-ı Hümayun Kumandanı.

"İsmail Dümbüllü. II. Abdülhamid'in silahşörlerinden Zeynel Abidin Efendi'nin oğlu. Tiyatro yüzünden Askerî Rüştiye'den atılma, 16 yaşında Kel Hasan Efendi'nin Dilküşa Tiyatrosu."

"Ahmet İzzet Furgaç. 1911-12'de Yemen'de İmam Yahya ayaklanmasını bastırmakla görevli. Kurmay başkanı binbaşı İsmet (İnönü)'ye, klasik batı müziği sevgisini aşılamıştır."

Bir soru dikildi burun ucuma: "Yemenli İmam Yahya da kim?"

Soruyu sağa koydum olmadı, sola koydum olmadı. Gidip balkondan bakasım geldi. Gökyüzüne, görebildiğim deniz parçasına, arsız martılara baktım. İmam Yahya, bir soru olarak peşimden geldi, omuzum üstünden aynı yöne baktı.

Çamaşır makinesi "iş bitti" sesi gönderdi. Daha ziyade titredi, homurdandı, sustu. Kalktım, çamaşır kurutma zımbırtısını kurdum. Çamaşırları makineden çıkardım. İçeride çorap ya da narin bir iç çamaşırı kalmış mıdır diye makine tamburunu yokladım. Sakalına sıçtığım... Sanki zaman babamın malıymış gibi ağır ağır çamaşırları astım. Çalışırken coşup yürüyen çamaşır makineli bir evde, bir pazar günü hatırladım. Hatırladıklarım bana ait değildi. Bana ait olmayışları hatırlamama mani değildi.

Bir pazar günü çocukları ve çamaşırları aynı anda yıkayan canı burnunda hatta cinnetin eşiğinde "anne" derler bir kadın; radyoda futbol maçı takdim eden tiz sesli bir sunucu; kendini tiz sesin dalgalanmalarına bırakmış "evin bey'i" derler bir adam; bu şirin, sıcak yuvayı terk etme gayreti ile ufak ufak yürüyüp giden, merdaneli çamaşır makinesi; "aile" derler o nezih ortam'a gözlerini açmış iki cıbıl insan yavrusu.

Çamaşırları astım. Ahşap mandal ile astım. Bir tane de kırmızı plastik mandal vardı. Onu da renk olsun diye iliştirdim.

Komşu müzikhol akşamüstü yayınına başladı. Hava bahar, pencereler açık. Müzikhol ile burun burunayım. Ne çalsa kulağımın içinde çalıyor. Sevgiliye ulaşamamış, ulaşsa da duygularını anlatamamış, anlatsa da bundan pek fayda görememiş birilerinin ıstıraplarını dile getiren şarkılar çaldı.

"Mustaribin ıstırabı" diye bir not aldım. Ya da almak mecburiyetinde kaldım. Belki bir ara, ne demek olduğunu uzaylılara takdim ederim.

Çıkıp balkonda sigara yaktım. Adaya gitme hayali kurdum. Ada'ya gitsem, şeytan uçurtması yapıp vapurun üst güvertesinden uçurtsam, hatta bir kenara bağlayıp rüzgâra bıraksam... Martılar uçurtmaya nasıl davranırlar acaba?

Mutfağa gidip çay aldım. Kedi, tabiatı gereği mutfaktan gelen sesleri duydu, eşikte belirdi. Bal rengi iri gözleri ile

yavru foklar gibi baktı. Aç değildi. Fakat kediydi. "Durumlar karışık," dedim kediye, "Yemen'e gideni gelir mi sandın?"

"Konu bu değil," der gibi baktı kedi.

Masaya oturdum. Aldım kâğıdı kalemi, desenler vadisine girdim. Atlı arabalar, arabalara sürücüler, fesler, süngüler, sefer emri almış Âli Osman askerleri ve onları uğurlayan askerî mızıka heyeti çizdim. Prusya stili topuk selamı veren sevk subayları, vagon pencerelerine yapışmış bozkır seyreden erat ve kendimi trene makinist yamağı olarak çizdim. "Lavrıns" derler gök gözlü sarışın bir adamın yanına İmam Yahya şeklinde bir adam çizdim. İmam Yahya, Lavrıns'a mesafe aldı, kenara çekildi. Alay alay Osmanlı askeri, askerlere baş komutan çizdim. Başkomutan gramafona bir taş plak yerleştirdi. Yaveri ile klasik müzik dinlediler. Sonra orduyu toplayıp çekildiler. Lavrıns gidenlerin ardından baktı. İmam Yahya, Lavrıns'a daha da mesafe aldı, tepelerin ardında gözden kayboldu.

Beygir dışkısı kokusu, arabacıların atları sevk için genizlerinden çıkardıkları sesler nasıl çizilir diye düşündüm. Sürgünden dönmüş, sonra da yazlık sarayında ölmüş bir padişah ve uzun kıvırcık sarı saçları bir gecede ağaran karısını düşündüm. "Ölü padişahın silahşörleri ne yapar acaba?" diye kendi kendime sordum. "Devlet memuru iseler memuriyetleri devam eder," diye kendimi cevapladım. Sakalına sıçtığını...

Telefonum çaldı.

Ablam, "Annem Yerzinga'ya gitmek istiyor, götürür müsün?" dedi.

"Ne zaman?"

"Haziran sonu, Temmuz başı."

"Ne ile gideceğiz?"

"Uçakla. Kara yolunu kaldıramaz."

"Olur," dedim.

Anamı Yerzinga'ya götürürüm, bir boka yararım, iyi hissederim kendimi.

Kenedi vurulalı daha birkaç sene olmuş devirlerinde, Yerzinga'ya tren ile giderdik. Kuşetli vagonda giderdik. Tren'e Haydarpaşa'dan binerdik. Babam bizi uğurlardı. Tren hareket eder, hızlanır, babam peron'da gitgide ufalan bir adam olarak kalırdı. Ne zaman sırtını dönüp gideceğini merak eder, pencereden sarkar bakardım. Annem beni içeri çekerdi.

Gece olurdu, kuşetleri açardık. Kuşet dediğim insan boyu bir raf. Rafa uzanıyorsun yatak oluyor.

Tren sabah Ankara'ya ulaşır, lokomotif değiştirirdi. Mazotlu'nun yerini kömürlü alırdı. Ankara sonrası yolcu sayısı azalır, yolcuların tipleri değişirdi. Yerinde durmayan bir çocuk, koridor boyunca sıralanan vagonların kapı pencerelerinde göz izi bırakırdı. Papuçlarını çıkarmış, uzun oturan bıyıklı adamlar, bazıları eli kulağına atardı. Gün boyunca bozkır'ı uzun havalar ile geçer, akşamüstü Sivas'a varırdık. Arazi yavaş yavaş yükselir, bir tünelden girip diğerinden çıkarak tırmanmaya başlardık. Ertesi sabah Yerzinga ovası...

Uzaylılara, "bir boka yaramak" maddesi yazdım. Sadece başlığı attım. Altına bir şey yazamadım.

Yola gitmek fikrine sarıldım, havaya girdim. Dereyi görmeden paçayı sıvadım. Yan geldim yattım Yerzinga'yı düşündüm. Aldım anamı yanıma, çıktım Yerzinga semalarına. Annem, gözü ne kadarını görüyor ise artık, eli ağzında derin bir sessizlik ile dağlara baktı. Ben anamın omuzu üzerinden görebildiğim kadarına baktım. Annem muhtemelen dağlara değil, kendi içine, can acıtan kırık dökük taraflarına, yitirilmişlerine, yitmeye gidenlerin uzakta bir an için son kez görünüşlerine, çocuk hafızasına ait an'lara, sen çağırmasan da hafıza denilen alemden çıkıp gelen seslere, yüzlere baktı. Ben anamın dünyasına hep onun omuzu üzerinden, görebildiğim kadarına baktım.

Bir rüya görür idim bir vakitler. Mevsim yaz imiş, yollar toz imiş. Altmış bilmem kaç model bir arabada, toprak bir yolda gidiyormuşuz. Ardımızda ince toz bulutu bırakıyormuşuz. "Muşuz" ama biz kimmişiz?

Yol kıyısı ağaçlı, düzenli aralıklar ile dikilmiş ince uzun genç, ah kavaklarmış. Ah kavakların ardında bir ışık, parıltı varmış. Güneş miymiş neymiş. Araba yolda akarken, ışık da bizimle beraber akıp geliyormuş. Araba kendi kendini kullanıyormuş. Ben, önde şöfor koltuğu yanında oturmuş, radyoyu karıştırıyormuşum. Radyo kadranında Bucuresti, Praha yazıyormuş. Ben kanal karıştırıp gezindikçe birileri kendi dillerinde konuşuyorlarmış. Dağların duvar gibi sıralandığı bir yöne gidiyormuşuz. Dağlar duvarının arasında, ağzı keskin bir kılıç gibi, ince uzun bir dağ varmış, bulutları keser gibi gökyüzüne bakıyormuş. Biz gittikçe o dağ da bize doğru geliyormuş. Gerçekte gelmiyormuş ama biz ona baktıkça sanki bize doğru geliyor gibi oluyormuş...

Rüzgâr balkon perdesini salladı. Perde eteklerindeki tavus kuşları kıpırdadılar. Anamın iç çekiş sesini duydum.

Artık mevcut olmayan bir şeyi, hafıza denilen bir yerden geri çağırmak, mevcut an içinde iken bir zamanlara ait bir an'ı daha yaşamak ne demek? Zaman yolculuğu böyle bir şey midir?...

Mezar taşı ve karanfil çıt çıkarmadan bana baktılar.

... Veya geçmiş meğer geçmemiş ise, bir acı şeklinde ruhlara takılıp kalmışsa, acıyı sağaltması umulan adalet kara trene binmiş hiç gelmemişse, geleceği de yok ise, bir çocuk dünyayı iç çekilen bir yer olarak tanımışsa, elinizdekilerin birdenbire yok olabildiği, kimsenin ağzını açıp yok olmalara, edilmelere itiraz edemediği bir hayatta elde tutmak diye bir şey'e inanmamış ise...

Sorularımı alıp insan içine karışsam, çarşıya pazara insem, mesela kasap sorularımı, kalın kesilmiş ve az dövülmüş 2 di-

lim antrikot değerinde bulur mu? Veya "dikilmiş damın davası olmaz," kafasında ultra gerçekçi biridir de "geçmişe mazi, yenmişe kuzu," mu der?

"Cevapsız soruları iki dilim büfteğe bağlamak..." dedi iç sesim.

Yarım kalan cümlesi soru kıvamındaydı. Cümleyi, "cevapsız sorular çanağı"na attım. Sebep oldu, "ne çıkarsa bahtıma," dedim, çanağa öylesine bir göz attım:

"Kim ulan bu gemilerin sahipleri?", "Kadın'a lazım olan nedir?", "Ne yazim taş ben sana?", "Konu ne?"

Yedi

Yaz geldi

Tren yollarında nebatat püskürdü, otlar azıp coştular. Pisi otları, eğrelti otları, ayak basılmayan alanları kapladılar. Aralarında kızıl gelincikler belirdi. Başka bir gezegen oluştu demiryolu hattında.

Her gün bir yaprağı koparılan takvimler, koyun kırkma, bağlara yerleşme, arpanın orağa gelmesi, pirinç ekimi zamanı gibi notlar düştüler sayfalarına.

Şehir boşaldı. Tatile gidemeyenler, şehrin sakin haline güzellemeler düzdüler. Güzellemeleri, tesellileri oldu.

Çocuklar beyaz donları, gençler mayoları ile denizin tadını çıkardılar. Bir avuç eski şehirli, belki de bir avuç kelaynak, güneşlenip denize girme geleneklerini sürdürmeye çalıştılar Boğaz kenarında. Yüzleri denize, sırtları caddeye dönük. Taşıtlar içinde geçmekte olanlar ile göz göze gelmeden.

Havalı sürat tekneleri fır dolandılar bir aşağı bir yukarı. Boğazın dar noktalarında dümen suları kıyıya vurup sıçradı.

Denize yakın parklarda, çimenlere, ağaç altlarına yayıldı insanlar. Çoluk çocuk ve mangalları ile.

Sevgililer sırtlarını şehre dönüp, denize bakar halde sokuldular birbirlerine.

Sahilde şarap, bira tüketenler daha görünür oldu. Ertesi sabahın temizlik işçileri, okkalı küfreder oldu.

Esasen artık bu şehrin yaz aylarından sadece Boğaz, deniz kenarı olarak söz etmek, şehrin kıyılardan uzak ve bihaber yaşayanları yüzü suyu hürmetine, bana mahcubiyet verir oldu.

Anne ziyareti

Bende üç-dört haftada bir olur. Özel bir durum var ise daha sık giderim. Fakat ortalamam üç-dört haftada bir'dir. Gidip geldikten iki hafta sonra, içimde bir yerde "anne ziyareti vakti geldi," şeklinde bir sinyal ışığı yanıp sönmeye başlar. Üçüncü hafta başında sinyal, yerini ruhi kaşıntılara bırakır. Sonra kaçınılmaz olan gelir, içeriden bir ses "hadi," der, "kalk, anneye git."

O gün muhtemelen pazar günüdür. Hayattan bir şeyler bekleyen birisi olarak pazar günleri benim için hayatın akmadığı, donduğu sıkıntı günleridir. Hayattan ne beklediğimi bilmem. Önemli değil. Bana zamanın akışkan hali lazım. Burada ikircikli bir durum var:

Hayatın nehirvari akışkan bir şey olduğu ve akar iken bana bir şeyler getirebileceği kabulü ile "valla ne beklediğimi bilmiyorum, zaten bir şey beklemiyorum," cümlesi.

"Kabul" kısmı bir yanılsama olabilir. Sorun değil. Yanılsamalar da bir kardeşimizdir. Fakat diğer kısım bana bile va-

him geliyor. Kıvırtma teknikleri bahsine girebilir. Olabilir, ama yeri değil.

Dün akşam annemi aradım, "Yarın geleceğim," dedim. Esasen haber vererek kendimi bağladım.

Yerzinga'ya gidiş günleri yaklaşıyor. Aklımca hazırlık yaptım. Beylerbeyi dosyası kapağına, "yarım da bir bütündür," notu aldım bir kenara kaldırdım. "Ölüler bizi umursar mı?" haritasına, ölülerin ağzından "zikimizde değilsiniz," notu düştüm, kaldırdım. "İnsanlığı temsilen uzaylılara gidecek şeyler listesi"ni açık bıraktım. Hatta uzaylı listesini Yerzinga'ya yanımda götürebilirim. Orada akşam üstleri dağlar eflatuni bir renk alır giderek morarır. Mor'un kaderi kararmaktır, dağlar kararır. Ovanın, dağların ve dağ eteğine tünemiş, o karanlıkta mum ışığı kadar hükmü yok, kuş yuvası köy'ün üstünde elini uzatsan değeceğin, uzatmasan da zaten sana değmekte olan bir yıldız atlası belirir. İnsan haliyle, kendiliğinden ve hatta gayri ihtiyari "uzaylılar, kardeşlerim, sırdaşlarım..." diye fısıldar. Hatta listeye yeni bir not almak ister isen o yakınlıkta fısıldaman bile yeter.

"Ben gidince sen napcan üç bacak," dedim kediye.

"Zerbal Baba'ya takılırım," dedi.

Gittim Zerbal Baba'nın kapısını tıkladım. Açtı.

"Ben valideye gidiyorum, ben gidince kedi sana takılacak," dedim.

"Bunu konuşmuştuk," dedi.

"Tekrarın mahzuru mu var?" dedim.

"Gel bir kahve iç," dedi.

Oturdum bir kahve içimi. Kahve kallavi bir fincanda geldi. Laf Yerzinga'ya ne zaman gidiyorumdan açıldı, oradan aktı, hatta hafif saçıldı. Anlattım.

Anamın aşağıda ovada teyzemde kalacağını, teyzem'in, Yılmaz Güney ile Hamido arası boylu poslu, pala bıyıklı ar-

tık rahmetli bir adam ile yaşamışlığını, anamın esasen yukarıda, dağ eteğinde, doğduğu köy'de, çocukluğunun mekânında gönlü olduğunu, fakat dizlerindeki sorun yüzünden, yani alaturka tuvalete çömelemediğinden bacısının evinde kaldığını, bacı evinde alafranga tuvalet olduğunu, çünkü teyze oğullarının bahçeye, emektar kerpiç evin yanına, Avusturya, Almanya stili, kar tutmaz dik çatılı iki katlı bir ev kondurmuşluklarını...

"Oyalanma," dedi iç sesim, "yolumuz uzun."

"Biz"li konuşması hoşuma gitti. Hatta şımarıp, lafı uzattım.

Anamın doğduğu köyde kalamayışının tek nedeninin dizleri ve vızıklı kenef meselesi olmadığını; kız çocukları evlenince miras yerine hava alır mülkiyet kaybına uğrarlar, sürgünden dönmüş yoksul insanlar, adaleti kuyumcu terazisiyle tartmazlar, bu arada kız çocukları yeniden sürgün edilmiş olur, anam yaşlı kadın yukarı köyde kim ona bakacak edecek ve anamın gururu şeklinde anlattım.

"Bokunu çıkarma," dedi iç sesim.

Benim aşağı köyde pek tanışım olmadığını; yukarıda dağ eteğinde dayımda kalacağımı; dayımın, meyve ağaçları dikmiş biri olarak ayılar ile ilişkisini; ayıların gelip armudun iyisini yuttuğunu, yemekle kalmayıp ağacın dallarını kırdığını, giderken, "şunları, bunları yedim" beyanı niyetine zıçıp menü bıraktığını, dayımın dalı kırık ağaçlara, verdiği emeklere yüreğinin yandığını, yangının dağlarda, "Avradın siktiğim kavadı yiyorsan ye, dalını niye kırıyorsun," şeklinde yankılandığını...

Çıktım Zerbal Baba'dan. İskeleye vurdum yolumu.

"Şehir çocukları ile köy çocukları bahsine girmedin," dedi iç sesim.

Alaycı söyledi. Yani "olayı boka bağladın bari tüy dikseydin," demeye getirdi. Girmem. Konu bu değil.

Haydarpaşa'da vapurdan indim yürüdüm tren'e bindim.

Yol boyunca evlerin pencerelerine baktım. İnsan görmeyi umdum. İnsanların ev içi hallerini görmeyi umdum. Bir evin iç halinin, mahreminin, "yaz" derler perde, pencere açtıran bir mevsim ve açık bir pencere aracılığı ile, oracıktan anlık geçen yabancı bir göze açıklığı...

Adaları gördüm, ada hayali kurdum yine. Çam ağaçları, rüzgâr, zamanın dışında başka bir dünyada bi ufak rakı, bi nefes...

İndim trenden. Su böreği ve yulaflı bisküvi aldım. Çay yapar, içeriz. Annem kınar mı bugün beni? Ölülerden mi söz eder?

"... filim gibi oğlum, hiç kafamdan gitmiyor."

Cebimde yedek anahtarım var. Binaya girdim, kat'a çıktım. Daire kapısını açarken zil'e bastım geldiğimi haber vermek için. Bazen zil'i duymadığı oluyor. Balkonda oturduğunda veya yüksek sesle televizyon izlediğinde. Kulakları kötüledi artık.

Ben papuçlarımı çıkarırken tuvaletten çıktı geldi. Hareketleri ağırlaşmış, rengi solmuş.

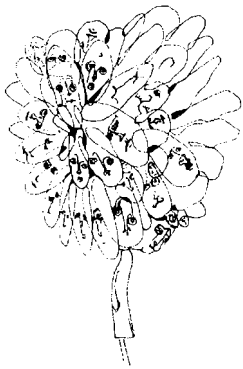
"Vazgeçtim oğlum," dedi, "yola çıkamam... iyi değilim."

Yerzinga'yı kastediyor.

"Canın sağ olsun anne," dedim, "iyi olduğun zaman gideriz."

"Gitmiş kadar olduk," dedi iç sesim.

Sekiz

Yaz bitiyor

Vapurdayım. Hava güneşli ve güzel. Yakında havalar soğur, yağmurlar başlar, belki bir daha kısmet olmaz diye kıç güvertede oturdum. Karşımda bir adam oturuyordu. Kitap okuyordu. Okurken güldü, kitabı elinden düşürdü. Yerden alıp uzattım. O esnada kitabın adına, yazarına göz atmak istedim. Kabalık olur düşüncesiyle tereddüt ettim, yapmadım.

Tereddütümü hissetti.

"Bakın lütfen," dedi, "sonra alırım."

Arka kapak yazısını okudum:

"Okurun hayatında değişiklikler vaad eden ve peşine takıp götüren kitaplara oldum olası imrendim. Denedim de. Olmadı. Bu satırları yazarken bile 'vaad' kelimesine o kadar uzun baktım ki kelime yabancılaştı. Bir anlamı var idiyse de bulanıp gitti. Sonra ben bir ninniye yatar gibi bulanıklığın ardından gittim."

Teşekkür ettim, kitabı geri verirken.

"Kabul ederseniz sizde kalsın," dedi, "Ben bitirdim."

Ses tonundan etkilendim. Kısa bir an alıcı gözle baktım. Elleri, parmakları ince ve uzun. Bacakları ince fakat kemikli ve kaslı. Diz kapakları sivricene, çocuksu. Bedeni hafif atletik. Yüzü küçük. Bakışları kısık. Saçlarına yer yer ak düşmüş, yakışmış.

"Ondan sana yâr olmaz, olsa vefakâr olmaz," dedi iç sesim.

Alıntılar:

"Bütün insanlar aynı 'şimdi'lerde var olmazlar..."

– PETER BURKE, *Kültür Tarihi*, çev. Mete Tunçay

"Eylül toparlandı gitti işte / Ekim filan da gider bu gidişle"

– TURGUT UYAR, "Acıyor"

"Bir gece başlar, yarı siyah, yarı kırmızı /
Cigaramı yakar evime dönerim"

– TURGUT UYAR, "Akşam Üstü Rüyası"

"Ulur aya karşı kirli çakallar"

– SEZAI KARAKOÇ, "Monna Rosa"

"Yalnızlığım benim sidikli kontesim"

– CAN YÜCEL, "Sevgi Duvarı"

"Bu şehir o eski İstanbul mudur / karanlıkta bulutlar parçalanıyor"

– ATTİLÂ İLHAN, "Ben Sana Mecburum"

"...Gece alışkanlığını vururken, /
her yalnızın talihsiz alnına..."

– NİLGÜN MARMARA, "Niye koşmalı sanki?"

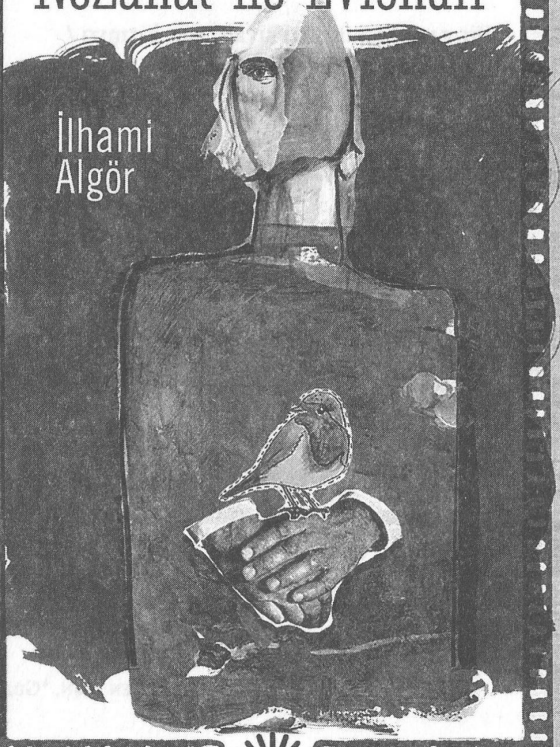
"gözlerim karmakarışık, körüm ben"

– GÜLTEN AKIN, "Güz"

2012-2015
İstanbul-Köln

Albayım Beni Nezahat ile Evlendir

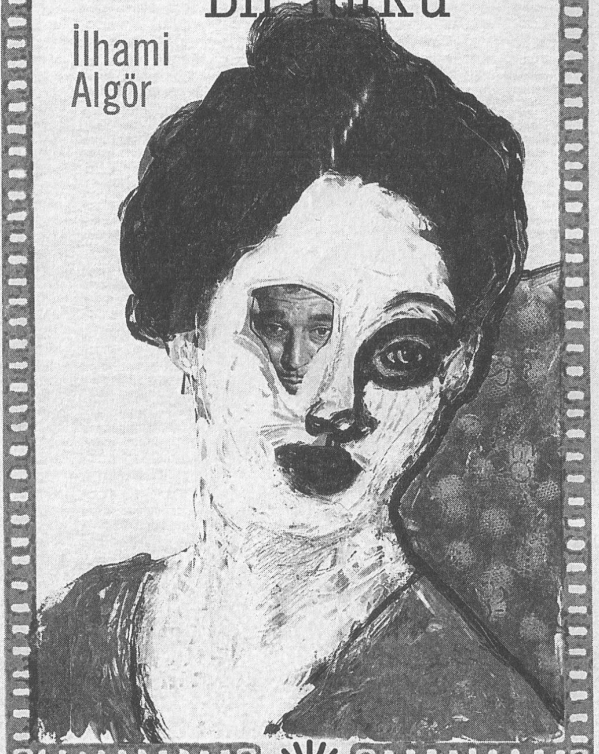
İlhami Algör

iletişim

Fakat Bu Derin Müzeyyen Bir Tutku

İlhami Algör

iletişim

"Yeni bir hayat kurmak... Nasıl oluyordu? Önce fikir mi geliyordu? Yoksa bir tesadüf sizi fikrin önüne mi getiriyordu? Yeni bir hayat için mutlaka, kuvvetli bir rüzgâr mı gerekiyordu? Önceki hayatınız artık 'eski' mi oluyordu? Eski olanın hükmü kalmıyor muydu? O vakte kadar boşuna mı yaşamış oluyordunuz?"

Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku, Albayım Beni Nezahat ile Evlendir ve *Kalfa ile Kıralıça* adlı romanlarıyla edebiyatımızda kendine has bir yer edinen İlhami Algör, yine bir romanla karşımızda: *İkircikli Biricik.*

İkircikli Biricik, yalnızlığın, arayışın, bulma ümidinin, şehirlerin, caddelerin, şarkının ve şiirin romanı...

Titizlikle örülmüş bir kurgu; ustalıkla harmanlanmış, sarsıcı bir dil...

kitapsan
16 50

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1785-3

İkircikli Biricik İLHAMİ ALGÖR